

teológia

A TARTALOMBÓL

A SZERZETESRENDEK ÚJJÁÉLEDEDÉSE HAZÁNKBAN

A szerzetesek szolgálata – A szerzetesség ma? – A boldogság kihívása – a szerzetesség válasza – A szerzetes élet formái az egyházjogban – Jézus vonzaskörében – Néhány megújult szerzetesrendről – „Szeniorok Közössége” – A nagyvárosi ifjúsági találkozó – Keresztény Népfőiskola – Ward Kollégium múltja és jövője – Fiatalok könyörgése

A TEOLÓGIA beszélgetése
TAKÁCS NÁNDOR püspökkel

Bernolák Éva – Brückner Ákos Előd – Cabra, Pier Giordano – Cselényi István Gábor – Erdő Péter – Kamarás István – Kállay Emil – Kerekes Károly – Várszegi Asztrik és többek írásai

XXIV. évf. 1990. 1. szám

teológia

NEGYEDÉVI FOLYÓIRAT

XXIV. ÉVFOLYAM 1. SZÁM

1990. FEBRUÁR

A szerzetesrendek küldetése – ma 1

TANULMÁNYOK

VÁRSZEGI ASZTRIK: A szerzetesek szolgálata 2

KERÉKES KÁROLY: Szerzetesség – ma? 7

CABRA, PIER GIORDANO: A boldogság kihívása – a szerzetesség válasza (fordította: Bánhegyi B. Miksa) 12

ERDŐ PÉTER: A megszentelt élet formái az egyházjogban 19

A TEOLÓGIA BESZÉLGETÉSE TAKÁCS NÁNDOR PÜSPÖKKEL

Újraélednek-e a szerzetesrendek Magyarországon? 25

KÖRKÉP

Jézus vonzaskörében (Széll Margit) 31

Mindenféle szerzetek... Palackposta a 21. századból (Kamarás István) 35

„A Megszentelő Szeretet Küldetésében” (Sztrilich Ágnes) 39

A koldulórendek mai küldetése (A riportokat készítette: Széll Margit) 43

„Hogy megszenteljük a világot” (Bárczi Ella) 47

„Krisztussal élünk a világ felé fordulva” (Gáspár Piroska M. Edit) 50

TEOLÓGIAI-LELKIPÁSZTORI KÉRDÉSEK

Az idősek napjától a Szeniorok közösségéig (Tanulmányokon meditáló beszélgetés) (Brückner Ákos Előd) 51

Nagymarosi ifjúsági találkozó (Kállay Emil) 54

Keresztény Népfőiskola Nyíregyházán (Cselényi István Gábor) 56

Lesz-e ismét Ward Kollégium? (Bernolák Éva) 59

Fiatalok könyörgése (Olgay Bálint) 62

Felelős szerkesztő: Szennay András

Felelős kiadó: Lukács László

TEOLÓGIA

Negyedévi folyóirat

TARTALOMJEGYZÉKE

XXIV. ÉVFOLYAM

1990

Felelős szerkesztő: Dr. Szennay András
Főmunkatárs: Dr. Gál Ferenc
Felelős kiadó: Dr. Lukács László

A SZERZETESRENDEK KÜLDETÉSE — ma (Szent Benedek Regulájából)	.1/001
SZENNAY ANDRÁS: Krisztus küldetésében... — Bevezető előadás a Budapesti Teológiai Napokon — 1990 január 29—31	.3/129

TANULMÁNYOK

VÁRSZEGI ASZTRIK:	A szerzetesek szolgálata	.1/002
KEREKES KÁROLY:	Szerzetesség — ma?	.1/007
PIER GIORDANO CABRA:	A boldogság kihívása — a szerzetesség válasza (fordította <i>Bánhegyi B. Miksa</i>)	.1/012
ERDŐ PÉTER:	A megszentelt élet formái az egyházjogban	.1/019
LUKÁCS LÁSZLÓ:	Információ—kommunikáció—új testvériesség?	.2/065
PAUL SCHULMEISTER:	Elaluzznak a templomban (Tömegkommunikáció és a hit „marketing”-je) (Fordította: <i>Bánhegyi B. Miksa</i>)	.2/071
LŐCSEI GABRIELLA:	Milyen legyen a katolikus tömegtájékoztatás	.2/076
RÜDIGER FUNIOK:	Vallás a tömegtájékoztatási eszközökben? — Igen tessék! (Fordította: <i>Bánhegyi B. Miksa</i>)	.2/079
GÁL FERENC:	A szentségek mint találkozási események	.3/133
GYULAY ENDRE:	A Szentháromság élete a hívők közösségében	.3/138
TOMKA MIKLÓS:	Útkeresés — Gondolatok a magyar katolicizmus néhány sajátosságáról	.3/144
KARL RAHNER:	Az értelmesség kérdése mint istenkérdés (fordította: <i>Szász István</i>)	.4/196
FILA BÉLA:	Az élet értelme a kinyilatkoztatás fényében	.4/201
GÁL FERENC:	Válaszok az élet értelmére	.4/207
BODA LÁSZLÓ:	Létünk értelme és a fény	.4/212

A TEOLÓGIA BESZÉLGETÉSEI

TAKÁCS NÁNDOR püspökkel: Újraélednek-e a szerzetesrendek Magyarországon?	.1/025
NEMESKÜRTY ISTVÁNNAL: Nem szabad félni... (A beszélgetést feljegyezte: <i>Lőcsei Gabriella</i>)	.2/084
ALSZEGHY ZOLTÁN S.J. professzorral: Krisztus életünk beteljesedése (A beszélgetést feljegyezte: <i>Széll Margit</i>)	.4/217

KÖRKÉP

SZÉLL MARGIT:	Jézus vonzaskörében	.1/031
KAMARÁS ISTVÁN:	Mindenféle szerzetek... Palackposta a 21. századból	.1/035
SZTRILICH ÁGNES:	„A Megszentelő Szeretet Küldetésében” A koldulórendek mai küldetése (A riportokat készítette: <i>Széll Margit</i>)	.1/039
BÁRCZI ELLA:	„Hogy megszenteljük a világot”	.1/047
GÁSPÁR PIROSKA M. EDIT:	„Krisztussal élünk a világ felé fordulva”	.1/050

LENHARDT VILMOS:	Egyházi nyilatkozatok a tájékoztatási eszközökről. — Pápai üzenetek a tömegkommunikációs eszközök világnapjára	2/087
HORÁNYI ÖZSÉB:	Hatékony jelenlét. Meditáció főként a tömegkommunikációról	2/092
RAPCSÁNYI LÁSZLÓ:	Harminc év a Magyar Rádió szolgálatában (A riportot készítette: <i>Széll Margit</i>)	2/098
CZIGÁNY GYÖRGY:	A tömegkommunikáció lírája	2/104
SZÉLL MARGIT:	A „csodálatos médiák” (A „befogadók” szemszögéből)	2/107
SZENNAY ANDRÁS:	Az egyház és a médiák (Negatív jelenségek és pozitív feladatok)	2/112
BÁN ENDRE:	Kérdések életünk értelméről	4/223
SZÉLL MARGIT:	Az „élet értelmének” gyógyító ereje — Viktor E. Frankl logoterápiájának módszeréről	4/227
MUSTOS N. ISTVÁN:	Értelmes élet?	4/233
ZIMÁNYI ÁGNES:	Az ember mint öröklétre rendelt lény	4/235
	Mi lehet az élet értelme? (Meditatív válaszok)	4/238

HUSZONÖT ÉVE ZÁRULT A II. Vatikáni Zsinat

TÖRÖK JÓZSEF:	A zsinatra emlékezve	3/176
BÁNK JÓZSEF	Magyar Főpapok a II. Vatikáni zsinaton	
érsek-püspök:	— Visszatekintés —	3/182
CSERHÁTI JÓZSEF érsek-püspök:	Hogyan él bennem a II. Vatikáni zsinat	3/188
BERNARD HÄRING:	Tapasztalataim az egyházzal — Visszaemlékezés a második Vatikáni zsinatra — (fordította: <i>Gáspár Csaba László</i>)	3/190
HERMANN J:	Az egyház szentlelkes dimenziója	
POTTMEYER:	(fordította: <i>Bánhegyi B. Miksa</i>)	4/242
HEINRICH FRIES:	Ökumenikus remények (fordította: <i>Gáspár Csaba László</i>)	4/245

TEOLÓGIAI-LELKIPÁSZTORI KÉRDÉSEK

BRÜCKNER ÁKOS ELŐD:	Az idők napjától a Szeniorok közösségéig (Tanulásokon meditatáló beszámoló)	1/051
KÁLLAY EMIL:	Nagyvarosi ifjúsági találkozó	1/054
CSELÉNYI ISTVÁN		
GÁBOR:	Keresztény Népfőiskola Nyíregyházán	1/056
BERNOLÁK ÉVA:	Lesz-e ismét Ward Kollégium?	1/059
OLGYAY BÁLINT:	Fiatalok könyörgése	1/062
BLANCKENSTEIN MIKLÓS —		
—BRÜCKNER ÁKOS ELŐD		
—TOMKA FERENC:	Lelkipásztori tervezés — koordinált lelkipásztorkodás	2/116
BITTSÁNSZKY GÉZA:	Családi beszélgetések (nem csak) a tömegmédiákról	2/119
RÉVAI EDIT:	„Az Úr kezét nyújtotta feléd, mert bizonytalanul léptél”	2/123
VARGA MÁTYÁS:	Kimondani a hitet	2/124
BRÜCKNER ÁKOS ELŐD:	„Aki tornyot akar építeni...” (Lk 14,28)	3/151

BÍRÓ LÁSZLÓ —	
— BRÜCKNER ÁKOS ELŐD	
— SZEGEDI LÁSZLÓ	
— TOMKA FERENC:	Teológiai lelkipásztori napok — a remény jegyében 3/152
TOMKA FERENC:	A magyar lelkipáztorkodás megújulásáról 3/157
GYÓRVÁRY EDIT:	Hogyan tesz a szentségi felkészítés a keresztény közösség élő tagjává 3/162
SZEGEDI LÁSZLÓ:	A szakramentális értékek újjáéledése 3/165
VARGA LÁSZLÓ:	A titok ünnepléséből közösség születik 3/168
OLÁH MIKLÓS:	Szentségi felkészítés és keresztény közösség . . . 3/169
MIT VÁROK A LELKIPÁSZTORTÓL? — Válaszok a „TEOLÓGIA” kérdésére (összeállította: <i>Gáspár Csaba László</i>) 3/172	
DOBOS LÁSZLÓ:	A családokért 4/248
PALETA ÉVA:	A magányos ember útkeresése 4/252
OSZLÁNCZI KATA	
KAPISZTRÁNA:	Két karácsonyi élmény 4/255

A SZERZETESRENDEK KÜLDETÉSE – MA

„Fel kell állítanunk az Úr szolgálatának iskoláját... Ha a szerzeteséletben és a hitben előrehaladunk, akkor majd szárnyaló szívvel és a szeretet elmondhatatlan édességével sietünk előre az Isten parancsainak útján” (Szent Benedek Regulájából – Prológus).

– A szerzetesrendek akkor ismerik meg küldetésüket, ha szüntelenül Jézusra figyelnek, az egyház Urára. A küldetést nem a rendek fogalmazzák meg, a küldetés válasz. Éppen ezért nem is lehet azt meghatározott feladatokra vagy az apostolkodás bizonyos formáira szűkíteni.

– Jézus Krisztus a maga küldetését hármasként látta: El kell hoznia az örömhírt Isten Országának eljöveteléről; ki kell osztania ennek az Országának az adományait; össze kell gyűjtenie egy olyan közösséget, amely megmutatja a világnak, hogy mi a szándéka Istennek az egész emberiséggel. A rendek küldetésének is ezt kell Krisztus nyomán megvalósítania. Kérügmával, diakóniával és koinoniával – az Országról szóló ígehirdetéssel, a szolgálat vállalásával és a közösségi élettel.

– Küldetésük ma az, hogy olyan világban éljenek, amely szekularizált, vagyis célját önmagában találja meg, és látszólag nincs szüksége Istenre.

– Erre a kihívásra kell a rendeknek választ adniuk. Azaz: ki kell állniuk a szemléletmódban, a megítélésben és a cselekvésben.

– Ez olyan egzisztenciára vezet, amely feszültségek középpontjában áll. Nem térhetnek ki az elől, ha komolyan akarják venni küldetésüket: a világban vannak – de nem e világból valók.

– A rendeknek szeizmográfoknak kell lenniök és a nyugtalanság tűzfészkeinek. Ehhez megkülönböztető erő és merészség kell befelé és kifelé egyaránt.

– A csoportdinamika kifejezésével élve a rendeknek az egyházon belül outsider, kívülálló-, kontraszt-funkciójuk van. Szolgálatuk annyiban segít csak, amennyiben prófétai működést fejtenek ki, de ugyanakkor nem lesznek túlságosan elbizakodottak vagy éppen érdektelenek.

– Ha a rendek meg akarják reformálni magukat, Jézus Krisztus életében és halálában kell a példát látniok. Amikor tehát meg akarják valósítani önmagukat, nem a sajátjukat, nem a tulajdon dolgaikat, hanem a sajátságosat, a tulajdonképpenit kell célul tűzniök.

– A fogadalmakat mindig újra meg újra fel kell fedezni, meg kell élni, mint a rendek sajátos Krisztus-követésének hiteles megvalósítását. Mintha ma éppen arra lenne sürgősen szükség, amit a fogadalmak jelei jelentenek.

– Azokat a veszélyeket, amelyek az egyes rendek sajátos veszedelmeinek tűnnek – mint amilyen a valósággal szemben való vakság, az aktivizmus, a bátortalanság –, a küldetés szemszögéből kell megítélni és „kezelnit”.

– Mit keresnek ma mindenütt? Olyan embereket és közösségeket, akiknek és amelyeknek a tanúságtétele szavahihető. Ebben van a rendek iránti nagy érdeklődés, de ebben rejlik kibontakozási lehetőségük is.

– Ahhoz, hogy Isten lelke a rendekben és a rendeken át szóljon, a rendeknek – a szó helyes értelmében – egyszerre kell „misztikusnak” és „politikusnak” lenniök.

Várszegi Asztrik

A SZERZETESÉK SZOLGÁLATA

Amikor az 1989. esztendő egyik napról a másikra megteremtette magyar egyházunkban annak lehetőségét, hogy az 1950-ben feloszlott szerzetesrendek és a világegyházban azóta létrejött szerzetesközösségek, melyek eddig hazánkban alig voltak ismertek, újjíateremthetik, megindíthatják életüket, a 126. zsoltár szavai jutottak eszembe: „Hogy az Úr hazahozta rab fiait Sionnak, olyanok voltunk, mint akik álmodnak. Akkor szánk vígsággal telt el és nyelvünk hangos örömmel. Akkor mondták...: Nagy dolgot tett az Úr velünk! (Sík Sándor III. fordításában).

Az első összehívott szerzetesi konferencia örömébe azonban már beleszötte szálait a gond, a kétség: hogyan tudunk egy lépést is tenni, amikor nincsenek meg az alapvető feltételek, melyek az induláshoz szükségesek, hogyan vállalhatjuk őszebe csavarodott fejvel az út, a kezdés nehézségeit. Mi lesz a teendőnk, ott folytassuk-e, ahol abbahagytuk vagy valami egészen újat kell kezdenünk? A gondok sokféleségében lassan kirajzolódnak a valós esélyek és az esélynélküliségek körvonalai. Az első lelkesültségben megtett lépések után jöttek a józan, vagy inkább kijózanító hétköznapiak, nyomasztóan hatott az evangéliumi bölcsesség: előbb ül le és vess számat, ellenfeled kétszerannyi seregével szembe tudsz-e szállni a magad feleannyijával, illetve a magad gyengeségével? Mi az, amit meg kell őriznünk, mi az, amit el kell vetnünk? Képes-e megújulásra a megnyesett fa? – a feltett kérdésre minden elhamarkodottság nélkül kell válaszolnunk: igen. Ennek azonban olyan feltételei vannak, hogy a „megnyesett fa” képnél maradjunk: meg kell teremtenünk a kapcsolatot a gyökérrel, vagy a teológia nyelvén fogalmazva: a szerzetesség karizmájával.

A világegyháztól számos vonatkozásban lemaradva, e téren is végre kell hajtanunk a II. Vatikáni zsinat célkitűzését: „A szerzetesi élet korszerű megújítása egyfelől állandó visszatérés minden keresztény élet forrásához és az intézményt létrehozó eredeti szellemiséghez/lelkiséghez, másfelől az intézmény alkalmazkodása a kor megváltozott körülményeihez.” (Perfectae Caritatis 2. – A II. Vatikáni zsinat tanítása, 263. old.)

A zsinat – az idők jeleinek szem előtt tartásával – általános elveket is adott ehhez a megújítási munkához. Már a fentebb idézett mondat is nagy segítség a tisztánlátáshoz. Minden szerzetesnek és minden szerzetesközösségnek keresnie kell azokat a motívumokat, amelyek alapján valaki szerzetes lett, vagy lesz az egyházban, továbbá saját korunk – és itt szívem szerint hozzáfűzném – a jövő elemzésében: ezeknek a követelményeknek erőterében kell megszervezni, újjíateremteni a szerzeteséletet. Ez az alapelv már kizárja a veszélyt, vagy legalábbis figyelmeztet rá: nem ott kell folytatni, ahol abbahagytuk, hanem vissza kell nyúlni a gyökerekhez, el kell hordanunk a forrás tiszta vizét eltakaró törmelékanyagot. A közösségek történetisége, az emberi és nagyon is korhoz kötött hagyományok sok mindent eltakarnak. Az igazi kérdés: vajon egyéni és közösségi életünkben átütő és elsodró erővel van-e jelen a Szentlélek, aki az egyháznak a Lelke? Vajon a Jézus Krisztushoz való hasonlóság kézzelfogható módon tapasztalható-e meg kortársaink számára, hogy életünk „jel” volta elsegítse testvéreinket az Atya felismerésére és dicsőítésére.

Az egyház és benne a szerzetesség története számos példát tár elénk arra vonatkozóan, hogy keresztény közösségek miként keletkeztek, hanyatlottak vagy törölték el őket erőszakos módon, de arra is, miként újultak meg, hogyan lett a szinte semmiből vagy semminek látszó kezdeményezésből virágzó fa, bővizű forrás, sokak oázisa.

Mivel e sorok írója leginkább a bencés szerzetesség történetét ismeri, szabad legyen tanulságul két példát is említenie.

1588-ban Szent Márton monostorában (a mai Pannonhalmán) megszűnik a bencés élet. A szerzetesek a török elől a királyi Magyarországra menekülnek és szétszóródnak. 50 évig török és zsoldos katona a monostor lakója. Minden anyagi, minden lelki érték elpusztul, megszakad a középkor hagyománya. Királyi rendelettel 1639. január 5-én Pálffy Mátyás elkezdí újraszervezni a szerzetet. Hosszú évtizedek fáradtságos munkája eredményeként felépül a barokk monostor, megújul a templom és ebben a környezetben sajátos kelet-közép-európai „barokk lelkiség” kezd virágozni és sugárzik kifelé is. Egy teljes történeti szakadás után a szerzetesek istenszeretetéből – könnyek és küzdelmek árán – élet fakad. Ez az újjászülető élet nem egy elveszített középkort visszaálmódó nosztalgiából, hanem az akkori „má”-nak adott korszerű és mégis krisztusi feleletéből, törekvéséből fakadt.

Ennek a korszaknak folytatása a másik példa. II. József rendelete 1786-ban véget vetett a fentebb vázolt bencés életnek. Később, 16 évi szétszórás után a királyi kegy ugyan visszaállítja a szerzetet, de egyúttal meg is köti a kezét: 10 középiskola vezetését bízta rá. 39 szerzetes tér vissza, jobbára idősebbek – azonnal iskolákat kell átvenniük. A főpátot a fiatalkori barokk élmények, a „régí fegyelem” álomképe vezeti, ezért haláláig nem találja meg a hangot testvéreivel. Szorongatja az iskolák átvételének gondja. A nehéz helyzetet úgy kívánja megoldani, hogy minden kopogtatót felvesz, olyant is, aki másutt nem bizonyult alkalmasnak. Rövid kiképzés, előkészítés után az iskolai munkába állítja rendtársait. A szomorú „eredmény”: a század közepére erős belső feszültségek. A kor szellemisége nem állt meg a monostor kapuja előtt, a tagokkal együtt belépett. A vallást magánügynek tekintették, az életet individualista módon alakították, az iskola egyben az egyéni felemelkedés kísértése is lett. A szerencsétlen indulás feltételei miatt közel egy évszázadra volt szükség, míg a közösségben megtalálták az „ora et labora” egyensúlyi lehetőségét, elérték a képzés megkívánt nivóját. A két példát nem történeti elemzésnek szántam, az útkeresési modell kedvéért idéztem fel okulásra.

Korunk és kortársaink egyik tévedése, legtöbbször még egyháziak között is, hogy a szerzetest nem léteben közelítik meg és értékelik, hanem funkciójában, hatékonyságában. Nem azt kérdezik, hogy ki a szerzetes, hanem általában azt, hogy mit tesz. Ha a két kérdésfeltevés nem is választható el egymástól, mégis az első kérdésnek van nagyobb jelentősége.

KI A SZERZETES?

„A különféle életformákban és hivatásokban ugyanazt az életszentséget ápolják mindazok, akiket Isten Lelke sürget, és – engedelmeskedve az Atya szavának, lélekben és imádságban imádva az Atyaistent – követik a szegény, alázatos és a keresztjét hordozó Krisztust, hogy részesei lehessenek az ő dicsőségének” (LG 41.). – A zsinat szerzetesteológiája minden életszentség közös eredőjére, az Atyára, Fiúra és a Szentlélekre utal. A szerzetes eszménye Krisztus. Követésére, melyet az Istennek szentelt szegénységben, tisztaságban és engedelmisségben akar megvalósítani, sajátos ajándékot, karizmát kap. Ennek a karizmának lényege, hogy kizárólagosan és következetesen Istenhez akar tartozni. Az egyház hagyományai által megszentelt életformában és eszközökkel él, hogy a Krisztushoz való hasonlatosságot egyre jobban kialakítsa, és így már ebben a földi hazában is Isten országának, a végső idők Isten uralmának élő jele lehessen a hívők közösségében. A szerzetesek a folytonos és tudatosan vállalt megtérés dinamizmusában akarnak élni, hogy szívük Istenhez emelésében a tiszta szív ajándékaként Istent szemlélhessék, tapasztalhassák meg. Jézus ígérete: „Boldogok a tisztaszívűek: ők meglátják az Istent” (Mt 5,8), vonzza őket és ebben a vonzásban mindentől eloldódnak, hogy Istené lehessenek. Ennek a szeretetnek erejében tudnak aztán osztatlanul testvéreik szolgálatára is vállalkozni, ha az szükséges. A magát kiüresítő Krisztus az eszmény.

Ahogy az egyház titkát bibliai képekkel próbálta a zsinat tanítása megközelíteni, úgy a szerzetesség titkát is az egyház titkán belül leginkább csak képekkel tudjuk bemutatni. A szerzetesség története során számos bibliai képpel próbált élni, hogy saját lényegét, titkát megközelítse, érthetővé tegye. A szerzetes a hegyen imádkozó, karját szüntelenül Istenhez táró, közbenjáró Mózes. Az egyházban a próféták lelkének megőrzője és továbbadója, az ószövetségi igazak lelkületének hordozója. Mindezek a képek, kölcsönzések azt akarják kifejezésre juttatni, hogy a szerzetes „Isten embere”, a fölséges Isten titkában járatos, Isten szívéhez közel álló, ezt a titkot saját személyiségén átengedő, a Krisztus arcán felragyogó fényt visszatükröző ember típusa. Élete, „exodusa”, kivonulása prófétai jel. Úgy tesz, mint Jeremiás próféta, nem vesz feleséget, nem lesznek leányai és fiai, nem tér be a lakomára, világos nappal batyúval a vállán útra készül. Sőt, menekül, vándor mindenütt. Egyedül Isten tudja igazsággal és szeretettel eltölteni. Napjaink lelki irodalma is képekkel közelíti a szerzetesség titkához. Olyanakk tekinti a szerzetest, mint aki a világ színes bálterméből, mely meleget, fényt, ezer örömet kínál, kimegy a zordon éjszakába, kimegy a határmezsgyére és várja, kémeleli az Urat, a Beteljesítőt. Önként vállalja a tisztaságot, a szegénységet és az engedelmisséget, amely életállapotba testvérei és nővérei is belekényszerülnek. Hiszen hányan maradnak magányosan, özvegyen, hányan vannak szegények, nélkülözők és milyen sokan vannak kiszolgáltatva a hatalomnak. A szerzetesség önként, istenszeretetből vállalt tanúságtétele annak a jele, hogy az ember számára, bármilyen küzdelmes, szegény, kiszolgáltatott is az élete, egyedüli reménység az Úr, akinek nagyszerű ismeretéhez és szeretetéhez képest minden eltörpül. A szerzetes számára egyedül és kizárólagosan elég az Isten. A kizárólagosságnak ez az igénye és vágya *sámos lelki utat, életformát, módozatot bontakoztatott ki a történelem folyamán*. Egyikre sem mondhatjuk, hogy az egyetlen és kizárólagos út, vagy eszköz. Mindegyik csak az egy lényegeset szolgálja: az Istentől kapott meghívást, a hit ajándékát, „ezt a kincset cserépedényben őrzük, hogy az erő túlaradó nagyságát ne magunknak, hanem Istennek tulajdonítsuk” (2Kor 4,7).

A szerzetes nem kiválasztottsága tudatában vonul ki a világból, hanem gyengeségének beismerésében. Addig lesz szerzetesség, amíg bűn van a világban. A szerzetes a bűnt nemcsak a világban tapasztalja meg, hanem saját szívében is: ezért megy magányos harcra vagy keres lelkivezetőt, hogy szívének csatáját Isten segítségével Istenért megvívja. A jeruzsálemi templomban hátul megálló és fejét mellére hajtó vámos magatartásával vallja és imádkozza: „Istenem, légy irgalmas hozzám, bűnös-höz” (Lk 18,13).

Ha a fentiek bemutatásával nem sikerül az olvasóval megsejtenni, hogy ki a szerzetes, akkor nagyon nehéz arról beszélni, hogy mit és miért tesz az egyén, illetőleg a szerzetesi közösség. Amikor a szerzetességről, annak „spiritualitásáról” beszélünk, azt az élményt próbáljuk megközelíteni, vagy megragadni, ami egy kereszténynek egész életén át lendületet, a gyengeségben is erőt ad a radikális istenkeresésben. A kívülálló számára az emberi élet nagy értékeiről való lemondás rettenetesnek tűnhet, egész valója tiltakozik ellene. Itt azonban nem a lemondás tárgyának értékéről vagy értéktelenségéről van szó, hanem arról, hogy „Krisztus fölséges ismeretéhez képest mindent akadálynak tartok. Érte mindent elvettem, sőt szemétnak tartottam, csak hogy Krisztust elnyerhessem és hozzá tartozzam... futok utána, hogy magamhoz ragadjam, mert már Krisztus Jézus is magához ragadott” (Fil 3,7–9, 12–13).

A Krisztushoz tartozás kezdeti lángolása a lelki élet tüzet és szeretetet megőrző gyakorlataivá szelődik, napi hűséggé és lelket, lelkiséget sugárzó munkává. Így már jogosult a kérdés: *mit tesz, mit dolgozik, helyesebben: hogyan dolgozik a szerzetes?*

A SZERZETESÉK MUNKÁJA

„A szerzetesek komolyan törekedjenek arra, hogy általuk az egyház egyre jobban megmutathassa Krisztust a hívőknek és hitetleneknek egyaránt: Krisztust, aki a hegyen szemlélődik, aki Isten országát hirdeti a sokaságnak, aki betegeket vagy megtört szívűeket gyógyít vagy jó útra téríti a bűnösöket, gyermekeket áld meg és jót

tesz mindenkivel, de mindig az Atya akaratának engedelmeskedik, aki őt küldte" (LG 46. pont). Nincs meghatározva, hogy melyik szerzetes milyen munkát végezzen. Isten Szentlelke mindig bőségesen adta az ajándékot és az igényre is ráirányította a figyelmet. A szerzetesség története sajátos kettős arculatot mutat. A Krisztushoz tartozás lényegi élménye a megélt módzatok sokfélesége ellenére is ugyanaz, a munka pedig válasz az egyház aktuális igényeire: szemlélődés, apostoli munka, misszió, oktató-nevelő munka, az irgalmasság gyakorlása, tudományos munka stb. Egyugyanazon lélekből fakad a tett, az aktivitás. Történeti tapasztalat: lelki fedezet nélkül a legnagyobb teljesítmény is csupán talmi csillogás és gyümölcstelen. A szerzetesi munka, az *egyéni teljesítmény* mellett nem szabad megfeledkeznünk a *közösség értékéről* sem. A testvérek közössége helyi egyház, példaértékű az egyetemes és a helyi egyházak életében. Példaértéke újszövetségi ihletésű, eszményét a szerzetesközösség a jeruzsálemi hívők közösségére vezeti vissza. Az imádság, a kenyértörés közössége, valamint az anyagi javak igények szerinti elosztása, a Szentlélekből fakadó öröm vonzó példája – örök eszmény a Krisztusban hívők közösségei számára. A közösség az imádság és ünneplés, a testvéri kiengesztelődés helye. Egy Isten előtt kiengesztelődött közösség, a munka becsülete, értéke, az alkotás öröme *nemcsak az egyházat, hanem a mindenkori társadalmat is építő erő*, mely kovásként hathatja át az emberi közösséget. Sokszor nem vagyunk tudatában annak, hogy nem közösségi teljesítményünk, hanem a közösségeinkben megélt és megvalósított krisztusi szeretet, béke, elfogadás a leginkább kisugárzó erő és az igazi „teljesítmény”. Ha a keresztény szerzetesség „eredményeket” mondhat magáénak, akkor ezt a megélt, Krisztushoz fűződő szeretetét mondhatja annak.

Amikor a szerzetesség lelkiségéről, munkásságáról, közösségeiről beszélünk, sok *téves hiedelmet* kell elosztanunk. A szerzetesség nem merev szabályokat őrző és megvalósító, hanem a Lélek alkotó erejéből szabadságban és örömben élő közösség. A szerzetesek nemcsak a IV. században tudtak himnuszt írni és énekelni, az élő istenszeretet ma is képes erre. Nem holt formáknak szolgálnak, mert az élet szétfeszíti a ráfonódott és elmeszesedett formát. Az igazi istenszeretet ma is alkotó, formáló erő, mely a lélek és szellem erejében átalakít szót, képet, dallamot, hogy azokon át az örök és ma számunkra élő Isten mosolyogjon át és hívjon követésre. A szerzetesi mozgalom kezdetén a munkát aszkézisnek tekintették, későbbben a kultúrateremtést látták az evangélium ügyének, majd a hittérítést, volt idő, amikor a tudományos munkát. Az irgalmasság cselekedetei mindig és minden körülmények között aktuálisak voltak, csak a megvalósulás volt sokféle: betegápolás, fogolykiváltás, árvák oltalmazása, öregek otthonba gyűjtése, bukott lányok megmentése. Ma biztosan ide tartozik az alkoholistákkal, a kábítószeresekkel való foglalkozás is, és minden, ami a krisztusi értelemben vett teljes üdvösség, test és lélek, az emberi személyiség szolgálatához, megmentéséhez tartozik. A keresztények önzetlen szeretetszolgálatán át tapasztalhatják meg lelki ürességükkel, terhelt életükkel, életük értelmetlenségével küzdő embertársaink a kegyelemben újjáteremtett ember Istenbe vetett hitét, reményét és szeretetét, azt az esélyt, amely számukra is adott, bármennyire is úgy tűnik, hogy még messze vannak mindezekről.

A szerzetesi közösség nem a tökéleteseknek, sem nem a sterileknek lezárt közössége, hanem azoké, akik megtapasztalták, hogy Krisztus meggyógyította bűn okozta sebeiket és azért nyitnak, nyújtják kezüket testvéreik felé, hogy a gyógyulás örömét továbbítsák, hogy meghívjanak a Krisztusban történő háromdimenzionális kiengesztelődésre, az Istenel, az embertestvérrel és önmagukkal való békességre.

Még sok nemet kellene elsorolnunk és sok igent kellene elmondanunk, hogy körülírjuk, megsejthessük a szerzetesség isteni karizmájában, adományában rejtőző távlatot. Amikor eszményeink magasságáról és mélységéről beszélünk, hozzá kell azt is tennünk, hogy az eszmény örök magasztosságából, Isten nagyszerűségéből, végtelen szeretetéből mit sem von le az, hogy az évszázadok során a szerzetesség „csak tükör által és homályosan”, az emberi gyengeség korlátozott módján valósította meg ezeket az eszményeket, értékeket.

A MEGÚJULÓ MAGYAR SZERZETESSÉG

Ha a mai magyar valóságunkat tekintjük és elég érzékenyek vagyunk az idők jeleire, akkor azt kell mondanunk: egy társadalom vajúdik a lélek értékeitől megfosztva, de annak vágyában, és egy megcsönkített, mesterségesen torzított egyház sóhajt a Szentlélek friss, mindent megújító alkotó ereje, összefogó és rendező szeretete után. Üdvösségtörténeti ez az óra mindannyiunk, de különösen a keresztyének számára, akiknek egykor számot kell adniuk sáfarkodásukról, a reájuk bízott talentumaikról. Súlyos bűn a gyávaság, a félelem, a kibúvók és alibik keresése. A rablók kezére került, kifosztott és útféltre dobott embertestvér mellett nem mehet el a pap, a levita, hogy ismét egy más irgalmas szamaritánus jöjjön, és netán nem gyógyítással, hanem kuruzslással közelítsen az „ember” felé.

Első teendők a Lélek felszítása. Nostalgiaibálványaink radikális lerombolása, álmaink és mindent akaró aktivitásunk nem lehet gyógyszer, csupán ideig-óráig tartó ópium. Le kell bontanunk „ideológiáink” ránk meszesedett burkát, hogy a Lélek éltesen. „Támaszd fel Urunk azt a Lelket, akinek a szerzetesatyák szolgáltak” – imádkozzuk, amikor az egyes rendalapítók közbenjárását kérjük. Az *Úr és a Lélek az, akinek szolgálunk, nem emberi hagyományoknak és életet silányító korhadt struktúráknak*. Ebből az is következik, hogy nem folytathatjuk ott, ahol abbahagytuk. Súlyos tévedés lenne! Az „első szeretet” ihletét kell megkeresnünk, hogy ez a szeretet mutassa meg aztán a helyes tettek útját. Nem álmódhatunk hatalmas intézményekről. Az igazán nagy dolgok mindig egyszerűségben, közvetlen szeretetben, hamisítatlan és nem mesterkéltségekben, Krisztus őszinte szeretetében és örömeiben kezdődtek. A Lélek erejében kaphatjuk meg azt a bátorságot, amellyel a fiatalokra, a fiatalabb testvérré tudunk figyelni, mert „gyakran fiatalabbaknak nyilatkoztatja ki a Lélek, ami a helyesebb” (Bencés Regula, cap.3.).

Ennek a „hajmeresztő” bátorságnak beszédes példája, hogy egy hagyományosan zárt szerzetesnőközösség két fiatal leányt hívott be lelkigyakorlatukra és arra kérték őket, hogy leplezetlenül mondják el nekik, hogyan látják őket kívülállóként. Azóta, az első sokkhatáson túljutva, magukra eszmélve kísérlik meg újraprendezni soraikat, hogy a kívülállók ne a formák merevsége riassza, hanem az élet áradása vonzza. Nagy hit és Istenbe vetett bizalom kell egy ilyen bátor lépés megtételéhez. Az „első szeretet” megélésében és a kor követelményeinek felvázolásában segítségünkre van a II. Vatikáni zsinat tanítása a szerzetességről, melyből csupán két szempontot szeretnék emlékezetbe idézni. „A szerzetesi élet mindenek előtt arra irányul, hogy a tagok Krisztus nyomában járjanak és az evangéliumi tanácsok követésére kötelezve magukat Istennel egyesüljenek. Éppen ezért mély meggyőződése legyen mindenkinek, hogy a legügyesebb korszerűsítés sem teremtheti meg gyümölcsét, ha nem élteti ezt a lelki megújulás, amelynek első helyet kell biztosítani még a külső fejlesztésben is” (PC 2/e). Ezt az elsődleges és legfontosabb szempontot egészíti ki a másik, az egyház bölcs tapasztalata, melyet így fogalmaz meg a zsinati tanítás: „A szerzetek szorgalmazzák, hogy tagjaik megfelelőképpen ismerjék korukat és kortársaikat, az egyház szükségleteit, tehát tudjanak – a hit fényében – bölcs ítéletet alkotni világuk dolgairól. Így, megnövekedett apostoli tüzzel, nagyobb mértékben tudják segíteni embertársaikat” (PC 2/d).

A szerzetesélet korábban kialakított formái megbecsülést és tekintélyt vívtak ki magyarországi egyházunk történetében is, és a világegyházban is. Némi büszkeséggel hivatkoztak arra, hogy élcsapata az egyháznak, hiszen életformájuk lehetővé tette, hogy egyénileg és közösségi életükben is kizárólagosan Krisztus ügyének szenteljék magukat. Ez most is megvalósulhat, és a magyar szerzetesség holnapra ismét a hazai egyház ereje lehet minden mai gyengesége ellenére is, és azzá is kell lennie. A Lélekben való megújulásnak azonban megvannak a saját „játékszabályai”, amelyeket sietséggel és lépcsőfokok kihagyásával, netán azonnali túlfűtött aktivitással, az aktivitás arányának szem elől tévesztésével el lehet rontani. A mustármag, a kovász és a mécses alázatosságával és türelmével kell elkezdenünk ismét Krisztus szeretethálójának szövését, hogy a háló minden szeme egymáshoz és a Főhöz, Krisztushoz

illeszkedve tartó és gyűjtő háló lehessen, és hogy sok halat foghasson. Szerzetesnek lenni itt és ma is azt jelenti, hogy a hit és a remény emberei vagyunk. Isten az, aki közösségeinket megépíti, aki esetleg új típusú építőanyaggal építkezik, hiszen új nemzedék áll a szőlőmunkások sorába. A „régiek” kötelessége, hogy ne csak a régiekre figyeljenek, hanem az „újakra” is, hiszen Isten mindent újjá akar alkotni. Ebben a munkában szüksége van odaszánt életű munkásokra. A jövő reményében kell Ábrahámként útra kelni. A keresztény élet, imádság, szentségi élet, a közösség megvalósításának új formáit, el nem idegenített szentségét kell kutatni, hogy önmaguktól és Istentől távol került embertársainknak, magyar nemzetünknek mőzesei lehessünk, hogy népünket ismét Isten földjére, gyökereikhez és távlataikhoz vezethessük. Isten vándorló népeként az eljövendő haza vonzásában kell vállalnunk az út fáradsalmait és kényelmetlenségeit.

A 126. zsolttár szabadságműnyéből és örömlényéből indultam ki. Befejezésül ismét ezt a zsolttárt idézem, a fohászt, amely ma is, most is időszerű és amelyben azt a reményt is kifejezzük, hogy Isten szeretetben és szövetségi hűségében lehajol az őt keresők nemzedékéhez:

„Fordítsd meg sorsunkat, Uram,
mint délvidéket rohanó folyam.
Kik könnyek között vetnek,
aratáskor örvendezhetnek.
Megyen, megyen s hullatja könnyét,
aki a magot hordja, hinti szét.
Jön, jön és vígan énekel,
amikor hozza a képét.”

Források: A II. Vatikáni zsinat tanítása. Bp. 1975. – Praktisches Lexikon der Spiritualität, Herder, Hgb. von Christian Schütz 1988. – *Bernardin Schellenberger: Ein anderes Leben*, Herder 1974. – *Sík Sándor: Zsolttárok könyve* Bp. 1961.

Kerekes Károly

SZERZETESSÉG – MA?

HELYZETJELENTÉS

A nagy könyvsikernek számító *Vesztőhely* című regény íróját, Csingiz Ajmatovot – aki egyébként a Szovjet Írószövetség elnöke – megkérdezte a *Literaturnaja Gazéta* riportere: Valójában hol van a veszőhely? Vajon a Kaukázus Isten háta megettől gyilkos rengetegében, ahol a hegyi farkasok részéről nagyobb megértést és részvétet talál az ember, mint az emberek között? A válasz meglepő: Nem, ez a mi egész mai világunk a veszőhely. Tudja, nem szeretnék ma fiatal lenni; nincsenek vonzó emberi ideáljaink, nincs igazi emberi étosz. Az igazi erkölcsöt érlelő-éltető nemes gyökér. – Görög–latin klasszikusokon pallérozott elménkben gondolatársítások indulnak el. Egyrészt Xenofanész egyszerre bölcséleti és mélylélektani tanítása: étosz anthrópü daimon, az étosz az ember sors-istene. Másrészt Plutarkhosz műve: *De defectu oraculorum*, elfogynak azok a helyek és emberek, ahol és akiktől hiteles közléseket kaphatunk sorsunkról.

Ilyen szellemi atmoszférában próbáljuk megérteni, hogyan lehetséges az, hogy a II. Vatikáni zsinat után a katolikus egyház élcsapatának mondott egyik-másik szerzetesrendjéből egyharmadrészt egyszerűen elsöpört az elvilágiasodás szele. És a papi hivatások is ijesztően megcsappantak. A másik oldalról viszont a bencés apácának, Corona Bambergnek a szerzetesség – elsősorban monasztikus szerzetesség – lényegéről írt könyve, „Az emberség ára” a mai aszketikus irodalmunk klasszikusai közé lépett elő, és Kalkuttai Teréz anya szerzetesnővérei alig egy-két évtizeddel a hátuk mögött háromezer körüli létszámukkal és 650 novíciájukkal már „Moszkva kapui

előtt állnak”. Ki érti ezt? Megállok egy szép lombkoszorús fa előtt. Ha pusztul a korona, tudom, hogy baj van a gyökérrel. Vagy talán a légköri szennyeződés az oka mindennek? Igen, ahol jó a klíma, ahol jó az atmoszféra és jó a termőföld, ott egészségesen fejlődnek a fák. De hiszen elsősorban a fák lehelik a jó atmoszférát, és a lehulló lombok az erdő fáinak legjobb talajnedvesítői. Hol van hát a kezdet és hol a vég? Vagy talán a kettő nincs is olyan messze egymástól? És így a szeretetesség is az élet misztériumának egy része lenne?

Olyan korban élünk, amelyben sok minden ellentmondásos. A tiszta szívű, egészen önzetlen ember vajon megvalósítható eszmény-e vagy csak illúzió? A szerzetesi életforma vajon gyógyszer-e a beteg világ sebeire, vagy csupán különködők lelki narkotikuma? – Mindjárt meg kell mondanunk, hogy amikor mi szeretetességről beszélünk, Corona Bamberghez hasonlóan elsősorban annak monasztikus formáját értjük, amely a XII–XIII. századig egyértelműen és minden külső társadalmi profil (misszionálás, tanítás, betegápolás stb.) nélkül egyszerűen az evangéliumi tanácsok követésével akarta Isten dicsőségét és az emberek üdvét szolgálni. Az egyház nyelvén ezek a monachusok, míg a később alapított szerzetesi intézmények tagjai a religiosusok. Magyar nyelvünknek nincs külön szava erre. Azt viszont vallanunk kell, hogy a gyökér közös, az Evangéliumban megfogalmazódó tökéletesség-eszmény, amely magától Jézustól való, az általános parancsokon felül az evangéliumi tanácsok életté váltása: „Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el amid van, és árát oszd szét a szegények közt, így kincsed lesz a mennyben. Aztán jöjj, kövess engem.” (Mt 19,21) Ennek az élethivatásnak igazi feszültségét a megdöbben, magyarul „szíven talált” tanítványoknak mondott kiegészítő jézusi szó adja meg: „Embernek ez lehetetlen, de Istennek minden lehetséges” (uo. 26. vers). Vagyis ennek az életnek a megvalósítója maga az Isten Lelke – az emberben. Az első keresztény századokban is, és ma is!

A KERESZTÉNY SZERZETESI ÉLETFORMA ELŐZMÉNYEI

Ha a szeretetességet az elérhető emberi tökéletesség életformájának tekintjük, akkor azt kell mondanunk, hogy a szerzetes intézmény egyetemes vallásszociológiai képződmény. Előbb vagy utóbb minden vallásban megjelenik, mint az önmagát tisztátalannak érző embernek a tisztához, a Szenthez, az Istenhez kapcsolódása, illetve az erre való törekvés állapota, életformája. Ez az életforma azután idővel mindenütt megtalálja a maga intézményesedésének útját és módját is.

Az egyetemes vallástörténet először Keleten, pontosabban Indiában már a buddhizmus előtti időkben (a brahmanizmusban) tart számon a szeretetességhez hasonló ősi életformákat, amelyek ott Ázsiában „tipizálódnak” tovább az egyes népek és tájak karakterének megfelelően a buddhizmus sajátos vallási közösségeiben. Ilyen az államhatalmat is magába olvasztó tibeti lámaizmus, vagy oldalhajtásként a japán zen és a kínai taoizmus szerzetesi életformái. – Az iszlám vallás élő fája is megtermette a maga „szerzetesi” intézményeit a szúfikban és a dervisekben, ugyanígy a közép-amerikai (mexikói és perui) ősi vallási kultúrák a maguk celibátusban élő papi közösségeivel, vagy az inkák szintén kolostor jellegű közösségeiben élő „napleányáival”.

Mindezek vallástörténetileg tanulmányozható igen érdekes külső formai hasonlóságokhoz, olykor egyenesen egyezésekhez vezethetnek. Tartalmilag azonban a bizonyos erkölcsi tökéletességre, tökéletes életformára törekvésen kívül lényegesen különböznek a már tételes isteni kinyilatkoztatáson alapuló ószövetségi zsidó vallás prófétai iskoláitól és esszéus közösségeitől, még a nemzedékünk szenzációjaként felfedezett (a közvetlen Krisztus körüli időkben élő) qumráni szerzetes jellegű közösségektől is, még inkább a Jézus Krisztus evangéliumi tanácsait követő keresztény szerzetesközösségektől.

Ha az **ószövetségi modellekről** szólnunk, tudnunk kell, hogy az evangéliumi tanácsokon alapuló szeretetesség gyökerei az ószövetségi prófétai intézményben rejlenek. Ez az intézmény része ugyan az ábrahámi és mózesi örökségnek, mégis a lélek szabadságának egészen különös megnyilatkozása és életté válása. A próféták különleges jelei és tanúi az eljövendő Isten Országának és Isten Lelke uralmának az

egész teremtésben. Az Isten Lelke szállja meg őket, s ők maguk is tudatában vannak ennek (vö. Oz 9,7). Általában férfiak, de Isten Lelke szabadon működhet nőkben is, mint Mózes nővérén, Mirjamban vagy Debora bírónőben. Egyesek részesei a papságnak is, de ez nem lényeges tartozéka a prófétai karizmának. Általában inkább magányosan, afféle remete módra, szentember módra éltek, de ha mód nyílt rá, közösséget is alkottak, és „próféta-fiakat” is neveltek, „próféta-iskolát” vezettek. („Prófétanyáj, prófétasereg” vö. 1Kir 10,5; 1Sám 10 stb.) A szent szövegek írását, olvasását, előadását tanulták együtt, továbbá éneket, zenét, és szent liturgikus mozzanatokat tanultak, hogy a megfelelő prófétai lelkiállapotba jussanak. Az isten-élmény megélésének és az istenfogalom lehetséges megértésének iskolái voltak ezek. Különleges ruházatuk volt: szőrruha, bőrvö, palást. (Vö. 2Kir 1,8 stb.) Kenyérkereső munkájukról keveset tudunk. Inkább csak a természetadta gyümölcsökből és a nép adományából éltek. – Sajnos, a hivatalos prófétaiskolákat a királyi hatalomnak, és általában a gazdagoknak a befolyása válságba sodorta. A Kr. e. VIII–VI. századi nagy próféták keservesen panaszkodnak erről. Hogy ti. Isten Lelkének hazug szócsövei, „hamis próféták”, nem igaz tanúi Jáhvének, a mindig velünk maradó szeretetnek. Az igaz próféták az Isten Lelkének sajátos hivatású, hiteles hordozói, és a legtisztább egyistenhitnek, és az ebből fakadó legmagasabb erkölcsi követelményeknek a szószólói és megvalósítói. Egyszóval az Isten Lelkének emberei, Isten Országának különleges tanúi. Az ószövetségi próféták közül különösen Illés (illetve az új Illés: Keresztelő János) lesz az, aki Jézus Krisztus mellett az újszövetségi szerzetesi intézmény legkiemelkedőbb ihletője. Isten Lelkének „megszállottja”, az izzó tűz embere, a gyökeres Isten felé fordulás (konverzió) embere, a kérlelhetetlen Jáhve-hűség, illetve a mellette való tanúságtévé embere, akinek szentlelkes karizmája életmeleg atmoszférát, tanítványi közösséget teremt.

A KERESZTÉNY SZERZETESI ÉLETFORMA KÜLÖNLEGES „JEL” SZEREPE

Mint az egyházközösségben tovább élő Krisztus „az Istennel való bensőséges egyesülésnek és az egész emberiség egységének jele és eszköze”. Így tanítja a Szentlélektől vezetett Tanítóhivatal az Egyházzal szülő dogmatikai konstitúciójában. A szerzetesi élet korszerű megújításáról szóló konstitúciójának legelső mondatában is „a mennyek országa szembeötlő jelének” nevezi a szerzetességet. Tehát az egész egyház mindenestül jel a világ fölött. Úgyis mint minden egyes személy, aki a kereszténységben Krisztusba öltözött – jel lesz sokak romlására és sokak feltámadására –, jel, amelynek ebben a világban ellene mondanak (vö. Lk 1,34); de jel úgy is, mint anyatest-közösség. A kereszténységben a Krisztussá születés anyja, aki mindig áldott állapotban van. A megszületendő gyermeket a tűzvörös sárkány el akarja ragadni, hogy megölje, de „az asszony a pusztába menekül”. (Vö. Jel 12,1–5)

Minden megkeresztelt ember kivétel nélkül ennek a Krisztus-szülő anyatestnek élő tagja. Erre szól hivatása és küldetése. Az apostoli korban ezt így vállalták a megkeresztelt Krisztus-hívók. Papok és világiak egyaránt. Erről tanúskodik kiemelkedő módon az Apostolok Cselekedete – nemcsak a sokat idézett 2,42–47. versek –, de a többi írások is. A keresztények így voltak *signum* elevatum *super mundum*, magasra emelt üdvösségjel a világ fölött. Amikor a keresztény közösségekben a kezdeti szentlelkes buzgóság alábbhagyott, képletesen szólva, a jelet, a zászlót már nem lobogtatták olyan magasan és lelkesen a megkeresztelt tömegek, sokan a „pusztába vonultak”, mint a Jelenések könyvének Napba öltözött asszonya. És így ők lettek az *illustrior pars gregis Christi*, a krisztusi egyházközösségnek messzebb világító fényben felragyogtató része. Nagyon fontos, hogy a szerzetesség *nem valami külön valóság az egyházban, hanem a minden kereszténnyel közös kereszttség szentségéből virágzik ki*, mint az egyház anyatestének, állandó megújulásának (tehát életének) jele és eszköze. A Szentlélektől vezetett zsinat tanítása szerint „sajátos konszekrációt hoz létre, amely mélyen a keresztégi konszekrációban gyökerezik, és a legteljesebben fejezi ki”. (PC 5) Tartalmában Jézus Krisztust jelenti. Sem többet, sem kevesebbet. Mint minden keresztény hívő hivatását és küldetését. Pusztán emberi személyben megvalósítható, így legtökéletesebb példája mindnyájunk számára Mária, ahogy a

zsinati okmány Szent Ambrustól idézi róla: „akinek élete mindnyájunk számára életszabály”. (A szerzetes intézményekben ezért van mindenütt kiemelkedő szerepe a Mária-tiszteletnek.)

A szentesség különleges jel szerepéhez lényegesen kapcsolódik a *prófétaiság* és a *szentlelkesség*. Az utóbbi két vonás Isten népének már az Ószövetségben is világosan kirajzolódó karakteréhez tartozik. Isten népe mindenekelőtt prófétai nép. Erről részletesen tanít az Egyházzról szóló dogmatikus konstitúció 35. pontja: „Krisztus a nagy próféta, aki Atyja országát tanúságtevő életével és szavának erejével hirdette meg, a dicsőség teljes megnyilvánulásáig tölti be prófétai küldetését...” A próféta, mint tudjuk, nem attól próféta, hogy jövendöl vagy új tanítást hirdet, hanem attól, hogy visszanyúl a „kezdethez”, a gyökerekhez, és azt a gyöker-tanítást ellenállhatatlan erővel tanúsítja, tűzlángként felragyogtatja, mint Isten megváltozhatatlanul örökké érvényes üdvösség-üzenetét. Ezt azonban sohasem a saját eszéből vagy erejéből teszi, hanem a Szentlélektől „megszállottan”, a Szentlélektől egészen eltöltve. Az Újszövetségben ez egyszerűen a keresztség szakramentumában kapott ajándék felelősségteljes kinövesztésére, a gyökeres konverzióra, görög szóval metanoiára való visszautalás. Ez a szentlelkos prófétaiság teszi hitelessé és hatékonyá mind keresztény voltunkat, mind szerzetesi mivoltunkat. A megkeresztelt ember ebben jel az egész világ számára, a szerzetes pedig ugyanebben (ha lehet) még magasabbra emelt és még ragyogóbb jel keresztény testvérei és az egész világ számára. – A szerzetesség prófétai tanúságtevő és szentlelkos életet fakasztó és életet megújító jel szerepét úgy is mondhatnánk, hogy az üdvtörténeti protológiában gyökerező eszkatologikus jel, a teremtő Atya Isten szeretetében gyökerező és az isteni életre fogantató újjáteremtés szentlelkos jele – minden kereszténnyel közösen, de nagyobb felragyogtató karizmával és felelősséggel – „Hogy Isten legyen minden mindenben!” (1Kor 15,28)

MI VONZZA A MAI EMBERT, FŐKÉNT A FIATALOKAT A SZERZETES ÉLET FELÉ?

A civilizáció magas csúcsára felkapaszkodott korunk embere csalódott, kiábrándult ember. Tábor-hegyi boldogító élmény reményével áltatta magát, és rá kellett jönnie, hogy ahová feljutott, csak papírmasé színházi díszlet, Patyomkin-világ, mely hányingert keltő ragasztószagával mindentől és mindenkitől elidegenít. Szökös Jónás-énje „más” világba vágyódik. De ha nem is Szent Páltól tudja, mégis megéli, hogy „nem tudok kimenni ebből a világból” (1Kor 5,10). Egy-egy monostor, egy-egy szerzetesközösség atmoszférájától megérintve rásejt mégis arra a más világra, amely hiteles Tábor-hegyi élmény izeivel vendégeli meg. Ilyenkor kicsordul cserepes ajkán a „jó nekünk itt lenni” érintettségének öröme. Bennmaradni ebben a világban, és mégis egy más világ erőterébe és légkörébe belépni, azt hitelesen megtapasztalni (ez lenne talán az imádkozni tudás?) – ennek a varázsa ellenállhatatlanul vonzza azt, aki még nem kozmált le végleg e világ gombóttó serpenyőjében. (A madáchi tragédia londoni jelenetének képnelyve szerint.)

Mi az a megfogalmazható, ami egy-egy monostor vagy szerzetesközösség légkörét vonzóvá teszi? Hogy ti, aki a közelébe kerül, önkéntelenül azt érzi, hogy jó nekünk itt lenni. Az imádság szó nem mond nekik még szinte semmit, de már érzik, hogy ez valami nagy dolog. – A hozzánk csapódó lelkek (illetve a Szentlélektől a szerzetesi atmoszférába vonzottak) vallomásai, hitelesen megélt tapasztalásai alapján néhány vonást emelünk ki. Természetesen a teljesség igénye nélkül.

A csend mélységbe húzó ereje és békesége, amely egyszerre sugallja J. Cousteau: A csend világa című könyvének (és filmjének) tengermélyi asszociációit és az ószövetségi prófétai szavakat: Jó dolog csendben várni az Isten üdvözítő jóságának érkezését. (Vö. Siral 3,26) A csend ma hiánycikk. Aligha volt valaha zajosabb ez a világ, mint napjainkban. Korunk sok szépet és jót felfedezett, gigondolt és megvalósított, ez igaz. Megtervezte és megalkotta a vízhatlan, tűzhatlan, gázhatlan, sőt az úrsugárhatalatlan ruhát is. Felfedezései közül egyik leggyilkosabb és öngyilkosabb veszélyt hordozó találmánya (amelyet egyesek szerint a sátánnal koprodukcióban eszelt ki az ember), ez az Isten-hatlan ruha: a zaj. Félelmetes produkció a zaj, minden lelki finom-

ság kiirtója, minden isteni ihletés magzatölője. – A monostorokban, a szerzetesi közösségekben csend-ruhát öltünk, amelyen keresztül nem hatol már át a zaj. Ott benn a lélek állandóan Krisztus-születést, karácsonyt ünnepel: „Amikor a mindenségre mélységes csend borult, és az éjszaka útjának épp felén haladt, mindenható Igéd, Urunk, mennyei trónusáról földre szállt.” – Úgy látszik, itt kezdődik az imádság, a csenddel való megbarátkozásnál. És itt kezdődik a békesség is: Istennel, a világgal és önmagunkkal. Így virágozik ki a monostorokban nemcsak a hallgatni tudás, hanem a mindent meghallgatni, sőt elhallgatni tudás erénye is. És ez vonz.

Az együttérzés betlehemi istállómelege és az utolsó vacsora termének Szentlelket váró gyermeki öröme. Ez a belső, lelki atmoszféra. A külsőleg látható munka azonban – akár fizikai, akár szellemi, tehát tudományos, művészi vagy lelkipásztori – már nagyon is felnőttes. Legfeljebb valami sajátos ritmus tűnik fel, bizonyos harmónia a testi-lelki erőfeszítések folyamatában. Személyes felelősségű, de a közösségekben elkötelezett. Aki a szoltárokat ismeri, annak eszébe juthat: Mily szép és boldog élet ez, testvérként együtt lakni így... (Zsolt 133,1) Különös szó ez az „együtt”. Mind a kisvilág, mind a nagyvilág örömteljes megértésének ábécéje ott nyílik elénk, ha rásejtünk arra, hogy a sok hogyan egy. És itt ez napnál világosabb: a sok szabad döntés egyetlen akarat, a sok személy egyetlen „kompanyia”. Ez a szó valójában kenyérszociális életet jelent, de mindenki tudja, hogy munkaközösség, érdekközösség, életközösség is. És aki figyelemmel közelít ide, arra is rásejt, hogy ez – imaközösség is. Mint a betlehemi istállómeleg közössége, vagy mint a cönákulum ég felé és egymás felé dobogó szívek közössége. És ez vonz.

Nyitottság a „más-ságot” elviselő, érdeklődő és építő befogadásra. Más ember, más vélemény, más izlés, más karakter gyanakvás nélküli tudomásulvétele. Az első kérdés nem a te miért vagy más, mint én, hanem hogy hogyan lehetek én neked érdekes és értékes, és viszont. Vegyük észre, hogy ami ellentétnek látszik, az talán csak eddig nem tudatosított kiegészítője énünknek, világunknak. Mint a jobb orcám a balnak. Igaz, ennek a felismeréséhez türelem kell, nem is kevés. „Effeta”, azaz nyílj meg, nyisd ki a szemed, füled, szíved ennek a látásmódnak a befogadására – ébred rá az evangéliumot ismerő ember a monostor, illetve a szerzetesközösség légkörében. „És akik befogadták, azoknak hatalmat (pontosabban lehetőséget, képességet) adott, hogy Isten fiaivá legyenek; mindannak, aki hisz őbenne.” Ti. Krisztusban. (Jn 1,12) – Aki ebben a légkörben él, az hisz benne, Krisztusban. És ezáltal új emberré születik, és Isten fiává lesz, hitelesen Atyjának szóltja az Istent. Ennek az imádsága nem szép szavak egymás mellé rakása, rendezése, hanem az Istennel való együtt lehelés, együtt lélegzés. Itt megnyílik a föld, és megtermi az Üdvözítőt. (Vö. Iz 45,8) – Ilyen dolgok hiteles megtapasztalása hogyan vonzaná a már mindenből kiábrándult, megcsömörölt és „elidegenedetten” bezárt ember szívét!

A konverzió dinamikájának boldog megtapasztalása, az első pünkösdi szívenütöttsége. Amely a megérintett embert nem „feldobja” (a ma divatos szó értelmében), hanem felemeli valami eddig nem tapasztalt nagylelkűségre és optimizmusra: Így érdemes élni! Csak most már mond meg, Isten embere, hogy mit kell tennem. Mint ahogy az első pünkösdi megtapasztalói kérdezték Pétertől. (ApCsel 2,37) A kereső ember találkozott a monostorban valakivel, illetve valakiben egy közösséggel. Mint pl. az etióp udvarnok Fülöp diakónusban Krisztus élő testével, az egyházzal, és utána már, ha nem is látja őt testi szemével, boldog örvendezéssel folytatja útját. (ApCsel 8,39) – A nyugati szerzetesség útjának, Szent Benedeknek a Regulája szerint élő szerzetesek erre a konverzióra tesznek fogadalmat. Hogy ti. az apátnak engedelmességed minden testi-lelki képességükkel és a szerzetesközösséggel „együtt” Isten felé fordulva, mindig Isten színe előtt járnak-kelnek életük minden napján és minden útjukon, usque ad mortem, halálukig. Aki ilyen életre szóló döntésre képes, annak „szárnyai nőnek”. Nem köti őt többé semmi a földhöz, hiszen mindenestül Istenhez van kötve. – Tulajdonképpen ez az a pont, ameddig lélekben el tudnak jutni az imádkozni már úgy-ahogy megtanult fiatal közösségeink, mikor összejövetelük befejezésekor (ezt sokszor tapasztalhattuk) olyan önfeledten tudják énekelni egymás kezét fogva: „Megkötöm magamat Isten kötelével...” Mindez valóban – vonz!

NOSZTALGIKUS ROMANTIKA-E, VAGY AZ ÚJJÁSZÜLETÉS JELE A SZERZETESÉK IRÁNTI SZIMPÁTIA?

Tagadhatatlan, hogy itt-ott (még papok között is) „divatba jöttek” a szerzetesek. Tetszik a szerzetesruha, vonzóak a szerzetesi eszmények. Amikor azonban ezek életre váltásáról van szó, meghökkennek: Valóban ilyen nagy „az emberség ára”? Az eddig magános „civil” életre kényszerült férfi és női szerzetesek közül is sokan szinte beleremegnek, mikor angyala által Isten ma ezt üzeni nekik: „Íme, nyitott ajtót tárok eléd”. (Jel 3,8) Folytathatod a negyven évvel ezelőtt számodra lehetetlenné vált szerzetesközösségi életet. Még a legjobbakban is felmerül az angyali üdvözlétkor Máriában megfogalmazódott kérdés: „Hogyan lehetséges ez?” – Ugy gondoljuk, a ritkább esetek közé tartozik a pusztán divatból, nosztalgiából, romantikából vonzódók jelentkezése. Igen sokan lehetnek viszont olyanok, akik hiányos ismerettel rendelkeznek a szerzetes életéről, annak (hitünk szerint) nélkülözhetetlen jelenlétéről a világban, még közelebről Jézus Krisztus köztünk és bennünk élő testében, az egyházban. Nem dekorációként, és még csak nem is úgy, hogy már itt a földön diadalmenetben vonuljanak végig az élet útjain, hanem az egyház különleges szent jeleként. Az „Íme, az ember” (Jn 19,5) egyedül üdvözítő étoszát életté válva, és örömmel téve tanúságot arról, hogy amit Jézus Krisztus megélt és egyházának átadott, az mind megélhető és átajándékozható – ma is!

SZENT BERNÁT AZ ELVESZETT, DE A SZERZETESÉLETBEN MEGTALÁLT PARADICSOMKERTRŐL, A PARADISUS CLAUSTRALIS-RÓL

A monostor valóban Paradicsomkert, a fegyelmezetség királyi várfala védi, benne a legdrágább gyümölcsök dús termőföldjével. Fenséges élmény, ha egy felfogású, egybedobbanó szívű emberek lakhatnak együtt (Zsolt 67,7); valóban jó és boldogító így élni egy fedél alatt (Zsolt 132,1). Egyik bűneit siratja, másik Istent dicsérve örvendezik, ez itt mindenkinek szolgál, az tanít, emez imádkozik, amaz olvasgatva elmélkedik (és így tovább)... Van olyan, aki a cselekvő életben szorgoskodik, de olyan is, aki a szemlélődésben találja meg békességét. Azt mondhatnád: Ez Isten tábora! (Ter 32,2) Mily félelmetes ez a hely; nem más ez, mint az Isten háza és a mennyország kapuja. (Ter 28,17) És most, hívó lélek, mit kell szívedre vened? Vizsgáld csak, vedd sorra a Seregek Urának házában élők erényeit (erőforrásait), és töltsd meg jól ezekből útitarisznyádat, hogy legyen miből s hogyan éljed. Hogy aki eddig a halál árnyékának országában laktál, költözz át az örök Élet és Igazság országába. (De diversis 42)... Most már csak az van hátra, hogy az állhatatosságra törekedj. Mert csak így lesz tökéletes az életed, így lesz tanúságtevés az örökkévalóságról. A szerzetes életünkben (konverzióunkban) való megmaradás ugyanis az isteni örökkévalóság képe. Hogy ti. úgy legyünk ebben a világban, mint Ő, az itteni lehetőségeink szerint őt megjelenítve. Az örök Bölcsesség azt mondja: Az ostoba folyton változik, mint a hold, a bölcs azonban ugyanaz marad, mint a nap. (Sir 27,12) Ez tehát az Út, kedveseim, ezen járjatok. Mert csak erényről erényre haladva lehet meglátni Istent a Sionon. (Zsolt 83,8) Az Ő dicsőségének színelátására vezessen el minket a Seregek (minden erőforrások) Ura és a Dicsőség Királya, aki Utunk, Igazságunk és Életünk, a mi Urunk, Jézus Krisztus. (De diversis 91)

Pier Giordano Cabra

A BOLDOGSÁG KIHÍVÁSA – A SZERZETESSÉG VÁLASZA

Nem könnyű dolog témánkról bizonyos feszélyezettség nélkül beszélni. Nehéz felfogni, mi a boldogság. Témánk könnyen keltheti azt a benyomást, hogy a korunkra annyira jellemző narcizmus egyik válfajaként a kereszténység misztériumának és az Egyház küldetésének a perifériáján mozog. Az az érzés támadhat bennünk, hogy átsiklunk a hitet és a szerzetességet fenyegető problémák fölött.

Témánk ennek ellenére a mai világban élő kereszténység egyik alapvető aspektusát érinti, természetesen korunk kérdéseitől erősen befolyásoltan.

Nem kevés keresztény előtt, amikor látja a társadalom javainak, javaslatainak és terveinek a lavináját, fölmerül a nyugtalanító kérdés: Képes-e jelenleg a kereszténység arra, hogy elvezesse az embert a kiteljesedéshez? S a másik: A keresztény értékek koncentrált együttesét megjelenítő szerzetesség lehet-e még jele a boldog élethez vezető sikeres keresztény útnak?

A kérdés nem csupán magát a szerzetességet érinti, hanem kérdéssé teszi tanúságtételének és küldetésének erejét is. Ugyanakkor kapcsolódik Egyházunknak a jelen társadalmában kapott korszerű küldetéséhez is. Hogyan lehet az Evangélium „örömhír”, ha kétségbevonjuk, hogy képes érett embereket teremteni és segédkezni nyújtani az önmegvalósításhoz? Es hogyan lehet a szerzetesség az Evangélium humanizáló erejének kiemelkedő jele, ha nem mutat föl olyan személyeket, akik „örömben” élnek, mert birtokolják Isten Országának a javait, akik a béke hirdetői, a humánusabb társadalom építői?

Annak a világnak, amely bizalmatlanná lett a szó iránt, nem elégséges, ha fennhéjázó programokat és életcélokat állítunk eléje, hanem arra a meggyőző bizonyítéokra van szüksége, hogy azok, akik „közvetlenebbül (pressius) követik az Urat”, Üdvözítőjüket, örömben élnek, megértik testvéreiket és képesek segíteni rajtuk.

I. A jelen helyzet

Arra a kérdésre, hogy a szerzetesség képes-e ma arra, hogy tanúságot tegyen az Evangélium humanizáló hatásáról, kétféleképpen felelhetünk.

A szerzetesség egy olyan utat képvisel, amely képes elvezetni az örömhöz és az emberi önmegvalósításhoz, mind elméletben, mind pedig gyakorlatban.

Elméletben, mert a szerzetesi élet egészen közel visz bennünket a Teremtőhöz, aki egyedül vezetheti el teremtményét a teljességre. Ezenfelül az Isten Országának a javaihoz igazodik, amelyek önmagukban boldogságot jelentenek.

Gyakorlatban is a teljességhez vezet a szerzetesélet, mert ma is vannak – mint ahogy régen voltak – olyan szerzetesek és szerzetesnők, akik örömben és teljességben élik boldog életüket. Viszont meg kell állapítanunk azt is, hogy a szerzetesek és szerzetesnők egy része nem képes megvalósítani ezt az örömteljes lelkiületet. Következésképpen nem is tudják meggyőző módon megmutatni kereszténységüknek a teljes emberséghez vezető útját.

Miért? Részint az emberi gyöngeség, az elszenvedett nehézségek, az egoizmus miatt. Itt röviden ki kell térnünk azokra az okokra, amelyek a mai társadalomból adódnak. A társadalom komplexebb lett. És egy sokrétű, komplex társadalomban lényegesen nehezebb a személyes önmegvalósítás („Malum ex quocumque defectu”).

A szerzetességet se kímélte meg az a realitás, különösen nem az aktív, apostolkodó szerzetességet. Nem kevés problémát jelent ez a világhoz fűződő viszonyunkban, mégpedig az intézményen belül jelentkező sok problémát, amelyek személyesen érintik a szerzetest és a szerzetesnőt.

1. A világ. Az apostolkodó, aktív szerzetesség küldetése következtében a legszorosabb kapcsolatban van azzal a társadalommal, amelyben élünk. Világunk azonban hatalmas változásokon ment át az elmúlt évtizedekben. Ebből adódóan van egy belső ellenállás is a szerzetességgel szemben: kulturális zavar támad abból kifolyólag, hogy nehezen értik meg a mai élet eseményeit, s ezért válaszukban nem tudnak megfelelő, egyértelmű álláspontot kialakítani.

Ez a zavar könnyen vezethet az identitáskrizishez. Fölöslegesnek, túlhaladottnak, a múlt kövületének tűnhetünk magunk előtt. Kudarcot vallhatunk a hivatásunkban is, ha úgy tudjuk, hogy csak egy másik kulturális szituációra vagyunk felkészülve, de nem újultunk meg a kornak megfelelően. Még nehezebb ez az egyes részterületeken, ahol nem vagyunk mindig teljesen meggyőződve arról, hogy szükség van a keresztény igehirdetésnek korunkhoz való alkalmazására. Ily módon elkerüljük a súlyos összeütközéseket, nem félelemből vagy emberi tekintetből, hanem mert a keresztény

örömhír konkrét alkalmazásával kapcsolatban mi magunk bizonytalanodtunk el. Tipikus zavara ez ennek az átmeneti kulturális kornak, de nehezen lehet úrrá lenni rajta éppen a gyors kulturális változások miatt, s amiatt, hogy a szerzetesek és szerzetesnők egy egész nemzedéke nem hajlandó behatóan foglalkozni a kor problémáival.

Vannak más nehézségek is az apostoli szolgálatban, amelyek abból a tényből erednek, hogy az apostolkodás néhány, de lehet, hogy sok művére nincs már akkora igény, mint korábban. Ebből támad aztán az a kellemetlen érzés, hogy olyan területeken tevékenykedünk, amelyeken már nem ismerik el, sőt meg sem értik eredményeinket. Ez a haszontalanság érzetét kelti, az elmagányosodását, de egyes esetekben elmehet az identitáskrízis érzéséig is. A csekély kereslet, amely néhány olyan feladatunk iránt mutatkozik, amellyel azonosulni tudtunk, a rezignáció és a nemtörődömség légköréhez vihet, s ezek már közvetlenül érintik az öröm gyökereit.

Azután itt van a hitetlenség nehézsége, amely falként magasodik elénk, amely lehetetlenné tesz minden vallásos tárgyú beszélgetést, s amely az alkalmatlanság és a tehetetlenség érzését kelti. Ebből aztán nem ritkán támad a frusztráció és a csalódás érzése. Az apostolkodás kényelmesebb területeire vonul vissza az illető, vagy bezárkózik a közösségi életbe. S ezzel elvész a missziós lendület, ami pedig a személyes és közösségi élet ellaposodásához vezet.

2. Az intézmények. Az egyes intézményeken belül vannak olyan bizonytalan szakaszok, amelyek a társadalmi átalakulás, a tagok előregedése, a zsinatot követő változások, a közösségeken belüli új típusú emberi kapcsolatok kialakulása nyomán jönnek létre: mindez befolyást gyakorol a szerzetesek és szerzetesnők személyes kiegyensúlyozottságára.

A struktúra megújítása lassan megy végbe a hivatások hiánya miatt. Hajlamosak vagyunk arra, hogy a személyi állomány csökkenése ellenére is ragaszkodjunk a meglévő munkaterületekhez, s ez a szerzetesek túlterheléséhez vezet. De a munkateljesítmény túlértékelése sem erősíti mindig a szerzetesek megelégedettségét és kiegyensúlyozottságát.

Egynémely intézményben olyan változások mennek végbe, amelyek lassan és észrevétlenül „egyházmegyei intézményekké” alakítják át őket. A saját karizmáról alkotott világos kép hiánya belső megosztottsághoz vezet, problémákat vet föl és zavart okoz a közösség egységes szellemi irányulásában.

Azután itt van az a probléma, hogy a múlt nem adott megfelelő képzést ahhoz, hogy korunkban megállhassuk a helyünket. A kezdeményezés, a kreativitás, a spontaneitás szellemét, amelyben megérik az emberi személyiség, az Örömhír hatékonyságának a garanciájaként várják. Nincs szándékomban elítélni a múlt képzését, hiszen ez a múlt szent szerzeteseket és szerzetesnőket is termelt, csupán szeretnék rámutatni arra, hogy ennek a képzésnek – korunkat tekintve – voltak korlátai. A negatív hangsúlyú képzés „kevésbé emberi”, s nem képes kialakítani olyan szerzeteseket és szerzetesnőket, akik testvéri és kritikus kísérőink lehetnének korunkban.

S itt vannak azoknak a közösségeknek a nehézségei, amelyek nem hajtották végre a zsinati megújulást. Egyesek „fészket” építenek maguknak, mások „vállalatot”, ahol a személyes teljesítményt elébe helyezik a közösség szolgálatának. Ezáltal mind nehezebbé válik a szerzetesi élet és az apostolkodás közösségi megvalósítása. Sok fiatal számára rögtön a belépéskor jelentkezik ez a nehézség, mert egy modern „apostoli közösségről” álmodnak, s nem olyat találnak.

3. Az egyes szerzetes és szerzetesnő. Ma az emberi érettség elégtelensége több nehézséget okoz, mint korábban, amikor az intézmény felfogta a hiányzó érettséget. A mai környezet inkább leleplezi, semmint elfedi az emberi gyengeségeket. Az a kép, amit nem egy szerzetes és szerzetesnő nyújt, nem állja ki a versenyt más egyházi csoportosulásokkal és mozgalmakkal. Ráadásul úgy tűnik, manapság annyira megnőtt a személyes elismerés igénye, hogy mindig nagy nyugtalansággal jár együtt, ami végső soron az érzelmvilág bizonytalanosságáról és kiegyensúlyozatlanságáról árulkodik. Talán ez vezetett a keresztény lét és a szerzetesi keresztény lét antropológiai oldalának a túlhangsúlyozásához, amely azután az Evangéliummal ellenkező személyes önmegvalósítást helyezte az első helyre.

Nagyon finoman, de mindenütt jelenlévő és romboló módon találkozunk a hitben való éretlenséggel, aminek a gyakorlati materializmus a jellemzője, s a médiákon keresztül jutott be a mi berkeinkbe. Ebből fakad a hit erejének a hiánya, a lelkiéletnek, az Egyház iránti áldozatkészségnek, az imádságos életnek, küldetésünk készséges vállalásának a hanyatlása. A mindennapi életben elvész az érzék az Úrral való találkozás iránt. Ennek következménye a bizonytalanság, a félelem, az Istenbe vetett nagylelkű bizalom hiánya, az elhagyottság és magányosság érzése. Meggyengül az aszkézis szelleme, és megakadályozza, hogy megvalósítsák az Evangélium radikális formában történő követését. Nagyon optimistán nézik az embert, s ezért nem kell megtisztítania a szívét ahhoz, hogy meglássa Istent. Azt az illúziót táplálja, lehetséges az önmegvalósítás úgy is, hogy nem állunk állandó és küzdelmes készenlétben Isten akaratának az elfogadására az életünkben. Az aszkétikus erőfeszítésnek bele kell illeszkednie az Atya jóságának és irgalmasságának a tudatába, aki nem csodálkozik lassú lépteinken.

4. A fiatalok A nehézségeknek mindezek az elemei adnak magyarázatot arra, hogy miért oly kevésbé vonzza a szerzetesség ma a fiatalokat. A fiatalok, úgy látszik, félnek a jelenlegi szerzetesélet némely aspektusától, mint amilyen az erős függőség, a jelszerűség csekély volta, bizonyos anakronisztikus struktúrák, amelyek megbénítják szárnyaikat és szükségtelenül pazarolják energiáikat... Ami megmarad, az a megélt Evangélium, az örömmel odaajándékozott élet elbűvölő vonzása, amint az sok örömteljes és testvéri közösségben megtalálható.

II. A szerzetesség útja

A szerzetesélet lényegét tekintve ugyanaz, mint mindig is volt: a kereszténység néhány alapvető elemének a megvalósítása. Ebből néhány pontot kiemeltünk már, amelyeket különösen is fontosnak találtunk a társadalmunkhoz szóló küldetésünkre nézve. Most itt négy lényeges elemet emelnék ki: keresés, szolgálat, várakozás, visszasugárzás.

1. A keresés. „Quaerere Deum”, Istent keresni, mindig is ez volt a szerzetesélet klasszikus szándéka. A boldogság problémája ezekben az alapvető elemekben van meg: Tőlem ered a boldogságom vagy Istentől? Az ember építi föl a boldogságát, vagy Isten ajándékozza neki? A szerzetesség soha nem riadt vissza a válaszadástól. Döntéseivel és tanúbizonyságaival mindig kifejezésre juttatta, hogy végső soron csak az istenkeresés számít. A többi mind tőle származó ajándék. Mindennek alapja az Isten szeretetében és hűségében való bizonyosság. A szerzetes életében nem keresheti az önmegvalósítást. Aki önmagát keresi, a semmit keresi. Istent kell keresni mint az ember egyetlen célját. A szerzetességnek most is azt a választ kell adnia az egyháznak és a társadalomnak, hogy a keresztény élet az Istenben való hitben áll, aki a mi Urunk, Jézus Krisztus Atyja, aki életre támasztotta Fiát a halál gyötrelmeiből. A szerzetesség máig annak bizonyossága, hogy jobb az Istentől ajándékozott boldogságra hagyatkozni, mint arra a boldogságra, amit az ember teremt magának. A kereszténység megvalósítása a hűsvét titkában van megrajzolva, s magán viseli a megpróbáltatások és nehézségek jelét. A tanítvány arra kap felszólítást, hogy bízva rá magát az Úrra, engedje, hogy az vezesse, neki szolgáljon félelem nélkül, hűséges kitartással. Isten egyedül ajándékozhatja a békességet, a vidámságot, a szenvedésben az öröm teljességét, ő adhatja meg az erőfeszítések gyümölcsét. A keresztény szerzetes feladata, hogy hitelesen tanúsítsa: az Istenhez vezető út a szeretet útja, amely út a szenvedések ellenére sem téveszti célját. Ezt ma újra felfedezik olyan fiatalok, akik megtagasztalták a szenvedést, akik keresnek, akik ismerik a személyes kudarcot. Az Urat megtalálni annyit jelent, mint elképzelhetetlen örömet találni, annyit jelent, mint eljutni odáig, hogy naponta dicsérjük és magasztaljuk Istent. A szerzetesség jövője nem abban van, hogy megvalósítsa az embernek a boldogságról alkotott elképzeléseit, hanem abban, hogy a szerzetesek „ráhagyatkoznak az Úrra”, keresik az Urat és Országát, várják az általa történő beteljesedést, várják, hogy az Úr teljesítse be minden vágyukat és kívánságukat.

Ez az a Jó Hír, amelyre oly sürgősen szüksége van a világnak. Ez vezet el a kontempláció megerősödéséhez, amely olyan valóságokat kelt életre, amelyek a tö-

meg szemében legtöbbször csak üres szavak. Ez azonban azt is jelenti, hogy újonnan és valóságosan meg kell tanulnunk, hogy mi a kontempláció, hogy milyen eszközöket kell alkalmazni, s hogy csupán az imaélet tesz bennünket alkalmassá arra, hogy Istenbe vetett bizalommal hordozzuk a mindennapi élet terheit.

2. Szolgálat. Ez tradíciónk egy másik gazdagsága. Szentjeink a szolgálatban valószínűleg meg magukat, abban voltak kiválóak. „Aki szereti az életét, elveszíti azt, aki elveszíti az életét, megnyeri azt” (Mt). Az valószínűleg meg önmagát, aki nem keresi az önmegvalósítást. Az találja meg önmagát, aki testvérei javát keresi. Az a boldog, aki másokat akar boldoggá tenni. Az önatadás nagy eszméi mozgatják meg az ember legjobb erőt nagy tervek megvalósításához, és életéből valami nagyot, hasznosat és maradandót formálnak. Ha intézményeinknek a korunk követelményeihez való alkalmazása ezekben az években küldetésünk elhomályosodásához vezetett, viszont az intézményekből jelentős lelki vállalatokat csinált, ez nem jelentheti azt, hogy a szerzetesség meg tudna lenni a nagylelkű önatadás, a legelső frontvonalban történő bevetés nélkül. Ha úgy élünk, hogy nem vetjük be az önatadás képességeit, az nem elégíti ki, csak elégedetlenséget hagy maga után. Az óvatos fékezés nem csökkentheti a szolgálatra való készséget, sem pedig a küldetésünknek és a mai időknek jobban megfelelő új feladatok keresésének a bátorságát. A szerzetesi életesemény a legjobban a nagylelkű szolgálatban, a nagy eseményekben, az új és bátor missziókban valósul meg. Ha azonban a szolgálatot vidám lelkű egyéneknek kell teljesíteniük, akkor az is igaz, hogy a szolgálat mikéntje befolyással van a személy hogylétére. Ezért nagy kérdőjeleket kell tennünk az olyan művek mellé, amelyek a munka túllértékelésére csábítanak. Ezek a magatartásmódok ma már nem képesek jelként hatni, nem vonzóak a fiatalok előtt, és sok szerzetes számára sem jelentenek teljessé tevő eszményt.

3. Várakozás. A szerzetesség – természetének megfelelően – ma is kereszténység eszkatologikus dimenzióját kell hogy mutassa. E nélkül, a jövőben való lehorgonyzás nélkül – arcunkkal az Úr felé – elképzelhetetlen a keresztény boldogság. Boldogságunk a zarándok boldogsága, aki tudja, hogy közel van a cél, aki tudja, hogy a több és a jobb még ezután jön, aki ismeri annak rendkívül magasztos voltát, ami rá vár. Az az ember ő, aki ismeri a megvalósult üdvösséget és már látja is. Annak a boldogsága ez, aki ismeri az idő és örökkévalóság, a szorongatattások rövidsége és a remélt javak közelsége, az átmeneti emberi valóságok és az Úr fölfoghatatlan ígéreteinek a magasztos volta között való tartózkodást. A világ a jelen fogságában él, mintha az Isten-ígérte jövő irreleváns volna. A szerzetesség számára a jövő áll az első helyen, azt tartja szeme előtt, azt várja, abban reménykedik, az a jelen vonatkozási pontja és támasza. Így él a szerzetesség napról napra, éjszakáról éjszakára a vigasztalás napsütésében és a megpróbáltatás éjszakájában az Úr napját várva. És így mutatja meg világunknak, hogy az el nem múló élet felváltja a mulandót, hogy az otthon felváltja a száműzetést, s Isten Országát teszi lehetővé számunkra, hogy ne hagyjuk magunkat elcsábítani evilág fejedelmeitől. Ha elernyed ez az eszkatologikus feszültség, akkor nagyobb lesznek a jelen terhek, elkeserítenek a nehézségek, föld alá kerül az öröm, és életünk reménytelen, magányos vándorlás lesz.

A szerzetesség feladata ezzel szemben az, hogy tanúságot tegyen arról, hogy a várakozásban élő keresztény ember már előre élvezzi a mennyországot. Ez ad a léleknek örömet, felemelkedést, valami ittasságot, a hitben való ittasságot, amit a hagyomány „józan ittasságnak” nevez. Az evilágra vetett világos tekintet, az Istenre való vágyakozás, az atyai házra való várakozás táplálja ezt a „józan ittasságot”, amely a mi társadalmunk számára is kihívás, mert a világ csak az evilági javak fogyasztásának felület és kiábrándító ittasságában részegül meg.

A keresztény várakozást elsősorban a liturgia eleven és vitális ünneplése biztosítja. Utunk számára szükségünk van „magasztos” pillanatokra, Isten visszasugárzó szépségének élményére, amely a remélt boldogság előzetes megtapasztalása. A szeretettel megformált ünneplés részleges elővételezése a jövő világnak, mert a végérvényesre irányul. Az ünneplés, az ünnepek újra történő felfedezése nevel bennünket arra, hogy meglássuk a jövőt, az otthon, ahol majd örökké dicsérjük az Urat.

A szeretetesség a dicséret örömeiben találja meg útjához az erőt, szent szolgálatához az örömet.

4. Ragyogás. Az első keresztény századokban, amelyek különösen nehezek voltak, úgy értelmezték a vértanúság útját és az asketikus eszményt, mint a szépséghez vezető utat. Szent István arcán angyali szépség ragyog (ApCsel 6,15). A pusztai magány éveit után Szent Antal ragyogónak tűnik. Az Istenre vetett tekintet és a neki való önatadás szépséggel töltötte meg, amely gyakran betölti az egész embert, mintegy az eljövendő dicsőség nyilvánul meg benne. Ami ezen a nyelven keresztül jutott kifejezésre, azt ma tudatosan kiemelheti a szeretetesség, amelyik tudja, hogy Krisztusban van lehorgonyozva, aki az életre vezető igazi út. A szeretetesség nemcsak korrektívuma egy olyan világnak, amely a szubjektivizmus zsákmánya, hanem alapvetően olyan út, amely benső biztonságot, szilárdságot, erőt és bátorságot ad, mert nincs alávetve a személyes önkénynek és a napi divatnak. A Krisztus-követés igazi útja a kiegyensúlyozottság és a béke útja, mert a vonatkozási pontja a biztos Szikla. Az, hogy tudjuk: egzisztenciánk szorosan össze van kötve Isten változhatatlan szeretetével, szilárdá teszi utunkat, és megakadályozza, hogy kételkedésünkben romboló kitérőket tegyünk az ürességbe. Ily módon teszünk szert érzékre életünk szépsége iránt, a rejtett fény iránt, amely biztosan megjelenik; egy kvalifikált szándék boldog rendje iránt egy olyan világban, amelyet a kvantitás határoz meg, amely a technikának van alávetve, és egy egész sor ellentmondásos és töredékes terv megszállotta.

Szó sincs arról, hogy meghaladottak lennénk: a szeretetesség lényegében többet nyújt mindannál, ami nyújtható az embernek. Magának Istennek az útja volt ez, amikor emberré lett. Újra bizalommal kell viseltetnünk az iránt az eszme iránt, amelyik ismét fel akarja ragyogtatni Krisztus magasztos szépségét. Ez a garancia arra, hogy lesznek kiváló emberek, teljeséletű emberek, lesznek az isteni-emberi útnak emberei. Ennek a meggyőződésnek a bizonyosságából nyeri el a szerzetesélet új ragyogását és új szépségét, amit elhomályosíthat ezernyi evilági kép, de ki nem olthatja. Erre a ragyogó fényre van szükségük hittestvéreinknek, akik tiszta vonatkozási pontokat keresnek, kipróbált utakat, megtapasztalt biztonságot. Ebben az értelemben mondhatjuk, hogy sok fivérünk és nővérünk öröme a mi örömtől függ. A mi örömünk pedig Istennek irántunk való, Krisztusban kinyilatkoztatott szeretetének megingathatatlan biztonságára épül. Itt nagyon komolyan rá kell mutatnunk a spirituális teológia szükségességére, amely segíti ezt az utat. Olyan teológia kell, amely a gazdag hagyományt összekapcsolja a II. Vatikánum tanításával, a humántudományokkal és korunk jogos elvárásaival.

Szabad tereket is kell teremtenünk a szerzeteséletben, hogy létrejöhessen és kifejlődhessen a kreativitás. A szerzetesnőnek és a szerzetesnek – a közösség szempontjának a figyelembevételével – több lehetőséget kell adni arra, hogy Krisztus-követését személyes formában fejezhesse ki. Jó lesz emlékeztetni arra, hogy az intézmények vannak az emberekért (és „nem az ember van a szombatért”), s hogy a szerzetesnők és szerzetesek számára is létezik evangéliumi szabadság, amely szabadság ott áll az Örömhír oly sok eredeti megtestesülésének a kezdetén.

IV. Néhány ösztönző javaslat

Sok eligazítást kaptunk arra vonatkozóan, hogy mit kell ma különösen is megvalósítanunk ahhoz, hogy elősegítsük a szerzetesélet érését, hogy gazdagabb legyen az örömben és hatékonyabb az Örömhír hirdetésében. A terv átfogó, mert nemcsak az egyes szerzeteseket és szerzetesnőket érinti, hanem a különböző közösségeket, provinciákat, intézményeket és a nemzeti rendfőnöki konferenciákat is. Hogy ne tűnjünk fantasztáknak, elsősorban nekünk, a rendfőnöki konferenciáknak fel kell tennünk magunknak a kérdést, hogy hogyan támogathatjuk azokat a kedvező feltételeket, amelyek hozzájárulhatnak a hűség szerzetesélet megjavításához. Hogyan tudjuk elhárítani az akadályokat, amelyek ma negatív irányban befolyásolják ennek az életútnak a jókedvű és lelkesítő elfogadását? Sok közösség felismerte ezeknek a problémáknak a sürgős voltát, és megfelelő kezdeményezéseket tett.

Adjunk mi is néhány útbaigazítást:

1. Inkulturáció. Súlyos kulturális változásaink közepette ki kell állnunk a szerzetességnek az új társadalomhoz való alkalmazása, azaz inkulturációja mellett. Ennek az átmenetnek úgy kell végbemennie, hogy ne fogyatkozzék meg az eszmény, ne vesszen el a jelszerűség. Az a kérdés foglalkoztat bennünket ma a legjobban, hogy hogyan érzük el alapítóink magas eszményeit, s hogyan lesznek olyan szerzeteseink és szerzetesnőink, akik tovább tudják adni ezt az eszményt. Ezt úgy kellene elérni, hogy az ideál ne lássék elmúlt korok utópiájának, s hogy az egyesek ne törjenek össze alatta lelkiileg. Mindazt, ami tegnap magától értetődő volt, nem lehet ma minden további nélkül javasolni. A szerzetesélet mai jelöltjei nagyon különböznek a húsz évvel ezelőttiektől. Új lelkiességért kell küzdenünk, és segítséget kell kínálnunk, amely a jövőbe mutat és elmélyítő hatású; mindez történhet tapasztalatcserék útján is.

További nagyon konkrét problémát jelentenek műveink a szekularizált társadalomban, ez gyakran válik a szerzetesnő és a szerzetes számára az identitás kérdésévé. Hogyan tudjuk ma gyakorolni apostoli munkánkat azon tény hatása alatt, hogy az eredeti feladataink egyre kevésbé keresettek, vagy egyáltalán meg sem valósíthatók? Hogy menjünk tovább, milyen szerzetesekkel, s azokat hogyan készítsük fel? Ebben a kérdésben egy olyan döntésről van szó, amelyet egy egész ország, sőt egy egész földrész szerzetességének kell meghoznia. Ebben a döntésben és ebben a disztingválásban éberem kell figyelnünk a kor jeleire.

2. Képzés. Mindenütt felismerték, hogy az állandó továbbképzés a megújulás nagyon hasznos eszköze. Néhány kérdés azonban nyitva maradt, ezek azonban éppen a mi témánkra vonatkoznak. Egyik ilyen kérdés közösségeink ún. „szegényeinek” (gyöngéinek) továbbképzési problémája, akik elégedetlenek, elbizonytalanodottak és elkedvetlenedettek, akik úgy érzik, hogy nem fogadják el őket, akik visszautasítanak minden segítséget, akik nem képesek belépni a megújulási programba, akik külön utat kerestek maguknak, s azt szeretnék, ha nem zavarnák őket. Mindez emberi és szerzetesi „szegénység”, amely közösségeinkben nyomasztólag hat, mert kivonja magát a szerzetesélet bármilyen megújulása alól, s ezzel akadályá válik azok számára is, akik javítani akarnak személyes és közösségi életük minőségén. Ezt az ún. szegénységet az ember személyes történetének a háttere előtt kell szemlélnünk. Ez figyelmes előjárókat kíván, szakképzett segítőt, a lelkiélet mestereit, akik komolyan foglalkoznak ezzel az emberi és szerzetesi „elszegényedéssel”. Segítséget kell kínálni ezeknek a rendi nővéreiknek és testvéreiknek, hogy azok újra megtalálják szerzetesi életük és hivatásuk értelmét.

A nemzeti rendfőnöki konferenciák abban segíthetnek, hogy az egyes közösségekben figyeljenek föl erre a nehézségre, hogy képezzenek ki kvalifikált segítőt, s hogy tapasztalatot és véleményt cseréljenek erről a problémáról.

Közösségeink tagjainak magas átlagéletkora még csak nehezíti ezt a problémát. Némely előjáró olyannak tűnhet maga előtt, mintha inkább a lélekgyógyász funkcióját töltené be saját szerzetesei között, mintsem a lelkiezetőnek, az apostoli tevékenység promotorának a funkcióját. De ez is küldetés, s a konferenciáknak támogatniuk kell, hiszen a megújulásnak az „utolsóktól” kell kiindulnia. Az örömmel a „legszegényebekbenél” kell elkezdődnie, hogy érezzék, hogy megértik, szeretik és elfogadják őket. Egy olyan megújulási programnak, amely kizárja az „utolsók” bevonását, kevés a kilátása arra, hogy emelje közösségeink életének a minőségét.

3. Egyéb feladatok. – Be kell vonnunk életünkbe a humán tudományok szükséges hozzájárulását. Nem egy hagyományos formának újra kell értelmeznie magát az emberi okosság fényében. Mindent segítenünk és támogatnunk kell, ami elősegíti az emberi kibontakozást és a személyes kiegyensúlyozottságot. Egy komplex szituációban a komplexek segédeszközök is, amelyeket okosan kell befogadni, megítélni és megfontolni.

– Támogatnunk kell a kontemplációt, a „lectio divinát”, a lelkiéletet, a szív bölcsességét, az imádság iskoláját, a meditációt. Korunkban is vannak szerzetesek, akik az imádság emberei, s akik korunk emberének lelki vezetőivé lettek.

– A közösségi megújulást egy olyan pillanatban kell támogatnunk, amikor a közösség problémáinak a megbeszélésén a belefáradás általános jelei mutatkoznak. A családi közösségek az alkalmas helyei a kiegyensúlyozott és apostoli módon kreatív személyiségek kibontakozásának.

– A képzésért felelősök kiképzésének a támogatása: ők vannak leginkább kitéve a nehézségeknek. Azonban éppen ők tudnak elsegíteni bennünket egy olyan szerzeteséletre, amely ismeri az öröm forrásait és titkait.

Összefoglalás

Ebben az esztendőben éltük át a kulturális mozgalmak és ideológiák hirtelen elapadását. Ezek erősen ráirányították a figyelmet a társadalmi és emberi realitás elhanyagolt területeire. Hirtelen eltűnésük viszont azt jelenti, hogy egyoldalúak voltak és elégtelenek. A jelenlegi kulturális konjunktúra a kereszténység humanizáló aspektusára irányítja a figyelmünket, valamint a szerzetesi életformák minőségére. Oda kell figyelniük a történelmi megkérgesedésre, a jelenlegi nehézségekre, amelyek megakadályozzák, hogy az új ember és missziós küldetése teljesen feltáruljon a mai társadalomban. A szerzetesség innét kapja a kihívást, és arra kell irányulnia, hogy minden eszközzel megpróbálja érthetőbbé tenni jelszerűségét és az evangéliumról való elsődleges tanúságtételét. Ugyanakkor azt is tudjuk, hogy a szerzetességnek az Úrra kell irányítania a tekintetét, akitől minden adomány származik, minden megvalósulás, minden boldogság. És hogy a keresztény élet humanizáló erejét érthetővé tegyük, nem szabad félünk semmilyen erőfeszítéstől, nem szabad kizárnunk semmilyen értékes segítséget. De mindenekelőtt semmit sem szabad elébehelyeznünk Krisztusnak, akitől az ember a beteljesedés ígéretét kapta. Őrá irányul a szerzetesélet közvetlen szeretettel és boldogító meggyőződéssel. Tőle kapja az erőt annyi bizonytalan és nyugtalan életút. Neki szól azoknak a sokaknak a dicsóítása, akiknek boldog volt az élete és átalakult a Szentlélek erejében.

Neki adjuk most át Mária keze által Európa szerzetességét, hogy mind nagyobb jele lehessen istenemberségének.

Németből fordította: Bánhegyi B. Miksa

P. Pier Giordano Cabra F. N., az 1900-ban alapított Congregatio Sacrae Familiae a Nazareth, elsősorban neveléssel és plébániai lelkipásztorkodással foglalkozó rend általános főnöke, a Nevelési Kongregáció tagja, az UCESM (Unio Conferentiarum Europae Superiorum Maiorum) elnöke, majd másodelnöke.

A közölt előadás az UCESM 3. általános közgyűlésén hangzott el Madridban, 1987 novemberében.

Erdő Péter

A MEGSZENTELT ÉLET FORMÁI AZ EGYHÁZJOGBAN

I. Új kérdések. Az evangéliumi tanácsok vállalásával megszentelt élet számos formája alakult ki az egyháztörténelem folyamán. Ezeknek a formáknak a típusokba sorolása az egyházi jogi szabályzásban, sőt, ahol az ilyen intézményekkel valamilyen szempontból a világi jog is foglalkozott, annak területén is megfigyelhető. Mivel ma hazánkban a szerzetesi, és ahhoz hasonló életmód ismét sokrétű változatosságban bontakozik, célszerűnek látszik az egyes intézményfajták áttekintése a hatályos egyházjog alapján. Annál is inkább szükség van erre, mert a II. világháború óta eltelt időben maga a szerzetesi és azzal rokon élet jelentős változáson ment keresztül. Új intézményfajták keletkeztek, megváltozott sok hivatalos elnevezés, a II. Vatikáni zsinat, majd az 1983-as évi Egyházi Törvénykönyv új szemléletet, az intézmények

újszerű típusokba sorolását hozta magával. Az ezzel kapcsolatos új fogalomrendszer némi áttekintése segítheti az egyes hívőket és közösségeket azonosságuknak, hivatásuk jellegének felismerésében. Ugyanakkor hozzájárulhat ahhoz is, hogy fogalmi tisztázatlanság miatt ne alakuljon ki feszültség az egyházi és világi jog szabályai között.

II. A megszentelt élet formái a történelemben. Nem a szó szoros értelemben vett szerzetesi életforma, de annak előfutára volt az első keresztény évszázadokban a *szűzek*, az *özvegyek* és az *aszketák* életmódja. Ezeket a tökéletességre törekvő csoportokat a tisztaság eszményének kötelezettségszerű elvállása jellemezte. A IV. század során a *remeték* csoportjai fejlődtek ki, majd belőlük alakultak ki a megszentelt életre vállalkozó *közösségek*, melyek közös életüket a későbbiekben monastorokban folytatták. Az ilyen életformát vállalókat *monasztikus szerzeteseknek* vagy más szóval *monachusoknak* nevezik. Körükben fogalmazódott meg a középkorban a szegénység, tisztaság és az engedelmisség hármasságának megkülönböztetése. A *szabályozott kanonokok* (canonici regulares) jellemző életmódja a IX–X. század során bontakozott ki a káptalanok közös életre vállalkozó tagjai számára, Szent Ágoston műveiből összeállított szabályzat alapján. Ezt az életformát képviselik pl. ma a premontrai kanonokok. A virágzó középkorban a *lovagrendek*, majd főként a *koldulórendek* valósították meg újfajta szerzetesi életformát. Az újkor elején a *szabályozott papok* (clerici regulares), pl. a jezsuiták, képviselték a megszentelt életnek egy további változatát. A monasztikus és a kolduló életformát női közösségek is vállalták. Az újkor folyamán egyszerű fogadalmas *kongregációk* és *fogadalom nélküli társaságok* (a közös élet társaságai) jöttek létre, melyek gyakran valamilyen meghatározott nevelői, betegápolói, lelkipásztori, missziós tevékenységre vállalkoztak. A rájuk vonatkozó általános szabályokat XIII. Leó pápa 1900-ban *Conditae a Christo* kezdetű apostoli rendelkezésében rendezte. Az 1917-es Egyházi Törvénykönyv pedig mindnyájuk működését II. könyvének A szerzetesek (De religiosiis) címet viselő II. részében szabályozta. A fogadalom nélküli társaságokról ennek keretében a törvényhozó megjegyezte, hogy azok tagjait nem nevezzük a szó szoros értelmében szerzeteseknek (1917-es CIC 673.k. 1. §). 1947-ben XII. Pius pápa *Provida Mater Ecclesia* kezdetű rendelkezésével az evangéliumi tanácsok szerinti életnek egy korszerű formáját intézményesítette: létrehozta a *világi intézmények* típusát.

Ezek a felsorolt fajták jó ideje egymástól megkülönböztetve szerepeltek a pápai évkönyv, az *Annuario Pontificio* jegyzékében, mely az egyes típusokat kisebb eltéréssel – a szabályozott kanonokokat a monasztikus szerzetesek elé helyezve – a fenti sorrendben közölte. Felsorolását történelmi és jogi alapon nyugvó rangsornak tekintette.¹

A II. Vatikáni zsinat a „kizárólag szemlélődésnek szentelt” és az „apostolkodó” klerikusi és laikus intézményeket különböztette meg. Szólt azonban *monasztikus*, valamint laikus *nevelő*, *betegápoló* és egyéb szolgálatot teljesítő, továbbá *világi* intézményekről is (Perfectae caritatis 7–11.). Ezekben a megkülönböztetésekben a jellemző tevékenység szempontja irányadó volt ugyan, de nem érvényesült kizárólagosan.

Bár mindezek az intézményes formák rendelkeznek életmódbeli sajátosságokkal, mégis egyes közös vonásaik lehetővé teszik, hogy közülük némelyeket általános egyházjogi szabályozás szempontjából egy-egy nagyobb, közös kategóriába soroljuk. Csakhogy a típushatárok kijelölése többféle szempont szerint történhet. Különösen kényessé teszi a feladatot, hogy egyes intézmények sajátos karizmája nehezen szorítható valamilyen elméleti kategória keretei közé. Ez az egyik magyarázata annak, hogy az Egyházi Törvénykönyv átdolgozása során a szerzetesjogi rész munkálatait hosszú és nehéz viták kísérték.

III. Az intézmények típusai a Codexben. A hatályos Egyházi Törvénykönyv elismeri, hogy létezhetnek az evangéliumi tanácsok vállalásával megszentelt vagy ahhoz hasonló életformának más lehetőségei is, mint azok az intézmények, amelyeknek típusait a Codex felsorolja. A törvénykönyvben kifejezetten említett *intézményen*

kívüli lehetőség az egyéni *remete életforma* (603.k.). A világtól igen szigorúan elkülönülő, állandó imádság és vezeklés által életét Isten dicsőségére és a világ üdvösségére szentelő remetét a jog akkor ismeri el megszentelt életben Istennek ajánlott személynek, ha a három evangéliumi tanács megtartását a megyéspüspök kezébe tett fogadalommal vagy más szent köteléssel vállalja, és sajátos életformáját a megyéspüspök vezetésével folytatja. Ezzel kapcsolatban említi a Codex az intézményekhez nem tartozó *szűzek* életformáját. Olyan személyekről van szó, akiket a megyéspüspök jóváhagyott liturgikus szertartással Istennek szentel és az egyház szolgálatára avat. Élhetnek teljesen egyénileg is, s nem kell vállalkozniuk szükségképpen a szegénységre és az engedelmisségre. Nem nevezi azonban őket a törvénykönyv a megszentelt élet vállalóinak.²

Maguk a törvénykönyvben megkülönböztetett *intézménytípusok* több szempontból különíthetők el egymástól. Ezek közül a rájuk vonatkozó egyetemes egyházi jogi szabályozás tekintetében a legfontosabb az *evangéliumi tanácsok vállalása*. Azokat az intézményes formákat, ahol a tagoknak a szegénység, a tisztaság és az engedelmisség *tanácsait vállalniuk kell, a megszentelt élet intézményeinek* (instituta vitae consecratae) nevezzük. Ha ez a vállalás szükségképpen nyilvános fogadalmak útján történik, *szerzetes intézményről* (institutum religiosum) beszélünk. Az ilyen intézmény régi neve „szerzet” (religio) volt (1917-es CIC 488.k. 1). Ezekben az intézményekben jellemző, hogy a tagok idővel ténylegesen vagy tendenciájában örök fogadalmat tesznek, közösségben élnek, és a világtól bizonyos fokig elkülönülnek (607.k.; vö. Lumen gentium 44–45; Perfectae caritatis 5). Ha az evangéliumi tanácsok vállalása az adott intézmény szabályzatában megjelölt *valamilyen szent köteléssel* (pl. magánfogadalom, eskü, ígéret) történik, s a tagok nem különülnek el a világtól, hanem a világban élnek, s nem is folytatnak feltétlenül együttlakással járó közös életet, *világi intézménnyel* (institutum saeculare) állunk szemben (710.k.; 712.k.; 714.k.). Az *apostoli élet társaságai* (societates vitae apostolicae) korábban a „közös élet társaságai” megnevezést viselték. Nem feltétlenül minősülnek az evangéliumi tanácsok vállalásával megszentelt élet intézményeinek, hiszen nem szükségképpen vállalják az evangéliumi tanácsokat, bár vannak e csoportban egyes társaságok, melyek tagjai a szabályzatuk szerinti valamilyen módon kötelezik magukat erre. Sajátos jellemzőjük a közös élet és az apostoli célkitűzés³ (731.k.). Már ebből, a Codex II. könyve III. részének szerkezetét is megszabó alapvető felosztásból is látszik, hogy nem egyetlen szempont érvényesült e legfőbb kategóriák megkülönböztetésekor. Az evangéliumi tanácsok vállalásának tényén és módján kívül ugyanis a világi intézmények esetében a világban való élet-, az apostoli élet társaságai esetében pedig a közös életmód és az apostoli tevékenység is meghatározó tényezőnek bizonyult.

Az evangéliumi tanácsok vállalása terén nem tesz vizont a mai törvénykönyv különbséget az *ünnepélyes fogadalmas* intézmények – régi nevükön *rendek* (ordines, vö. 1917-es CIC 488.k. 2) – és az *egyszerű fogadalmasok* – régi nevükön *kongregációk* (congregationes) – között. Tehát a mai egyetemes jogban a *szerzetesrend* kifejezésnek nincs is jelentősége, különös tekintettel arra, hogy a Codex nem is fűz jogkövetkezményeket a fogadalom ünnepélyes jellegéhez. A nyilvános, örök szerzetesi fogadalom pl. ünnepélyességétől függetlenül házassági akadály (1088.k.). Ebből egyes szerzők arra következtettek, hogy a rendek és a kongregációk között is teljesen megszűnt a jogi különbség, s ezzel a szerzetesrend mint egyházi jogi kategória érvényét veszítette.⁴ Mások méltán hangsúlyozzák, hogy az egyes intézmények saját joga (szabályzat stb.) továbbra is tartalmaz jogi következményekkel járó különbséget rendek és kongregációk között.⁵

Ennek a Codexben szerkesztési elvként is megjelenő legfőbb felosztásnak az értelmében tehát *szerzetes intézményekről, világi intézményekről* és az *apostoli élet társaságairól* beszélhetünk. Fellelhetők azonban a törvénykönyvben az effajta intézmények csoportosítására más kritériumok is.⁶ A *jóváhagyás* jellege szerint, melyet az egyes intézmények kaptak (vö. 589.k.) *pápai jogú* és *egyházmegyei jogú* intézményeket, illetőleg társaságokat különböztetünk meg. Az előbbieket az Apostoli Szentszék, az utóbbiakat pedig csupán a megyéspüspök létesítette, illetve hagyta jóvá. A pápai

jugó intézmények közvetlenül és kizárólagosan a Szentszék hatalma alá tartoznak belső irányításuk és fegyelmük tekintetében (593.k.). Az egyházmegyei jugó intézmények viszont a megyéspüspök sajátos gondoskodása alatt maradnak, még akkor is, ha belső életük tekintetében önállóság illeti meg őket (vö. 594–595.k.).

Az osztályozás egy másik jelentős szempontja az *egyházi rend szentségéhez* való viszony. E tekintetben a CIC hangsúlyozza, hogy a megszentelt élet természeténél fogva sem klerikusi, sem laikusi jelleggel nem rendelkezik (588.k. 1. §). *Klerikusinak* akkor nevezünk egy intézményt vagy társaságot, ha azt az egyházi hatóság ilyenek ismeri el. Ennek az elismerésnek akkor van lehetősége, ha az illető intézmény az alapító célja, szándéka vagy a törvényes hagyomány szerint klerikusok vezetése alatt áll és a szent rendek gyakorlását vállalja (vö. 588.k. 2. §). Tehát a klerikusi jelleg megítélésében nem döntő szempont, hogy a tagok sorába milyen arányban vannak a klerikusok. A klerikusi jellegnek az intézmény jogállására, előjáróinak hatalmára nézve fontos hatása van. A pápai jugó szerzetes intézmények nagyobb előjárói pl. akkor minősülnek ordináriusnak, ha az intézmény klerikusai (134.k. 1. §). Ha a fenti feltételek hiányoznak, az adott intézmény *laikusnak* számít.

További megkülönböztetési szempont a Codexben az *életmód*. Az 577. kánon kísérletet tesz arra, hogy Jézus életének egyes vonásai alapján különböztesse meg ezeket az intézményeket és társaságokat. E szerint említés történik az *imádkozó* Krisztust követőkről, vagyis a szemlélődőkről (vö. 674.k.); az Isten országát *hirdető* Krisztust sajátosan követőkről, vagyis az apostoli tevékenységnek szenteltekéről (vö. 675.k.); az embereknek *jót tevő* Krisztus példáját utánozókról, vagyis az úgynevezett karitatív intézményekről (vö. 676.k.), melyek az irgalmasság lelki és testi cselekedeteit különösképpen gyakorolják; végül a *világban köztünk élő* Krisztus nyomán járókról, vagyis főként (!) a világi intézményekről. A krisztusi eszménynek ezek a vonatkozásai azonban több-kevesebb intenzitással az előbb említett legfőbb felosztás szerint bármely intézménytípusban érvényesülhetnek. A tevékenység alapján való csoportosításnak az egyetemes jog önmagában nem is tulajdonít különösebb jogkövetkezményt.

A Codexben néhol felfedezhető az intézmények *nem* szerinti felosztása, azaz a *női* és a *férfi* intézmények megkülönböztetése (606.k.; 676.k.). Végül utal az Egyházi Törvénykönyv arra is, hogy a pápa a megszentelt élet intézményeit *kiveheti* a helyi ordinárius kormányzata alól és egyedül magának vagy más egyházi hatóságnak rendelheti alá őket (591.k.). Ebből a szempontból tehát még ma is megkülönböztethetünk *exempt* és *non exempt* intézményeket, noha az intézmények túlnyomó többsége ma exempt. Mindezek a felsorolt felosztási szempontok többé-kevésbé át is fedik egymást, illetve sajátos kapcsolatban állnak egymással. A női intézmények például mindig laikusi jellegűek. A karitatív tevékenységet legfőbb céljuknak tekintő intézmények is laikusi jellegűek, hiszen ezek az emberbaráti szolgálatok nem kapcsolódnak szorosan a felszenteléshez (vö. 1676.k.).

IV. Az intézmények tipológiájának értéke. A fent ismertetett különböző csoportosítások és felosztások értéke, jelentősége jogi és teológiai szempontból más és más. A szerzetes intézmény–világi intézmény–apostoli élet társasága felosztás, valamint a pápai, illetve az egyházmegyei jelleg, továbbá az exemptio és a klerikusi vagy laikusi mivolt szerinti megkülönböztetések jogi kategóriák megfelelő következményekkel. A krisztusi példakép különböző vonásainak sajátos követése, mely az 577. kánon csoportosításának alapja, egyesek szerint nem illik az Egyházi Törvénykönyvbe. Jogi tartalmat nem hordoz, a történelmi fejlődés szerinti tipológiának – mint láttuk – nem felel meg. Vagyis nem mondhatjuk egyszerűen és sematikusán, hogy először a szemlélődők, azután az apostoliak, még később a karitatívak jelentek volna meg. A történelmi tipológiában nem ebből a szempontból különböztek egymástól elsősorban az újabb és újabb formák. Nem szólva arról, hogy manapság egy-egy új világi intézmény vagy kezdeményezés gyakran erősen szemlélődő jellegű. Am a tevékenység szerinti felosztás teológiai megkülönböztetése is némileg kétes értékű. Jézus életében az egyes szempontok aligha választhatók el oly tisztán, hogy aztán egyszerűen különböző intézményi formákra külön-külön lehessen alkalmazni őket. Hiszen mindezek

az intézmények az egész krisztusi eszményt követik a maguk módján és a nekik megfelelő hangsúlyokkal.⁶

Az üdvösségre szóló hivatásunk a *keresztségben* gyökerezik. Az evangéliumi tanácsok vállalása révén az egész élet Isten szolgálatára való átadása sajátos megszentelődést hoz létre, „mely a keresztségi konszekrációban gyökerezik, és azt teljesebben fejezi ki” (Perfectae caritatis 5). Ezt az önátadást az egyház fogadja el, így az az egyház szolgálatára is kötelez. Az így megszentelt életformában a keresztyének „teljesen a mindenekfelett szeretett Istennek szentelik magukat, hogy az Ő dicsőségére, az egyház épülésére és a világ üdvösségére új és különös címen elkötelezve, Isten országának szolgálatában törekedjenek a szeretet tökéletességére, és kiváló jellé válva az egyházban, a mennyei dicsőséget előre hirdessék” (573.k. 1. §).

A megszentelt élet teológiai alapelemei tehát – bármilyen jellegű intézményről legyen is szó, kivéve esetleg az apostoli élet olyan társaságait, ahol az evangéliumi tanácsokat nem vállalják szoros értelemben (vö. 731.k. 1–2. §) – mindenfajta intézményre érvényesek. Ilyen alapelemek: a teljes odaadás Istennek, Krisztus különösen szoros követése, különös elkötelezettség Isten megdicsőítésére, az egyház építésére és a világ üdvösségére (vö. Perfectae caritatis 5).

V. Következmények. A jogilag jelentős intézménytípusok valamelyikéhez való tartozás nélkülözhetetlen tényező az egyes közösségek szervezeti azonosságának megtalálásában, az egyház rendjében való elhelyezkedésükben. Az egyházjogilag már meglévő intézmények és társaságok mindegyike beletartozik a Codex alapvető felosztása szerinti valamelyik csoportba. Amikor azonban új intézmény alakul, a hivatalos alapítás, egyházjogi elismerés szempontjából nagy a fontossága annak, hogy pontosan kitűnjék, milyen típusú intézményről van szó. A születő új közösségek életformájának eredetisége, karizmájának frissessége gyakran felkelti az alapítókban azt a meggyőződést, hogy az ő esetükben olyan „soha nem volt valóság” jön létre, mely nem fér egyik meglévő típus keretei közé sem. Néha ez az érzés valóban megfelellhet a tényleges helyzetnek. Ilyenkor a megszentelt élet új formájának jóváhagyása – tehát nem pusztán az adott intézmény létesítése, mely egyébként egyházmegyei jogú intézmény esetén (a Szentszék megkérdezése után) a megyéspüspökre tartozna – az Apostoli Szentszéknek van fenntartva (605.k.). Mäskor azonban a látszat csal. A közösség azért véli életét a megszentelt élet eddigi típusaitól eltérő formának, mert benne a tevékenységek, a Krisztus-követés egyes aspektusai egészen újszerű arányban, módon kapcsolódnak össze. Ezekben az esetekben az eddigi típusoktól való alapvető eltérés érzete abból adódik, hogy a tagok önkéntelenül is azonosítják az alapvető jogi intézménytípusokat (szerzetes intézmény, világi intézmény, az apostoli élet társasága) egy-egy jellemző tevékenységi formával. Ez az azonosítás azonban a fentiek értelmében nem állja meg a helyét.

Ugyancsak újszerűnek és a típushatárokat átlépőnek tekintik néha azt is, ha különböző jellegű intézmények egymást kiegészítő, szerves egységbe kapcsolódnak egymással egy közös lelkiség jegyében. Megjegyzendő azonban, hogy az 580.kánon szerint a megszentelt élet intézményei kapcsolódhatnak egymással (aggregatio). Ez a kapcsolódás csupán lelki hatásokat eredményez, de nem érinti az intézmények önállóságát.¹⁰ Kapcsolódhatnak a megszentelt élet intézményeihez olyan hívők is, akik az intézmény szellemében törekszenek az evangéliumi tökéletességre és valamiképpen részt vesznek annak küldetésében (vö. 303.k.; 725.k.). Ezek a társult személyek – pl. a harmadrendekben lévők – a szó szoros értelmében nem tagjai az intézménynek. Inkább a krisztushívők társulásainak egy sajátos formáját valósítják meg. A típushatárokat ebben a tekintetben csupán olyan törekvések lépnék át, amelyek több – esetleg különböző típusú – intézményt úgy kapcsolnának össze, hogy nem egyesítik őket, de nem is őrzik meg önállóságukat vagy, amelyek pl. harmadrendekhez vagy hasonló közösségekhez tartozó személyeket egyenlő tagsági jogokkal, de a megszentelt élet vállalásának feltételei nélkül kívánnának integrálni. Az ilyen próbálkozások némelyikével szemben azonban nem alaptalanul lehetne hivatkozni bizonyos teológiai fenntartásokra.

A világi jogszabályok egyes kifejezései a fenti egyházi jogi kategóriákkal összehasonlítva szintén új megvilágításba kerülnek. Az 1989. évi 17. törvényerejű rendelet pl. biztosan nem egyházi jogi szaknyelvi értelemben használja a szerzetesrend szót, ugyanis nem csupán ünnepélyes fogadalmas szerzetes intézményt ért rajta. Ezt igazolja, hogy engedélyezett szerzetesrendnek nevezi [14. § (1)]¹¹ a Miasszonyunkról Nevezett Szegény Iskolanővéreket, holott ez az intézmény egyházi jogilag – saját szabályzatának tanúsága szerint – kongregációnak minősül. Nem tűnik ki azonban a szövegből, hogy benne a szerzetesrend szó értelmezése mennyivel tágabb, mint az egyházjogban. Nem járunk messze a valóságtól, ha feltételezzük, hogy a szerzetesrend szót ez a jogszabály abban a jelentésben használja, mint amit az általa hatályon kívül helyezett 1950. évi 34. törvényerejű rendelet tulajdonított neki. A gyakorlat azt mutatja, hogy azt a világi intézményekre is alkalmazták. Összehasonlításként megjegyezzük, hogy az 1989. május 17-én kiadott, az állam és a katolikus egyház viszonyáról szóló lengyel törvény a „szerzetesrend” (zakon) kifejezésről az egyházi jogi kategóriák felhasználásával ad saját, világi jogi meghatározást: „A megszentelt élet intézményei (szerzetes intézmények és világi intézmények), valamint az apostoli élet társaságai; ezek az intézmények és társaságok a továbbiakban „szerzetesrend” néven szerepelnek” (Art.8. 1. 6.)¹² A szóhasználatból eredő esetleges félreértések elkerülésére technikailag hasznosnak látszik, ha a hazai világi jogszabályok vagy megelégszenek a kánonjogra való általános utalással, vagy ha netán valamilyen oknál fogva sajátos egyházi intézménytípusok nevének említésére állami jogszabályban sor kerülne, ez a kánonjogi kategóriákhoz való viszony tisztázásával történne. Ennek hiányában csak a joggyakorlat és a tudomány nyújthat némi támpontot a szabályok értelmezéséhez.

Az egyház életében a tökéletességre törekvés formáinak intézményesülése sohasem lezárt. A kegyelem és a hívő odaadás új meg új alakzatok születéséhez vezethet. Ahhoz azonban, hogy ezek tartós és jól működő részei legyenek az egyház egyszerre kegyelmi és látható valóságának, szükség van helyük meghatározására az egyház kegyelmi rendjében.

Jegyzetek: 1. *Annuario Pontificio per l'anno 1976*, Città del Vaticano 1976, 1159. – 2. *Vö. Communicationes* 11 (1979) 331–332. – 3. *Vö. Henseler, R.*: in: *Münsterischer Kommentar zum CIC*, Essen 1986 (Januar), Orden, Terminologie/1. – 4. *Vö. Schwendenwein, H.*: *Das neue Kirchenrecht. Gesamtdarstellung*, Graz–Wien–Köln 1983, 262. – 5. *Henseler* vor 503/1; *vö. Müller, H.*: *Grundfragen der Lebensgemeinschaften der evangelischen Räte*, in: *Listl, J.–Müller, H.–Schmitz, H.* (Hrsg.): *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, Regensburg 1983, 483, 47. jegyz. – 6. *Vö. Montan, A.*: *Gli istituti di vita consacrata e le società di vita apostolica. Normativa*, in: *AAVV.: La vita consacrata (Il codice del Vaticano II, 3)*, Bologna 1983, 151–153. – 7. *Vö. Sebott, R.*: *Das neue Ordensrecht. Kommentar zu den Kanones 573–746 des Codex Iuris Canonici*, Kvelaer 1988, 7; *Andrés, D. J.*: *El derecho de los religiosos. Comentario al Código*, Madrid 1983, 38–39. – 8. *Vö. Henseler* 577/1. – 9. *Vö. Primetshofer, B.*: *Ordensrecht*, ³Freiburg 1988, 22. – 10. *Vö. Communicationes* 11 (1979) 45–46. – 11. *Magyar Közlöny* (1989) 1046. – 12. *Dziennik Ustaw Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej* Nr. 29 (1989) 458.

A TEOLÓGIA FOLYÓIRAT MUNKATÁRSAI A KATOLIKUS EGYHÁZ TANÍTÁSÁNAK KERETÉN BELÜL SAJÁT FELFOGÁSUKAT, NÉZETEIKET FEJTIK KI, SAJÁT VÁLASZTOTT MÓDSZERÜKET ALKALMAZZÁK. A KÖZÖS HIT EGYSÉGE FOLYÓIRATUNK SZÁMAIBAN A LEGITIM SOKSZÍNŰSÉG HARMÓNIAJÁBAN KERÜL AZ OLVASÓ ELÉ.

A TEOLÓGIA BESZÉLGETÉSE

ÚJRAÉLEDNEK-E A SZERZETESRENDEK MAGYARORSZÁGON?

A Teológia munkatársának beszélgetése **Takács Nándor** székesfehérvári püspökkel, a Magyar Püspöki Kar szerzetesügyekkel megbízott referensével.

Teológia: Püspök Úr! Tudomásom szerint a Magyar Püspöki Karban sem a II. világháború előtt, sem utána nem volt még szerzetesügyi referens. Ön az első, aki ezt a megbízatást megkapta. Rádióban, tévében, újságokban jó néhányszor találkoztunk az Önnel készült riportokkal. Mikor és miért Ön kapta ezt a feladatot?

Takács püspök: Az első kérdésre egyszerű a felelet: ez év febr. 11-i felszentelésünk után első ízben a tavaszi püspökkari konferencián vettünk részt, március 8–9-én. Ekkor történt meg az országos jellegű feladatok újraelosztása, amelynek során én az újonnan jelentkező szerzetesügy gondozását kaptam és vállaltam el.

S hogy miért én? Az igazsághoz tartozik, hogy nem én voltam az elsődlegesen javasolt személy, hanem Szennay főpát úr. Sokirányú, időigényes megbízatására való hivatkozását a Kar megértéssel fogadta, s ekkor terelődött a figyelem a „fiatal” püspökök felé, akik közül négyen valamelyik szerzetesrendhez tartoztak. Megítélésem szerint kármelita szerzetes mivoltom és múltam lehetett a döntő ok ez ügyben. Egyébként ettől függetlenül, püspökké történt kinevezésem óta egyik legfőbb feladatomban tekintetem, hogy a szerzetesrendek újraindulását hatékonyan segítsem.

– Püspök úr az utolsó mondatával olyan kérdést érintett, amelyet magam is feltettem volna. Így fogalmazhatnám meg: Mikor és miért vált időszerűvé Magyarországon a szerzetesség kérdése?

– A Magyar Katolikus Egyháznak 1950 óta égető kérdése volt a szerzetesség hiánya. A megmaradt három férfi- és egy női rend 8 gimnáziumával, oktató és nevelő munkájával nem tudta pótolni és vállalni azt az óriási tevékenységet, amelyet a működési jog megvonása előtt a több mint 13 ezer szerzetes, több ezer iskolában, kórházban, szociális intézményben és plébániákon a magyar társadalom javára végzett. Egyházunk minden időben, minden helyen integráns, szerves részének tartotta a szerzetességet. Működőképes egyház elképzelhetetlen elkötelezett közösségek, szerzetesi karizmák nélkül. Nélkülük lebénult, csak a túlélésre törekvő egyház képe bontakozik ki előttünk.

A Szentsek és a magyar állam 1950 utáni megbeszélésein a Vatikán részéről mindig szerepelt a betiltott szerzetesrendek ügye, bár eredmények nem születtek. Egy „eredményre” azonban már abból az időből is utalhatok, arra ti. hogy a hivatalos állami szervek lassan kénytelenek voltak tudomásul venni, hogy az egyháznak szüksége van szerzetesi intézményeire.

36 évnek kellett eltelnie, amikor az első nagyobb lépés megtörténhetett, hogy a Magyarok Nagyasszonya Társaság 1986 áprilisában létrejöhett. Ettől kezdve mind több szó esett egyik-másik szerzetesrend újraindulásáról. Mind őszintébb lett a felismerés a hatalom részéről is, hogy milyen nagy károsodás érte az egész magyar társadalmat akkor, amikor a szerzetesrendek működési jogát megvonták. Az ország súlyos gazdasági, de főként kulturális, szociális és etikai helyzetének felismerése, a szabad egyesülést és társulást, valamint a jogállamiságot követelő elemi erő hatására jelenik meg először csak szóban, majd törvényerejű rendeletben a szerzetesrendek szabad működését jóváhagyó Elnöki Tanács rendelete 1989/17. sz. alatt.

Ehhez a folyamathoz nagyban hozzájárult az a tény, hogy II. János Pál pápa, hogy az 1989. február 11-én felszentelt öt új püspök közül négy valamelyik szerzetesrend tagja volt, s ezt a magyar állam is tudomásul vette. Ettől kezdve felgyorsultak a szerzetesügy eseményei, melyek napról napra új, megoldandó egyházi és államjogi kérdéseket vetnek fel. Az ügy időszerűségét mutatja, hogy az egyház hívei s a polgári társadalom is egyaránt nagy figyelemmel és rokonszenvvel kíséri a rendek újraéledési törekvéseit.

– *Arra kérem most a Püspök urat, adjon rövid, átfogó tájékoztatót a magyarországi szerzetesrendek 1950-es, a működési szabadság megvonása előtti állapotáról.*

– A történelmi elemzés a történészekre vár. Fel kell tárnunk, hogy milyen politikai, ideológiai, hatalmi törekvések metszéspontjában alakult ki az a helyzet, amelynek szomorú eredménye lett a szerzetesrendek működésének megvonása. Az azonban bizonyos, hogy 1945 után, a második világháború befejezése után megváltozott társadalmi struktúrában, az erősödő párt-ideológiai harcban az egyházat, ill. egyházakat jól átgondolt terv szerint korlátozták, majd megfosztották a mindennapi életre gyakorolt befolyásától, a társadalmi életben való részvételtől. Elvesztette az egyház a birtokait – feloszlatták egyesületeit – államosították iskoláit – elvesztette kórházait, szociális intézményeit – feloszlatták a szerzetesrendeket – a teológiai főiskolákat és papnevelő intézeteket felénél kevesebbre redukálták. Ez a folyamat mindössze öt év alatt zajlott le. Lehetetlen fel nem ismerni benne a szándékot: működésképtelenné akarták tenni az egyházat.

Pedig a háború befejezése után – hihetetlen anyagi és szellemi erőfeszítéssel – az egyházban pezsgő élet indult el. 1950-re szinte összes iskoláit, kórházait, szociális intézményeit a romokból felépítette. A háború utáni években az új szerzetesi hivatások száma is tetemesen megnövekedett, új kolostorok kezdtek meg áldásos tevékenységüket. A vallásellenes ideológia önkényuralma ezt a fejlődést törte derékba.

1950. szept. 7-én jelent meg az Elnöki Tanács törvényerejű rendelete, mely megvonta az összes szerzetestől a működési engedélyt. Okt. 7-ig minden szerzetesnek el kellett hagynia kolostorát és zárdáját, át kellett adni minden szerzetesi vagyont az állam képviselőinek. Több mint 8 ezer szerzetes nővér és közel 3 ezer férfi szerzetes került egyik napról a másikra utcára. 23 férfirend, 40 női rend vált hajléktalanná. Ott kellett hagyniuk 3304 különböző szintű iskolát, 317 nevelőintézetet, 161 szociális intézményt, 86 kórházat, amelyekben szerzeteseink idejük, egészségük, életük teljes odaáldozásával népünket szolgálták. Az embert nyomorító önkényuralom pártérdekektől vezetve az egyháznak akart kegyelemdőfést adni, de magát a magyar népet sebezte halálra.

– *Mi történt a kolostoraikból elhurcolt, vagy erőszakkal eltávolított szerzetesekkel 1950 után?*

– Nincs birtokunkban még összegező felmérés, tanulmány, amely felderítené, hogy szerzeteseink a közel 40 év alatt mi mindenben mentek keresztül. Tudjuk, hogy az egész ország lakossága a félelem időszakát élte meg, főképp az ötvenes évek első felében, hogy népi társadalom egyenlő kegyetlenkedés garázdálkodott egy erőszakkal hatalomra jutott kisebbség nevében. Szerzeteseink? Otthontalanokká váltak, ingyen, kegyelemből, rokonok, ismerősök, barátok fogadták be őket szűkös otthonaikba, szembenézve, számolva a minden józan meggondolást félretevő, esztelen hatalom zaklatásaival és megtorlásaival.

Koncepciós perek, rendőri és nyomozói zaklatások, letartóztatások, hosszabb-rövidebb börtönbüntetések, lelki és fizikai megnyomorítások napirenden voltak. Alig van szerzetes, aki valamit át ne élt volna ezekből.

Akik még szabadon voltak, hogy élni tudjanak, dolgozni is akartak. De állandó munkahelyet (még segédmunkát is) alig találtak, mert megbélyegezettek voltak. Diplomás, szakképzett ezrek mélyen képzettségük alatti munkát végezhettek csak. A felhalmozott tudás, a „szürkeállomány” felelőtlen pazarlása nyomorította az országot.

A Solidaritas Háziipari Szövetkezet kézimunkával foglalkoztatott több száz nővért és szerzetest.

Gyárak, üzemek, vállalatok, termelőszövetkezetek és különböző irodák megbecsült dolgozói lettek a szerzetesek az enyhülés éveiben.

Püspökségek, szemináriumok, egyházi intézmények, plébániák és magánszemélyek is igyekeztek munkaalkalmat biztosítani a házaikból kivetett szerzeteseknek.

Az elmúlt 40 év alatt a szerzetesek 60–70%-a meghalt. A jelenleg élő szerzetesek 70–75%-a már jóval túl van a nyugdíjkorhatáron. De kivétel nélkül mindegyik újra élni akar rendi közösségben. A kidöntött fa gyökerei új hajtásokat növelnek.

– *Nagyon szeretnénk tudni a belső műhelytitkot: hogyan kezdődött a szerzetesrendek reorganizációja, újraindulása, hiszen Püspök úr ennek fő felelőse és mozgatója?*

– Isten különös csodája, hogy a jogfosztottság, a kényszerű némaság, eltemettség, zaklatások, a látszólagos élettelenesség ellenére a rendek éltek és élnek. S az élet önmagát organizálja. A felszín alatt rejtetten ott volt az élet.

A keresés ideje volt az első szakasz. Miután a Püspöki Kartól megkaptam a feladatot, első dolgom volt, hogy magánúton és ismerősök révén felkutassam a tagjaiban még élő rendeknek és vezetőiknek kilétét, hollétét. Majd az Új Ember hasábjain meghirdettem az első Szerzeteselőjárók Konferenciáját 1989. április 12-re, melyre a Központi Szemináriumban került sor. Több mint 50 rend képviselője jelent meg ezen. A zsűfólig megtelt díszterem kétséget kizáróan bizonyította: a rendek nem haltak ki, a rendek ma is élnek.

Ismertettem hivatalos állami szervek megnyilatkozását, valamint a Püspöki Kar elvi állásfoglalását (amely még csak szóban hangzott el), eszerint: Magyarországon a szerzetesrendek szabadon működhetnek, és a Püspöki Kar támogatja minden rend újjáéledését, és a magyar egyház működőképességének helyreállításához igényt tart a rendek közreműködésére. Öröm és aggodalom, tervek és nehézségek jelentek meg a résztvevők megnyilatkozásaiban. De végül is ez volt az első szabad lélegzetvétel, és ezzel elindult az egyes rendekben az újjászerveződés munkája.

– *A napjainkban felkínálkozó szabad lehetőségekkel miként élnek a szerzetesközségek? Hol tart a rendek újjászerveződése ma, 1989 novemberében?*

– A II. Szerzeteselőjárók Konferenciáján, június 14-én, a reorganizáció útjában álló akadályokat vettük számba és határozati javaslatban kértük:

a) Helyezze hatályon kívül az Elnöki Tanács az 1950/34. számú szerzetesek működését felfüggesztő törvényerejű rendeletet.

b) A magyar törvényalkotás ismerje el az egyes szerzetesrendek jogi személyi mivoltát.

c) Az újrainduláshoz kapjon vissza minden rend olyan volt kolostor-, zárdaépületet, vagy épületeket, amelyben a közös élet megindulhat, amelyben kialakítható a tartományi központ, az utánpótlást nevelő intézet (novíciátus) és a tanulmányi ház.

Az Elnöki Tanács 1989/17. számú törvényerejű rendelete visszavonta a szerzetesrendek működését felfüggesztő 1950/34. számú rendeletét, s ezáltal a szabad működés és szerveződés újra törvényessé vált.

Ugyanez a rendelet egyszerű bejelentés utáni nyilvántartásba vétel által elismeri a rendek jogi személyi mivoltát.

Hátra van még az alkalmas házak visszajuttatásának kérdése. Jogi szabályozásának munkálatai az Igazságügyminisztériumban a befejezéshez közelednek, és remélhetőleg legkésőbb 1990 elején hatályba is lépnek.

Helyi és részleges visszajuttatások máris történtek (jezsuiták, ciszterciek, kapucinusok, pálosok, kármeliták, domonkosok, ferencesek), másutt folyamatban vannak (elsősorban nővérközségeknél). Folyamatos és lépcsőzetes megoldásokkal kell itt számolnunk, de biztató tény, hogy az illetékes minisztériumi szervekkel való megbeszéléseinken messzemenő jóindulatot és segítőkészséget tapasztaltunk minden esetben.

Az egyházmegyék, megyéspüspökök folyamatosan visszajuttatják a rendi templomokat a rendek gondozásába, üresen álló plébániaépületeket főképp nővérek közösségeknél ajánlanak fel az újrakezdéshez. Ezek a nővérek közösségek a lelkipásztori kisegítő szolgálathoz is megkapják a felhatalmazást.

– Püspök úr szemében nem tűnik-e illuzórikusnak a régi és új rendek indulási szándéka annak ismeretében, hogy a rendtagok javarészből már túl vannak a nyugdíjkorhatáron? Vajon lesz-e utánpótlás újonnan jelentkezőkből? A rendek újrakezdési szándéka nem egy életosztón utolsó fellobbanása-e, amely után lassú kihalás következik?

– Előjáróban engedjen meg egy megjegyzést. A szerzetesség 40 éven át nem volt látható a magyar társadalomban, csak anonim módon, elrejtve volt jelen. A működő, gimnáziumaikban tanító szerzeteseink, különböző megfontolásokból, szinte csak a falakon belül viselték a szerzetesi ruhát. Igaz, így nagy hatással voltak szűkebb környezetükre. A többi szerzetes – atyák, testvérek, nővérek –, legfeljebb magatartásukkal tudtak „jel” lenni nagyon szűk körben, nem tölthették be teljes jel-szerepüket. Ennek ellenére szinte minden rendi közösség több-kevesebb jelöltet tud felmutatni. Máris tíz fölött van azon rendek száma, akik az egyháznak megfelelően szabályszerűen megkezdtek a jelölt- és újonckiképzést. Szerencsés helyzeti előnyük, hogy itthon vagy külföldön találtak alkalmas helyet, körülményeket a rendi kiképzéshez.

Biztos meggyőződésem, hogy ha szerzeteseink színfoltjai lesznek városainknak, falvainknak, láthatóvá válnak templomainkban, plébániákon s a nyilvános életben, jelenlétükkel, jelszerepükkel sok útkereső, ma még tanácstalan fiatal fedezi fel bennük azt az életeszmenyt, amelyben saját életét kiteljesedni látja. Lesz utánpótlás, „a megnyesett fa kizöldül”.

– Nemcsak az egyház, de az egész magyar társadalom nagy várakozással tekint a szerzetesek megjelenése, tevékenysége elé az oktató és nevelő munkában, egészségügyi és szociális téren, valamint az egyházi és pasztorizációs területen. Mikorra várható hatékony megjelenésük és jelenlétük a polgári és egyházi életben?

– Sokszor elhangzott ez a kérdés. Jogosnak és egyben sürgetőnek is érzem, mert felmérve az ország jelenlegi helyzetét, magam is úgy ítélem, hogy a „már ma” is megkésett volna. Bármennyire sürgető és szorongató a helyzetünk, a kialakult valós helyzettel számolnunk kell.

A szerzetesi élet nem egyszerűen szakma, foglalkozás, kenyérkereset, hanem egy Isten hívásán alapuló, teljesen önátadó, elkötelezett élet, az ingyen juttatott isteni indítás, karizma szerint. Ezért mindenekelőtt ennek a lelkiületnek a kimunkálása szükséges a rend szabályai, előírásai, szokásai és lelkiiségi irányzata szerint. Beletanulni a rendi életbe, hogy az készséggé, szinte természetévé váljon. Erre való a jelöltségi és újoncidő, amely a rend előírásai szerint egytől három évig terjedhet. Kevés rendet és szerzetes állapotot kivéve az érettségi alapképzés elengedhetetlen. Az újoncév után következik a szakmai és diplomás tanulmányi idő, amely 3–4–5–6 évre terjed az állami és egyházi tanulmányi rend előírásai szerint.

Könnyű ezekből összegezni, hogy a most kezdők legelőbb 5–6–7–8–9 év múlva tudnak teljes értékkel munkába állni. Szerencsésebb a helyzet, ha a rendbe már szakképesítéssel vagy diplomával rendelkezők lépnek be, mert ők az újoncév leteltével azonnal munkába is állíthatók.

Járható útnak látszik a rendi létszám feltöltődésének egy-két évtizedében, hogy a végzett rendtagok egyenként vállaljanak tevékenységet állami oktató, nevelő, egészségügyi és szociális intézményekben. Az utánpótlás felnövekedésével pedig mind nagyobb léptékű munkaterületet tudnak vállalni. Egy-két évtized múlva egész intézmények és osztályok kerülhetnek szerzeteseink gondozásába, hogy ott árásszák ki elkötelezett életük minden szeretetét és gondoskodását a rászorulóknak. Erre a hathatós jelenlétre azonban még várni kell, de minden nappal közelebb jutunk hozzá.

– *Tájékoztasson bennünket Püspök úr arról, hogy milyen igények merültek fel az újrainduló szerzetesrendek munkájával kapcsolatban az egyház, valamint a különböző polgári, társadalmi és hatósági szervek részéről? Hol és milyen területen kívánják a rendek közreműködését?*

– Miután nyilvánosságra jutott a rendek működésének lehetősége, egyre-másra jöttek a kérések, igények. Kórházak: betegápolókat, műtősöket – tanácsok: szociális gondozókat, védőnőket – tanácsai szervek: óvodákba óvónőket, dajkákat; általános iskolákba tanítókat, tanítónőket, tanárokat; középiskolákba nyelvtanárokat – ugyancsak tanácsok óvodát, általános iskolát és középiskolát teljes átvételre ajánlottak fel – drogosok, alkoholisták gondozására munkatársakat, családgondozókat, cigány lakossággal foglalkozókat – kollégiumokhoz nevelőtanárokat keresnek. Hihetetlen nagy az igény, az elvárás. Ez egyben megdöbbentő láttelet a magyar társadalom mai helyzetéről. Szinte S. O. S. kiáltás valamennyi igény, mely azt mutatja, hogy az egyházban és élő szervezeteiben látják, érzik azt a lelki és szellemi erőtartalékot, amely kíséri a társadalom e rétegeit a mélypontról.

S ez a láttelet döbbsen rá arra is, hogy milyen hatalmas veszteség és károsodás érte a magyarság minden rétegét akkor, amikor egy önkényes, jogfosztó rendelettel kiiktatták a szerzetesrendek áldásos, megtartó munkáját a köznapi életből. Ha az egyház folyamatosan jelen lehetett volna népünk minden rétegében és életében, egész nemzetünk kikerülhette volna a mai katasztrófális helyzetet.

Még egy megjegyzést fűznék e témához. Ma a magyar egyház is nagy igényeket támaszt és várakozással néz a szerzetek indulása elé. Szerzetesek hirdették a hitet a megtérő magyaroknak, ők terjesztették az európai kultúrát, ápolták a művészeteket, tanították a népet az agrárkultúrára. Kolostorok és monostorok voltak a melegágyai a papi hivatásoknak. Mindez 40 éven keresztül hiányzott a magyar egyházból, elgyengült, „alig működőképes” vált. Már-már végzetes a paphiány. Hiányoztak egyházunkból az imádság erőművei, a széles néprétegeket átsugárzó lelki központok. A gondviselő Isten irtalmas jósága, hogy a „maradék visszatér” – ez magyar egyházunk éledő reménye.

– *A hívekben és a lakosságnak nagy részében nosztalgikus képzet társul a szerzetesiskolák és -intézmények gondolatához. Hatalmas, monumentális épületek, kórházváros, iskolakombinát. Meg tudnak-e felelni, ki tudják-e elégíteni az induló szerzetek ezeket az elvárásokat?*

– Ma semmiképpen sem. Pár évtized múltán valószínű. A 42 női szerzet és 21 férfi-rend nagyon szerény kezdéssel tud csak indulni. Mint valamikor a rend letelepülésekor. A mustármag-kezdés terebélyes fává nőtte ki magát. Ez a mostani fejlődésgondolásunk és modellünk.

Pillanatnyilag sem az anyagi, sem a személyi feltételek nem adóttak. Gyötrő fájdalom látni, hogy megvolna a lehetőség, napról napra nőnek az igények, és nem tudjuk kielégíteni a kéréseket, mert nincs emberünk, és nem rendelkezünk megfelelő anyagi háttérrel. De a növekedés függvényében minden időben a legtöbbet, a maximálisat szeretnénk nyújtani.

– *Az újrakezdés akadályairól, nehézségeiről már többször szó esett beszélgetésünk folyamán. Egyik-másik már megoldódott. A közeljövőben milyen továbblépés várható? Mik a jövőbeli tervek – ha ez nem titok?*

– Természetes, hogy nem titok, hiszen nem vagyunk illegálisan szervezkedő politikai csoportosulás. A legközelebbi tennivalónk, hogy rendi közösségeinket bejegyeztessük a Művelődési Minisztérium Egyházi Főosztályán, hogy e bejegyzés révén jogi személlyé váljanak. A 63 indulni kívánó szerzet közül tíznek már megtörtént a bejegyzése, amelyről a minisztérium főosztálya értesítette az illetékes rendfőnököket.

A többi rend püspöki, érseki és prímási igazolása, valamint minisztériumi bejegyzése folyamatban van, melynek megtörténte után jogügyletek bonyolítására jogosultak.

Következő lépés: minden szerzetközösség számára a közös élet megéléséhez alkalmas kolostor-, zárdaépület visszaigénylése és visszaszerzése. Ez a folyamat nem ígérkezik gyorsnak. A jelenleg még volt szerzetesházban működő intézményeket másutt kell elhelyezni, az épületeket szabaddá kell tenni, netán a közös élet számára alkalmas módon átépíteni. A kormányzat elvi állásfoglalása már megszületett, amely szerint ellenszolgáltatás nélkül kell a jogos szerzet tulajdonába, vagy első lépésben használatába visszajuttatni. Az épületek kiváltása, az intézmények másutt történő elhelyezése súlyos milliókat igényel az állam részéről. Ez csak előre jól átgondolt terv szerint, az állami költségvetés teherbírásának függvényében oldható meg. A szilárd elhatározás és kölcsönös jóakarát nem hiányzik. Ezek fényében az egyes rendek önállóan is keresik konkrét letelepülésük lehetőségeit, módjait.

Jövő évre szóló tervünk, hogy a nyugati egyházakhoz hasonlóan létrehozzuk az önálló férfi és női konferencia intézményét, teljes szervezetével, hogy a szerzetesközösségek saját maguk intézhessék sajátos rendi ügyeiket. A mindenkori püspökkari szerzetesügyi referens összekötő szerepet tölt be a Püspöki Kar és a rendek konferenciája között. Koordinál, tanácsol, informál. A rendek is a magyar egyház integráns részei, tevékenységük az egész magyar egyház irányához illeszkedik, és azt sajátos részvételükkel előbbre viszik.

– Végezetül, Püspök úr, engedjen meg egy szubjektív kérdést. Hisz-e abban, hogy számban megfogytakozott, életkorban előrehaladott szerzetesközösségeink új erőre kapnak és virágzásnak indulnak?

– Egy szemléletes képpel szeretném kifejezni szilárd személyes meggyőződésemet. Alig egy hónapja szentföldi zarándoklaton vehettem részt, mint a csoport lelki vezetője. Megilletődött lélekkel jártunk az Urunk, Jézus által megszentelt helyeken. Jeruzsálemben, az Olajfák hegyén, a Getszemáni kertben öreg, közel kétezer éves olajfák őrzik a szent helyet. Izraeli idegenvezetőnk elmondta, hogy Titus Jeruzsálem ostromakor minden fát kivágatott az ostromlott város körül. S ezek a mostani olajfák a kivágott olajfák földben rejtőzködő tuskójából, gyökereiből sarjadtak ki, és ma is élnek.

A megnyesett fa kizöldült, mert annyi életerő és élni akarás rejtőzött benne, hogy ostromot is kibírt.

Az a biztos reményem, hogy Szentatyánk közelgő látogatásakor már nemcsak ősz hajú, kopaszodó és meggörnyedt hátú szerzetes atyákkal, testvérekkel és nővérekkel fog találkozni, hanem sokszínű szerzetes fiatalsággal is, akik Isten boldogító örömében a kibontakozó jövőt hordozzák.

A TEOLÓGIA 1990. ÉVI TÉMÁI: (kéziratok beküldési határideje):

2. sz. TÁJÉKOZTATÁSI ESZKÖZÖK ÉS AZ EGYHÁZ (1990. febr. 1-ig)

3. sz. ELSORVAD-E A MAGYAR LELKIPÁSZTORKODÁS? (1990. május 1-ig)

4. sz. VAN-E AZ ÉLETNEK ÉRTELME? (1990. július 1-ig)

JÉZUS VONZÁSKÖRÉBEN

Hazánkban a szerzeteseket a jelen pillanatban, és még a közeljövőben is, többnyire „kívülről” szemlélik. Jézushoz való kötődésük „mérhető” gyümölcsseit akarják leszűrelni. Hiszen népünk lelki-erkölcsi-szociális rászorultságában a vallásoktól, és a benne elkötelezettektől vár segítséget. – Kritikusan figyelnek a fiatalok is, akik eddig nem is láttak élő szerzetest. Ők kevésbé értik a fogadalmak lényegét, mégis hiszik, hogy így is lehet „leélni egy életet”. Még egyes egyházi kisközösségek tagjai is megmosolyogják a „meddő életet”, hiszen a szerelem-szexuális felértékelődésével szinte kizárólag csak a családi boldogság került a középpontba. Hozzájárul mindehhez egy újpelagianus szemlélet is: az a gondolat, hogy „mi gyarapítjuk” Isten Országát, nem pedig az Ő kegyelme...

Am mégsem kezdetjük a gyümölcsöknél, előbb a hívás termékenyítő erejéről, bimbózásáról, virágjáról kell szólnunk. Ma a szerzetesek szép jövőt, nagy műveket terveznek, az ország misszionálását, a nép lelki megújítását. Ezek a sajátos célkitűzések, emberi tervek csak a teljes odaadásban valósulhatnak meg. Ha belső lényeg ki nem alakul, csak kapkodás lesz minden próbálkozásuk. Amíg számos írás tervekét kovácsol, a jövőről álmodik, addig ez az írás a *belső odaadásról* szeretne beszélni, mert ez teszi krisztusivá a földi munkálkodást.

A CSODÁLATOS VONZÁSKÖR

Jézus minden embert a keresztségi ígéretével, és viszonzásul nyújtott keresztség szentségével, majd az abból fakadó hit, remény, szeretet erényével hív és köt magához. Egyesek mégis arra vágnak, hogy szorosabb kapcsolatba kerülhessenek Istennel, és így egyre hasonlóbbakká váljanak hozzá. Ez az indíték azonban nem valami „saját elhatározásból” fakad, Ők egyszerűen átadják magukat és befogadják az isteni hívást. Úgy is mondhatjuk, mintegy „belesodrónak” Jézus vonzaskörébe, közben saját vágyuk is felizzik és kisugárzik a környezetükre. – Legtöbb nem hívó emberben ott él a teljesség igénye, a gyakran még megnevezhetetlen abszolútum iránti vonzás –, és akik nem hallgattatják el szívüket, azokat ez a tiszta vágy elvezeti Istenhez, majd a történeti Jézus megismeréséhez és követéséhez.

Már az Ószövetségben olvashatjuk, hogy Isten miként hívja-vonzza népét, ahogy Jeremiás próféta közvetíti Izraelnek:

„Örök szeretettel szerettelek és irgalommal magamhoz vonzottalak!” (Jer 31,3)

Isten magához vonzó szándéka, valamint a szeretete közötti összefüggést legtisztábban Ozeás próféta írja le az odahajló-felemelő atyai, anyai szeretet képével:

„Gyermek volt még Izrael / Amikor megszerettem / Egyiptomból hívtam fiamat. / ...pedig én tanítottam meg járni Efraimot / karomon hordoztam / mégsem ismertek el, hogy gondukat viselem. / Puha kötélléssel vonzottam őket, a szeretet kötéllékével, olyan voltam hozzájuk / mint, aki arcához emeli a csecsemőt, lehajoltam hozzá...” (Oz 11,14a)

Ha Isten vonzását szűkebb értelemben a szerzetesre alkalmazzuk, akkor mondhatjuk, hogy ő olyan keresztény, aki közvetlenül elfogadja Jézus hívását: „Jöjj, kövess engem!” (Mt 19,22)

Jézus ugyanakkor figyelmeztet, hogy az ember önkaratából aligha követheti őt: „Senkisémet jöhet hozzám, ha az Atya aki engem küldött, nem vonzza.” (Jn 6,44) Jézus saját áldozatából árasztja felénk erejét: „Én, ha fölemeltettem a földről, mindeneket magamhoz vonzok.” (Jn 12,32)

Jézus Péter felé irányuló hívó-kiválasztó szeretetét a vízen járás eseményével szemlélteti. Amikor Péter a vízen közeledni látta Jézust, nem ijedt meg, mint a többiek, hanem odakiáltott: „Uram, ha te vagy, parancsold meg, hogy hozzád menjek!” – „Jöjj!” – mondta Jézus. – *Hermann Volk* dogmatikus a szövegösszefüggés alapján kiegészíti Jézus egyszavas válaszát, így: „Jöjj!... ha szeretsz!” – és ez a szerető bizalom tartja

fenn Pétert a vízen. A hívás-szeretet-hívatás kölcsönös és mély összefüggését mindmáig ebből az evangéliumi helyből lehet jól kiemelkedni. János evangéliumát kommentálva *Szent Ágoston* írja:

Ennélfogva, ha azt hallod, „senki sem jöhet hozzám, ha csak az Atya nem hívja” – nem arra kell gondolnod, hogy akaratod ellenére vagy meghívott. Ugyanis a lelket a szeretet eleve vonzza. – És nem szabad megijedned, ha ilyeneket mondanak: „Hogyan hihetem magam szabadnak, amikor engem vonzanak, azaz szinte kötéllal húznak”. – Erre én azt mondom: mi bizony igen kevésé vagyunk szabadok, mivel vágyaink és az élvezet..., a szív bizonyos öröme vonz minket. Ha a költő elmondhatta: „Mindenkit a saját vágya vonz!” (Vergilius 65. ekloga), akkor igaz az, hogy nem annyira a szükséges, mint inkább az élvezetvágy (non necessitas, sed voluptas); nem annyira a kötelesség, mint inkább a gyönyörködés (non obligatio, sed delectatio) vonzása az erősebb.

És, ha ez így van, akkor miért ne lehetne, hogy egyes embert Krisztus vonzzon jobban, hogy így belsőleg gyönyörködjék az igazságban, a boldogságban, az igazságosságban és az örök életben (ami mind együtt van Krisztusban). ... Ha ennyire igaz az, hogy „mindenkit saját vágya vonz” – akkor még inkább igaz lehet, hogy **K R I S T U S** – akit az Atya nyilatkoztatott nekünk – v o n z z o n m i n k e t... azaz Ő legyen számunkra mindenekfelett vonzó. (Vö. PL 35, 1608k)

Szent Benedek Regulájából a *hívás-meghallás-elhivatottság* különféle fajtáit magyarázza *Clemens Schmeing* Gerlève-i bencés apát 1984. évi húsvéti konferenciabeszédében. Mint a természet jó megfigyelője, a világban fellelhető sokféle vonzásból indul ki. A világűrben a csillagok kölcsönös vonzásuk alapján keringenek. A mágneses erő vonzza a fémreszcskéket. A nyulat ellenállhatatlanul vonzza a friss fű. Az ember sem tud ellenállni egy-egy szép tájnak, aranyló naplementének... A vonzás általános jelenségéből vezeti le az apát a *szerzetesi hivatást*. Szerinte annyit jelent, hogy az *ember bekerült az „Isten ellenállhatatlan és leküzdhetetlen vonzaskörébe”*.

KÖZELEBB HOZZÁD, ISTENEM!

Sok-sok hiteles feljegyzés igazolja, az igazi szerzetesek mennyire vigyáztak, hogy megmaradjanak ebben a belsőbb vonzaskörben, és hogy az Úr hívó szavát el ne tompítsa semmi más hang. Tudták, milyen könnyen le lehet csúszni akár egy negyed hanggal is a krisztusi harmóniából. Le egészen a dicsőségvágy, a tudományos elismerés, a tisztelelhajhászás és a hatalmi örület síkjára. Voltak idők, amikor csak azt várták, hogy bár szűnnének már meg bizonyos közösségek – de éltek köztük olyan áldozatos rendtagok, akik minden megaláztatást, kínzást, sőt még a halált is vállalták volna, hogy megújítsák rendjüket igazi szellemében.

Ma is meg kell ülni minden rendi közösségnek, és ezt nem is a hazai viszonyok kívánják elsősorban, hanem a II. Vatikáni zsinat. Negyven év alatt a nehéz életfeltételek miatt a rejtetten élő, dolgozó szerzetesek alig tudtak figyelni a zsinat által kívánt megújulásra. Pedig a szerzetesi megújulás nem mai jelenség és követelmény. Klasszikus példáját mutatja a megújítási törekvéseknek *Keresztes Szent János* és *Ávilai Teréz*. – Keresztes Szent János a Kármel eredeti szellemét akarta visszahozni. A „sarusok”, hogy megtörjék, Toledó sötét tömlöcébe záratták, testét véresre verték. Egyedül, kiszolgáltatva, minden emberi, egyházi szentségi vigasztalástól megfosztva, végül úgy érezte, hogy az Úr is elhagyta: „Hová rejtőztél Kedvesem, / Söhajtva miért hagyta magamra?” – kérdezi. Hivatalától megfosztva, személyes becsületében támadva Szent Pál apostollal mondja: „Apostoli küldetésem bizonyítéka... a nagy türelem...” (2Kor 12,12).

És a szenvedni tudó nagy türelem hozta meg a reformot, az annyira várt megújulást!

A mai életben sem fog minden azonnal úgy teljesülni, ahogy tervezik, sok-sok türelemre, példamutató áldozatra van szükség. – Minél inkább átadja magát egy szerzetes Krisztusnak, annál jobban *osztozik Jézus életében és halálában*.

– Hazánkban a legtöbb hívás a *szegényektől* érkezik: *Osztozzatok életünkben!* Ma élő példa erre *Emmanuelle nővér*, aki mint az előkelő Notre-Dame-de-Sion intézet

tanára hosszú, kanyargós úton lett a kairói nyomortanyák apostola. Fiatal korától erős ösztönzést érzett az abszolútum felkutatására, mint mondja: „ez valami nagyon erős, lényem mélyéről fakadó dolog volt...” Számára döntő volt első lelkigyakorlata, ahol, mint írja, „szembetalálkoztam a keresztet hordozó Krisztus szenvedő arcával... ettől kezdve minden nyomorult fájdalmas arcából Ő tekintett vissza rám... hívogattak a kivetettek: gyere közénk!” Hosszas kérelmezés után, közel hetvenévesen végleg visszavonulhatott a nyomortanyára, „testvérei” közé: „Egy szív és egy kunyhó, most valóban Krisztus jegyesének érzem magam!” Mikor döntése miatt egy újságíró vallatta, ezt mondta: „Egyszerűen osztozni akartam a megvetettek életében. Krisztus is ezt tette, megosztotta, részesedett életünkben, szenvedésünkben, halálunkban!”

– Napjainkban egyre növekszik a felnőttként megtérők száma, ők tudatosan élik át a keresztiséget: elmerülnek Krisztusban (immersio), hogy felemelkedjenek (emmersio) a Feltámadással és hirdessék az üdvösséget. *Boldog Edith Stein*, mint az ő példaképük, gyermekkorától mondogatta: „A teljességet akarom!” A kereszténység titkának felismerése után, keresztisége napján megszületett benne kármeli hivatása, mert maradéktalanul, teljesen át akarta adni magát Krisztusnak és megváltó terveinek, még ha az életét követeli is: „Rájöttem, minél mélyebben merül el valaki Isten titkaiban, annál inkább kilép önmagából, hogy a világnak elvigye Jézus életét.” Minden sürgető keresgetés mellett ez a legfontosabb!

A KÜLSŐ A BELSŐBŐL FAKAD

Amint már említettük, ma az emberek a szerzetesek életének minden rezdülésére figyelnek. Érdeklí őket, hogy az Istennek elkötelezettjei mennyire sajátították el a szerzetesi lelkületet – ami nem azonos a rend sajátos lelkiségével, spiritualitásával – és külső magatartásukból, tetteikből próbálják felismerni azt. Aki tetteiben tudatosan – szándékosan követi Krisztust, abból feltétlen sugárzik az Ő ereje, amire minden területen egyformán szükség van. Ha nincs meg a belső–külső közötti harmónia, akkor az egész képmutatás. Ha pedig öntudatlan a harmónia eltolódása, akkor valami skizoid jelenségről van szó. Mint gyarló emberek, egyiktől sem lehetnek egészen mentesek, még a szerzetesek sem. – Minden feladatban és munkakörben az igazi, kisugárzó önátadás a legfontosabb, mégpedig több okból:

- Az ilyen Istennek szentelt lény megtapasztalhatóan igazolhatja Isten létét és szentségét.
- Példát ad, bizalmat és erőt önt a rászorultakba,
- és ellenállhatatlan vonzást gyakorol a hivatást keresőkre.

*Amire ma népünknek mindenekelőtt szüksége van, azt a szerzetes életmódjával igazolja: Van Isten! Van Isten, akiért érdemes lemondani az élet nagy ajándékairól. Így lesz a kételkedők, a nem hívők felé személyes élettanú, ha kell, vértanú. A mindennapi élet ezer területén tanúsítja: Isten a Szeretet, aki kárpótol a világ annyi megkívánható dologáért. Kárpótol, mert Ő a szeretet Összfoglalata. Az ilyen ember igazolja, hogy Isten személyes szeretetében teremtett minden embert az örök boldogságra (vö. XII. Piusz: *Sacra Virginitas* kezdetű körlevele, 1954. márc. 25.).*

Az elhivatottság külső-belső kapcsolatát szerves összefüggésben mutatja be a *Perfectae Caritatis* zsinati határozat:

„A szerzetesek *mindenekelőtt* azt a Krisztust követik, aki szűzen, szegényen és a keresztaláig vezető engedelmességgel váltotta meg és szentelte meg a világot. A szerzetesek lelkes szeretettel – melyet a Szentlélek áraszt szívükbe – mindinkább Krisztusért és az Ő testéért, az egyházért élnek. – Ennek következtében, *minél bensőbbben egyesülnek Krisztussal önmaguk és egész életük átadásával, annál jobban virágzik az egyház élete, és annál termékenyebb lesz apostolsága.*” (1. pont)

Mindazoknak tehát, akiknek ma még olyan tétova a hite Istenben, gyenge a bizalma az egyház intézményeiben, nélkülözhetetlen ez a *kisugárzó tanúságtétel*. Ezt minden feladat előttinek és felettinek kell tartanunk, hiszen idáig a keresztény, a szerzetes csak titkon-rejtetten élhette krisztusi életét!

Mindebből nyilvánvaló az is, hogy a szerzetes nem azért „értékes” az egyház és a társadalom számára, mert beteget ápol, mert szociális munkát végez, mert minden alacsony munkát szó nélkül elvállal, mert olcsó vagy éppen ingyenes munkaerő – amire egyébként népünk nagyon is rászorul –, hiszen ezt végül is mindenki elvégezheti. *A legnagyobb dolog az, hogy tetteikből mindenki kiolvashatja Jézusról tett tanúságukat.*

Az evangéliumi tanácsok követéséről azt már többé-kevésbé tudja népünk, hogy a szerzetes lemond az alapvető emberi vágyakról, vagy azt minimálisra csökkenti. Így győzi le a „szemek kívánságát”, azaz a pénz és a jobb dolgok iránti hajlandóságát fékezi a *szegénységi fogadalommal*. – A test kívánságaitól távol tartja magát a *szüzességi-tisztasági fogadalommal*. – Küzd az „élet kevélysége” ellen, a hatalom- és uralomvágy, a másokon való felülkerekedés igen erős ösztökeje ellen, amikor leteszi az *engedelmisségi fogadalmát*.

Azt bizony kevesen tudják, vagy tudják elfogadni, hogy mindezt nem valami beteges önfosztásból, öncsonkításból teszi, hanem ez a szerzetesnek élő, tudatos hitvallása Istenről:

A szerzetes lényeges értéke – miközben személyes üdvösségét Jézusban akarja elnyerni –, hogy prófétája és tanúságtevője Isten Országának.

ÖSSZEFOGLALÁSKÉNT – TUDATOSÍTÁS

Az előzőkből kitűnik, hogy a szerzetesek csak akkor lehetnek ma is – mint minden időben – vonzóak, ha áttűnik rajtuk Krisztus vonzása, *transzporensi Krisztusnak*. És itt legyen szabad a sok szép, biztató-tervező írások mellett, az érdeklődők, a közeledők véleményéből bizonyos negatív jelenségeket megemlíteni, csakis a jobbitás érdekében.

– Nemegyszer a rend iránt érdeklődőket az annyira várt találkozások során egyesek elárasztják „önérdemeik” méltatásával. Akik tanácsért, lelki segítségért jönnek – krisztusi vigasztalás helyett –, azoknak saját szenvedéseiket panaszolják fel, és a végén „elfelejtik” bemutatni az indulás első lépéseit és a jövő távlatait.

– Negyven év után bizonyára nem könnyű a nehezen szerzett tárgyakat, lakásokat „közösbe” adni, hiszen a világi törvények szerint ez az egyeseknek „jogos” tulajdona. Háttérben él még a félelem egy esetleges újabb bizonytalanságtól. Az „én” igénye is ágaskodik, és az az „ezerannyit” még az „örök élet” előtt akarja élvezni.

– Az idősebb rendtagoknak azért sem lehet könnyű, mert nehezen tudják elviselni a mai, egyébként jó szándékú fiatalok kötetlenségeit. Míg az idősebbek az akkori nehéz munkájuk közepette alig tudták nyomon követni a zsinati nyitást és megújulást, addig ezek a fiatalok jobbra már a zsinati reform nyitott légkörében fogadták a katekéziseket és a szentségi életet. Ezért jó, ha a fiatalokat megújult szellemű, és jó pedagógiai érzékű rendtagok fogadják.

– Nagy a veszélye annak is, hogy a hosszú elnyomatás után, szinte túlerővel törhet fel – gyakran nem is tudatosan – a hatalmi vágy. A mai lélektani kutatások szerint – az önfenntartási ösztönök mellett – a legerősebb a hatalmi törekvés, ami rendkívüli energiákat szabadíthat fel a másik hátrányára. A hatalomvágy azért is veszélyes, mert nincs „matériája”, így mintegy megfoghatatlan szellemi vétekhez vezet.

Egy mai tevékeny egyházi vezető mondta el, hogy komoly lelkiéletét a „Nagyobbra szűltem!” elvei szerint formálta(ták), ami annyit jelent, hogy Isten többet vár el tőle. Hamarosan rádöbbsent, hogy ezt az Isten utáni „nagyravágyást” egyre jobban átszővi öncélú törtétese, aminek következménye mások visszaszorítása. Az Úr kegyelméből egy olyan lelkeségi irányzat ragadta magához, ahol most az elesettek, a fogyatékosok, a hátrányos helyzetűek nyomorúságos környezetében szolgálhatja az Urat. Úgy érzi, az Úr így védelmezte meg a nagyratörés gőgjétől. Most biztosan jár Jézus nyomdokában, aki Izajás szavaival így hirdette meg küldetését:

„Az Úr lelke rajtam / Ő kent fel engem, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek. / Ő küldött engem, / hogy gyógyítsam a megtört szívűeket, / szabadulást vigyek az elnyomottaknak, / és hirdessém az Úr kegyelme esztendejét.” (Lk 4,18–19)

– **VIRÁGOZZÉK MINDEN VIRÁG EZEN A MAGYAR FÖLDÖN!** – Bizony máris életre kelt a „kivagyiság” jelensége az egyes rendek között. Hallani ilyesmit: „A mi programunk aktuális, hozzánk jöjjenek!” – Feltűnik az „egymásra tekingetés”: „Ezek már elfoglalták a jobb helyeket!” – „Azok nagyobb előnyökhöz jutottak!” – Ilyen és hasonló mondatok keserű szájját hagyynak és elveszik a kedvet a saját munkaterületen való buzgósághoz.

Nemcsak a városközpontokban lehet jól apostolkodni. Mindenkinek jut hely a város peremén, a kis falvakban, a kiháló településeken, ahol igazán várják Krisztus hírnökeit. Az egyszerű emberek buzgóságukkal, kezük munkájával nagyszerű „vonzási központot” teremthetnek „messze a végeken” is.

Tudjuk, a legszebb terveket is belephetik az árnyak – de most mégis a „kezdeti kegyelemnek” kell különös fényrel ragyognia. Ahogy a keresztségben – és az azt beteljesítő fogadalmakban – meghaltunk a bűnnek, úgy támadunk fel Krisztussal és sugározzuk fényességét a világra! (Vö. Róm 6. fejt.)

Szell Margit

MINDENFÉLE SZERZETEK...

Palackposta a 21. századból

„Aljosa úgy siet közéjük, mint kerub ember képében, hogy megvigye a jóhírt testvéreinek fájdalmas világába, sötét bonyodalmaiba. Aljosa belsőleg teljesen a Sztarec Szószima-kolostorhoz tapad, noha külsőleg világi ruhát hord. Kettősségében a titkos kolostort testesíti meg a Karamazovok fekete homályba burkolt világában. Ebben a küldetésben ő az egyik első előhírnöke az átalakult szerzetességnek, aminek perspektíváit kíváncsian kutatjuk és amely egyszer biztosan ki fog lépni láthatatlanságából. Korunk Aljósája mint az új világ szerzetese fogja újra azt a keresztyény ígét hirdetni, amely egyedül képes megmenteni napjaink világát a harmadik vízözönből” – írja Walter Nigg, aki kitűnő jósnak bizonyult, s ezért az ő soraival kezdtem választáviratomat az 1989-ben elindított palackpostára, amelynek Te voltál feladója, kedves András atya. A rendek újraindulásának évében írást kértél tőlem a TEOLÓGIA számára a szerzetességről, de ezzel a feladattal nem tudtam megbirkózni. Annak ellenére sem, hogy Pannonhalma rendjében többször is helyemre kerültem, hogy vitacikket írtam (a mainál nehezebb időkben) a szerintem legszigorúbb szerzet, a házasság védelmében. Helyette szívesen fogtam volna bele egy szociográfiába, amelynek tárgya vagy a bencések élete, vagy a szerzetesi hivatások felismerését megelőző életutak, vagy az 1989-ben újrainduló rendek első évtizede, de okoskodni arról, amit kifürkészni, felfedezni szerettem volna, sehogy sem akaródzott. Most, harminc év elteltével más a helyzet, hiszen már három éve élek itt, Pannonhalmán, s egy éve szöszmötölök a már befejezett szociográfián, magyarul mondva húzom az időt, mert legszívesebben itt maradnék végleg, annál is inkább, mert a diákok és a novíciusok – valamit megérezve?, megelőzve? – már régóta Kamarás atyának szólítanak. Mielőtt hozzáfogtam volna, hogy Maróti Lajos művere is válaszolva Religiográfia a kolostorról címmel szociográfiát írjak rólatok – hogy jobban megérezzem Pannonhalma karizmáját –, egy évig az országot jártam, hogy a hazai szerzetesség minél pontosabb térképére rajzolhassam fel – Miskolc, Vásárosnamény, Csepel, Győr és Kőszeg mellé – Pannonhalmát. A harminc éve elküldött palackpostára most küldöm a választáviratot, vissza, 1989-be, s ha a Lélek oda fúj, ahova akar, időben meg is érkezhethet.

Harminc évvel ezelőtt Tomka Miklós barátom – ő most Kőszegen dolgozik társadalomfilozófiai summáján Evangelizáció a harmadik utas társadalmakban címmel – a győri bencés rendházban megrendezett katolikus szabadegyetemen szigetvilághoz hasonlította egyházunkat, s a teljes szétdarabolódás mellett a másságok új (és egyben ősi) típusú egységét jelölte meg lehetséges kimenetelnek. Nos, ami mára megvalósult, valahol a kettő között van, de talán kissé közelebb a kedvezőbb változat-

hoz. Az 1989. év végi fordulathoz képest társadalmi, gazdasági és politikai helyzetünk keveset változott, még nem értük el azt a – korántsem paradicsomi – állapotot, amelyet Varga Csabával közösen írt Reformvár című utópiánkban vázoltunk fel, még a nyolcvanas évek elején. Abból leginkább még „rendház”-elképzelésünk valósult meg. Ezekből ma már több van, mint például politikai pártokból az elmúlt 30 év alatt.

Ha azzal kezdem jelentésemet, hogy 25 férfi-, 15 női és 15 „koedukált” rend működik jelenleg, még alig mondtam valamit, mert több száz – s ami még fontosabb – tucatnyi fajta olyan képződmény alakult, amelyek egyrészt a lelkeségi mozgalmak fogadalmat tevő elitjének (a Regnum Marianum, a Fokolaré, a Bokor, a Hit és fény, a Neokatekumenátus, a Communio e Liberazione, a taizéi és a karizmatikus mozgalmak, s a dicsekedhet ilyenekkel), másrészt különféle evangelizációs és evangelizációval ötvözött feladatokra vállalkozó (zömmel családos világiakból álló) együtteseknek a szerzetesekére emlékeztető közösségei, amelyeket köznapi nyelven „*rendetlen rendeknek*” nevezünk. És ezzel még nem merült ki a színskála, mert majdnem minden rend körül kialakultak „holdudvarok”, vagyis harmadrendhez hasonló mozgalmak, s a „rendes” rendek unokatestvérei a világi papok „fraternitásai”. Még annyit a madártávlati képhez, hogy a klasszikus rendek és szerzetesek esetében a hetven évvel ezelőtti arányok lényegesen megváltoztak: lényegesen csökkent a női rendek és a női szerzetesek aránya. Nem így a „rendetlen rendek” körében! Egy másik fontos, titeket bizonyára érdeklő fejlemény: a 89-ben újrainduló „*klasszikus*” *rendek* fele tíz-húsz év elteltével elhalt, mert zömmel csak a sztálinizmust-kádárizmust átvészelő öregek lettek tagjai. Ugyanakkor fontos leszögezнем, hogy jó néhány klasszikus rend él még, sőt virul, mind a hagyományos kolostori, mind újszerű (ők így nevezik: „kirajzott”) formákban; mind klasszikus, mind újfajta tevékenységgel.

Vegyük például a bencéseket! Győrben, Csepelen és Miskolcon 12 osztályos iskolájuk van, Kőszegen mini-tudományegyetem gyakorló iskolával, Vásárosnaményban mezőgazdasági szakmunkásképző intézet, kollégium, mintagazdaság és népfőiskola. Pannonhalmán működik még a gimnázium, immár nyolcosztályos, s innen irányítják a *bencés egyházmegyét*, amelyben a munka nagyobb részét diakónusnak felszentelt családos férfiak és (kisebb részben) nők végzik boldog emlékeztető XXIV. János reformja óta, de dolgozik az egyházmegyében pappá szentelt házaspár, diakonissza szerzetes nővér és néhány „rendetlen rend” több tucat tagja is. („Klasszikus” papokból – így nevezik nem hivatalosan a cölebsz férfi papokat, akik ma nagyobb megbecsülésnek örvendenek, mint akkor, amikor még csak ők voltak a papok – ugyanis ma is komoly hiány lenne. Ennek egyik oka az, hogy a 89-es fordulat után nagyon sokan léptek be közülük a különböző rendekbe. Megemlítem, hogy legritkábban a „fraternitások” tagjai vagy az ifjúsági pasztorációra függetlenítettek választották ezt az utat. Elsősorban a lehetetlenül nehéz feladatok, de még inkább a szociális és lelki magányosság űzték el őket, elsősorban a „végekről”). Ez a kétszeresére növekedett, de még mindig kisdud egyházmegye a kilencvenes évek óta kísérleti terep, s többek között itt valósultak meg először az egyházközségi művelődési, pszichohigiénés központok, gazdasági vállalkozások, a bencések animálta falusi művelődési egyesületek, sportegyesületek, népszínkörök, vitakörök és más szabadművelődési formák.

Nyilván érdekli a TEOLÓGIA olvasóit, hogy honnan és milyen mozgatóktól vezérelve rekrutálódtak az új szerzetesek. Említettem már a magányból, a koszos faluból, a „falrahányt pasztorációból” a biztonságos, meleg kolostorba, a kulturált krisztusi közösségbe, a hatékony tevékenységbe menekülő papokat. Helyükbe – íme az Öreg soha el nem múló humora és bölcsessége – belföldi misszióra vállalkozó magyar szerzetesek kerültek. Olykor egyenesen Borneóról, Ecuadorból vagy Alaszkából, aminek terep ismerettel rendelkező „tolmácsok” és munkatársak hiánya következtében, mondanom sem kell, nem lett jó vége. A klasszikus papi vagy a szerzetesi pálya közül választók egyik része a *közösséget*, egy másik a *kipróbált utat* (a kezdeményezést és az önálló

gondolkodás alól felmentő függőséget), egy harmadik, a világi papokéhoz képest (különösen XXIV. János működéséig) nagyobb *függetlenséget*, egy negyedik a nagyobb *hatékonytságot*, egy ötödik pedig az *izgalmas életet*, a nagy kalandot kereste, választotta.

A kilencvenes évek közepére erősen megbillent a mérleg: ekkor a világi papok és a szerzetesek száma nagyjából egyenlő volt (ami azt jelenti, hogy a világi papok száma a nyolcvanas évek végéhez képest kétötödével csökkent), s ez az arány csak Miklós „nagyatyá” (így nevezik már jó ideje a püspöki közösség három évre megválasztott vezetőjét) működése idején változott meg lényegesen, amikor több száz *diakónus* kezdte meg működését, s ekkor erősödtek meg a „*fraternitások*” is, amelyek között ebben az időben már jó néhány olyan *krisztusi életközösség* akadt, amelyek megszólalásig hasonlítottak a szerzetesrendekhez. Ezek közül néhány egészen sajátos képződménnyé alakult: a szomszédos egyházközösségekben működő laikusok és klerikusok (a diakónusok tömeges belépésével, majd XXIV. János reformjai után ezek a kategóriák jelentős mértékben relativizálódtak) életközösségei. Ezekben a 10–20 fős közösségekben együtt él klasszikus világi pap, szerzetes, házaspár, diakónus vagy civil munkatárs a családjával, s mivel általában sok a gyerek ezekben a családokban, igen csak vidám életközösségekben. Mindennek van hátulütője, ennek az lett, hogy ismét sok falu maradt helyben lakó pap vagy „felelős” nélkül, hiszen a munkatársak beköltöztek a „bázisra”. Kik mások, mint a szerzetesek vállalkoztak arra, hogy kivonuljanak ezekre a senkiföldekre, elsősorban a remeteségre vágyók, de a kalandot keresők közül is szép számmal. Legtöbbjük nem maradt magára, mert követőkre találtak. Leggyakrabban az egészséges életre vágyó bázisközösségek vagy innen indítást kapó családok gyűltek össze egy-egy „remete” körül, s több helyen jöttek létre egy-egy „atyafej” körül a szerzetesekéhez hasonló életet élő kisközösségek.

Itt az ideje, hogy néhány szót ejtsek a „*koedukált*” *rendekről* is. Asztrik és Cirill nagyatyák is szorgalmazták már, de csak XXIV. János óta vált legálissá az azonos vagy a rokon rendbe tartozó férfi- és női szerzetesek „összeköltözése”, pontosabban egymás mellé költözése. „Ikerkolostorokban” *fivéréként és nővéreként* élnek együtt, együtt étkeznek, együtt vesznek részt a liturgiákon, egy tantestületben tanítanak, egy kórházban dolgoznak. Bár ennek is akadt hátulütője, a liberális újságírók és a szociológusok jóslatai nem váltak be. (Természetesen minden érintett rendben mód nyílt arra, hogy az erre nem vállalkozók hagyományos formában éljenek és szolgáljanak továbbra is.) A „koedukált” szerzetesek az iskolában, de a kórházban, a szociálpolitikai tevékenységben és a közművelődésben is komoly előnyt jelentettek azzal, hogy a diákok, a betegek, a megsegítendőek számára *fivéréként és nővéreként* jelentették meg az egészséges szerzetest. Igen szerencsésen és hatékonyan erősítette egymást mindezen területeken a férfi- és női szempont. A pszichológusok véleménye is kedvező: az egymással kommunikáló és kooperáló fivérek és nővérek férfiasabbak és nőiesebbek, ugyanakkor a másik nemhez empatikusabban fordulnak, s innen szó szerint idézem az egyik tanulmányt: „A másik nem iránt minden normális emberben meglévő vonzalomnak olyan szublimált alakzatai jöttek létre, amelyek mind pszichohigiénés közérzetükre, mind munkálkodásuk eredményességére igen kedvezően hatottak.”

A kilencvenes évek közepére az újraindulás előtti több százhoz képest jó ötszörösére emelkedett a „klasszikus” szerzetesek száma, de a következő tíz év alatt kétszer ennyien lettek tagjai a „majdnem szerzetes” közösségeknek, (amelyeket a „klasszikusok” neveztek el – némi irigységgel is, de inkább szeretetteljes iróniával „rendetlen rendeknek”), ami átrendezte nem csak a magyar kereszténységet, hanem egy kicsit „világi társadalmunkat” is. Miért használtam a „katolikus” helyett a „keresztény” jelzőt? Először is azért mert megjelent a színen az ortodox, a protestáns és az ökumenikus szerzetesség is. Működik olyan *ortodox kolostor* a zempléni Amadé vár romja közelében, amelyet az oda beköltözők sosem hagyhatják el, és sem nők, de lehetőleg még nőtény állatok sem engedtetnek be. Van egy másik ortodox kolostor is, Máriapócson (a Kelet-Nyugat Ökumenikus rendé), amelyben keleti ortodox, görög katolikus és római katolikus szerzetesek élnek együtt, imádkoznak és tudományos

kutatással munkálkodnak a remélhetően mielőbb megvalósuló egységen. Katolikus-protestáns viszonylatban ilyen szervezetről és intézményről sajnos még nem számolhatok be, de a „rendetlen rendek” között már van féltucatnyi *ökumenikus közösség* a XXIV. János óta működő interkommunióval. Van viszont egy egészen különlegesnek, ugyanakkor felettébb örvendetesnek ítéltető „rendetlen rend”, a Shalom szerzetesközösség, amelynek zsidó és keresztény tagjai a két vallás közötti kiengesztelődés elmélyüléséért munkálkodó kutatóintézet imádságos bázisát képezik elsősorban. És – most már természetesen – vannak kisebb-nagyobb rendjei a *protestáns szerzeteseknek* is. Nem volt könnyű a hirtelen megnövekvő számú szerzetesek és a tovább ritkuló klasszikus világi papok közötti feladatmegosztás, olykor még a békés egymás mellett élés biztosítása sem. A *világi papok* egy része természetesen féltékeny lett, másik részükben pedig kialakult a „majd a szerzetesek megoldják”-beállítódás, ami még nagyobb károkat okozott, mint az előbbi magatartás, amelyből még nemes versengés is kialakulhatott. A béke és egyensúly csak a világi papok önértetének helyreállításával jött létre, Miklós, Asztrik és Cirill „nagyatyák” buzgó és leltétebb ügyes békítő-építő ügyködése eredményeképpen, egyidejűleg a nagyszámú diakónus belépésével. A vallásos és nem vallásos világiaknak is meg kellett szokni a hirtelen többszörösére növő szerzetességet, elűtő ruházatukat ugyanúgy, mint beleolvadásukat a társadalom pórusaiba, „terepszínű” civiljeibe. (Érdekességként említem, hogy jelen pillanatban több mint száz szerzetes dolgozik gyárakban, üzemekben a hajdani munkáspapokhoz hasonlóan, mint „munkásbarát”). Az *állam* minden „csodabogarat” eltűrt és szabadon engedett működni, de az együttműködés és a támogatás eleinte nehezen valósult meg. Itt is kialakult a „majd a szerzetesek megoldják”-magatartás. Gyakran csipkedte a szerzeteseket a liberális sajtó. Amikor a szerzetesek és szövetségeseik egyre jobb színvonalú kommunikációs orgánumaikban szeretettel visszacsipkedtek, megnőtt a becsületük, s igazi, olykor igen nívós viták, majd párbeszédetek kezdődtek. Részben ennek eredményeképpen ma már sok szerzetes tanít világi iskolában, működik közös (világi-egyházi fenntartású) művelődési, sport- és szociális intézményekben. Az életnek úgyszólván minden területén működik ma már szerzetes hazánkban. Ott vannak a harminc évvel ezelőttnél jóval kisebb létszámú és kizárólag zsoldosokból álló hadseregben és a börtönökben is, csak a politikai pártokból hiányoznak. A kőszegi (bencés), az újpesti (jezsuita) és a pápai (ökumenikus) – főleg bölcsészeti és társadalomtudomány-műhelyekkel rendelkező *mini-egyetemen* kívül csak két főiskolával rendelkeznek a rendek. (Az egyik vallástudományi, a másik egyházművészeti.) A kilencvenes évek legelejéhez képest alig nőtt az *egyházi iskolák* száma, s a többit kizárólag szakmunkásképző iskola, szakmunkástanuló-kollégium, javító-nevelő intézet és a négy „gaudiopolis”, szülők nélkül maradt gyerekekkel. Ezek felerészben ökumenikus vállalkozások, negyedrészen pedig világi-egyházi kooperációk. A pariszták ismét *kallódó és peremhelyzetű gyerekekkel* foglalkoznak, igen eredményesen, s a ferencesekkel és Teréz anya nővéreivel és fivéreivel (a nép nyelvén a „trézsisikkel”) együtt komoly szerepet vállaltak abban, hogy a cigány nemzetiség otthonra találjon e hazában. Szinte önálló renddé vált a *cigányok körében pasztoráló*, s ma már zömmel cigányokból álló „vándorbarátok” közössége, akik egyrészt lakóocsi-kolostoraikkal az ország cigánylakta településeit keresik fel, másrészt cigány-népfőiskolákat működtetnek. A másik ferences „leágazás” tagjai a *természeti környezet védelmezésére* vállalkoznak. „Napfivéreknak” és „Holdnővéreknak”, vagy egyszerűbben „erdőkerülőknak” hívják őket, akik azon fáradoznak, hogy ötven év múlva is legyen mit megkerülniük. A *szociális munkát* felvállaló klasszikus és újabb rendek létszáma és holdudvara növekedett leginkább, a kontemplatív rendeké legkevésbé. A szociális gondozói pályára készülő világi fiatalok is nemegyszer szerzetesszerű „*szakmai frateritásokba*” tömörülnek, szívükkel és lelkükkel is készülve erre a ma is nehéz pályára.

Még a felénél sem tartok a különféle tevékenységformák felsorolásában, s máris kicsúszok a megadott terjedelemből. Mindenképpen meg kell említenem még a „*rend-házakat*”. Csaknem minden rendház mellett felépült ilyen. Olyan helyek ezek, ahol egy-két nap, hét, hónap vagy év alatt rendbe tehetik magukat azok, akiknek ehhez

rendre és segítőkre van szüksége. A „rend-házakba” települt a lelki gyakorlatok és a házaspárok nagy része is. Elég sokan keresik fel nem vallásos emberek is: pihenni, megállni, meditálni, megújulni, megtérni. Szólnom kell még feltétlenül a „rendetlen rendek” közül a „templomépítőkről”, a misztériumjátékokat előadó „istenbohócainról”, valamint az öregek, betegek és a mozgássérültek sajátos rendjeiről.

Újra kamaszkorát éli az egyház? Vagy csak örök fiatalságát mutatja meg? A zavarbaejtő sokféleség, a sok rend, bizony, nehéz dió a rendszerező és rendszerető elmének, főleg, ha az illető adminisztrátor. Boldog emlékeztető XXIV. János így gondolkodott erről: „Mi kifogásotok van Noé bárkája ellen?” III. János Pál időnként kissé gondterhelten mosolyog, s megjegyzi: „A Lélek persze úgy fúj, ahogy akar, csak győzzük vitorlákkal.” Milyen gondolatot fűzhetne ehhez a Pannonhalmán vendégeskedő öreg szociológus? Talán csak azt, hogy hála Istennek, RENDben van.

Kamarás István

„A MEGSZENTELŐ SZERETET KÜLDETÉSÉBEN” (Slachta Margit)

A mai helyzetet, az országot, a társadalom és az Egyház helyzetét szokás összehasonlíthatni az I. és II. világháború utáni újrakezdéssel. Hiszen a közmondás szerint is: „A történelem az élet tanítómestere.” Ezért, amikor szeretnénk nekifeszülni a jövő építésének, egyénileg és közösségekben, mint szociális testvérek, mi is megemlékezünk arról, hogy a közösségi életünket elindító 1923-as év vezérgondolata ez volt: „Békesség a földön a jóakarató embereknek...” – A II. világháború utáni évek küldetését, lelkiséget, feladatot meghatározó éves fohászai pedig: „Romokon új világot!” – „Krisztusi világot a Szentlélekkel!”

Ma még éppen csak hogy feltáruinak előtünk a romlás sebei, még mindig új fájdalmak, veszteségek és sérelmek kerülnek napvilágra. Az egyén és a társadalom, a hívők és egyházi közösségek veszélyeztetettségét csak most kezdjük igazán felismerni a sokévi benuulás után. S ez nem a gazdasági krízis miatti veszélyeztetettség, hanem egzisztenciális krízise a vonatkoztatási rendszerét, Istenét elveszített egyének és társadalomnak. Erkölcsi krízis ez a javából. Közösségünk éves vezérgondolataiban prófétai erőt érzünk. Idén, ebben a változó világban napról napra imádkozzuk: „Isteni könyörület Lelke, képesíts minket a Te könyörületed sugárzására!”

Rengeteg a tennivaló, nagy a szociális, a társadalmi méreteket öltő lelki ínség, és bizony, ha kicsinységünk „öt árpakenyérre” tekintünk, elveszítjük a bátorságot. De hiszünk abban, hogy a történelem, az idő és az örökkévalóság Ura engedte meg, hogy munkatársai legyünk; a lélekmentés, a kiengesztelődés szolgálatában, az „új ég és új föld” előkészítésében, Isten Országának építésében – a lelkekben, hazánkban, a társadalomban. Ezt adja feladatként nekünk a II. Vatikáni zsinat után megújított, 1986. május 12-én jóváhagyott „Élet a Szentlélekben” c. szabályzatunk is, amit Dr. Paskai László bíboros, prímás, esztergomi érsek atya 1989. június 27-én erősített meg.

Sajátos ajándékként és feladatként (Gabe und Aufgabe) kaptuk Istentől, hogy a Szociális Testvérek Társasága az ősi szerzetesi elkötelezettséget az élet sűrűjében élje meg, mindig az idők jeleiben ismerve fel Isten új utakra, új feladatokra szólító szeretetét. Ez tette lehetővé, hogy a szétszóratást a „kovásküldetést”, a jelenlét általi apostolságot a hallgatás éveiben kegyelemként ismerjük fel, – hogy a szorongatás éveiben a hivatás útját keressük az első keresztény századok vértanúságot is vállaló buzgóságára emlékeztessük; – hogy a zsinat utáni hitbéli, hivatásbéli krízis és megújulás idején megerősítsük egymást az osztatlan szívű Krisztushoz tartozás örömeiben; – hogy úgy fogadjunk minden egyes zörgetőt, mint Isten ajándékát, aki a maga fiatal életével, új látásmódjával, sajátos értékeivel megújítja a közösséget. Ezt az újra való nyitottságot hozta és formálta Szent Benedek szelleme: a családiasság, a lelki, szellemi otthonteremtés egy elmagányosodó világban – az Egyház szeretete, a

liturgikus ima, a zsolozsma ereje – a sokféle szubjektívizmussal szemben. A harmincas években a testvérek fordították először magyarra a zsolozsmáskönyvet, és attól kezdve a közös imáinkat ez jelentette. A békesség, a kiengesztelődés szolgálata, a bizalom és jóhiszeműség ápolása, az egységben látásra törekvés – gyógyító küldetés a széthúzás, elidegenedés, bizalmatlanság és gyanakvás légkörében. Vannak testvéreink, akik anyanyelvüket áldozták fel azért, hogy híd lehessenek a nemzetiségi ellentétek fölött.

Az egységért való ima, munka, sőt szenvedés azért is volt mindig fontos számunkra, mert közösségünket kezdettől jellemzi a pluralitás, a sokféleség. Ezt értéknek tartjuk, bár sajátos törekvénységet is jelenthet. Talán merészségnek tűnik, de ezt is visszavezetjük a Benedek-i lelkiségre, hiszen Szent Benedek korában még nem specializálódtak a szerzetesközösségek tevékenységük szerint. S mi sem egyféle munkára, feladatra irányulunk. A Krisztus-jegyesei szeretet pecsétjével lefoglaltak a Szentlélek erejében bízva, sokféle képzettséggel és végzettséggel szolgálnak. Vannak köztünk ápolónók, orvosok, tanárok, közgazdászok, matematikusok, hitoktatók stb. S mindenki a világ és a társadalom másféle ínségével találkozik, másként kell erre válaszolnia – mégis, szociális szeretettel, testvérként. Minden ínség mélyén felismerjük az Isten-éhség ínségét, és valljuk, hogy a legszociálisabb feladat erre válaszolni a Lumen Christi húsvéti erejével.

Amikor 1960-ban megismertem a közösséget, ezt mondták nekem: „A ti jelöltmesterek a Szentlélek!” – Merészség? – Bizalom! A Szociális Testvérek Társasága kezdettől benne áll abban a Lélek-újulásban, ami a század elején XIII. Leó pápa Szentlélekről kiadott enciklikájával, majd a Rerum Novarummal indult el, s melynek Magyarországon Prohászka Ottokár püspök volt a kisugárzója. – A közösség lelkiségének középpontjában a Szentlélek Úristen tisztelete állt és áll. S erre nagyon nagy szükségünk is van, hiszen egyéni felelősséggel állunk helyt munkahelyeinken, és lélektől lélekig szól küldetésünk. Ezért állandóan kérjük egyénileg és közösségileg a Szentlelket, hogy a minket érő hatások között tájékozódni tudjunk. A közösséget teremtő Lélek tesz minket testvérré – egymás számára –, és teszi küldetésünké, hogy testvérként álljunk oda mások mellé. Ezért közösségi imáink egy része Lélek-hívogató. (Veni Creator, Veni Sancte, Ima a Hét Ajándékért.) – A Szentlélek Úristen tisztelete nyitott meg bennünket egészen magától értetődően egyénileg és közösségileg 1977-től a karizmatikus megújulásra, fakasztotta fel köztünk az imádság új dimenzióit, tanított meg bizalommal imádkozni a gyógyulásért, a múlt sebeinek gyógyulásáért, bizalommal fogadni azokat, akik felnőttkori megtérőként, imacsoportokban ébredtek rá Isten meghívó és lefoglaló szeretetére. S a Szentlélek, aki az egységet teremtő Lélek is, megóvott minket attól, hogy a karizmatikus megújulás köztünk szakadást és széthúzást indítson el. A Szentlélek Úristen iránti hálával tapasztaltuk, hogy valóság lett az alapító Slachta Margit testvér szava: „Nem baj, ha a keretek leomlanak, csak a szellem megmaradjon, az majd teremti magának új kereteket.”

Meglepetés és ajándék volt rádöbbenni arra, hogy a világegyházban más eszközökkel, de hasonló utakra viszi Isten Lelke az Egyházat és a szerzetes jellegű közösségeket. Szerte a világon átalakulóban van a közösségfogalom. Ma már nem szükségszerűen jelent egy fedél alatt lakó közösséget. A közösségi élet hordozója ma jellemző módon kisközösség, amit a hittapasztalat megosztása, a közös ima, Isten- és emberszeretet tart össze.

Mintha Istennek nálunk – tőlünk – ki kellett volna kényszerítenie a történelem eseményeivel ezt a „modernséget”: heti kisközösségi találkozások, egy másfajta élet, hit, ima tapasztalatának szerető elfogadása, havi lelkinap, melynek éves terve segít megtalálni helyünket a változó világban, éves nyolcnapos lelkigyakorlat, ami lehetőség szerint közösségtapasztalat is. Ezenkívül természetesen a találékony testvéri szeretet kapcsolatteremtő ereje, az egymásért való felelősségérzet mélyíti a közösséglélményt. – A Társaságban nemcsak a megszólítás az, hogy „testvér”, hanem a struktúra is testvéri – „ti pedig mindnyájan testvérek vagytok...” Testvéri összedolgozás, ha úgy tetszik, „teammunka” jellemzi a vezetők munkáját is, ehhez állandóan keressük, tanuljuk a módszereket. Hiszen a csoportdinamika ma már tudomány, s ahhoz, hogy a közösség élete hordozni tudja az egyesek küszködéseit, terheit, szükséges, hogy a

modern lélektan és szociológia nyújtotta segítséget is igénybe vegyük. Sok segítséget kaptunk Nyugaton megjelent könyvekből, jól képzett, tapasztalt testvérektől, de mi is bátorítunk mindenkit, hogy vegyenek részt önismereti csoportokon, pszichológiai, szociológiai képzésen; és aki csak teheti, végezze el a Teológiai Levelező Kurzust, vagy a hitoktató-képzőt, vagy a Kisközösség Vezetőképző tanfolyamok valamelyikét. A teamunkához a közösségi módon gyakorolt vezetői szolgálathoz fontos, hogy minden korosztály jelen legyen a teamben, hiszen olyan nagy a nemzedékek közötti különbözőség. – „Egység a lényegesben, szabadság a lényegtelenben, szeretet mindenben!” – volt XXIII. János pápa mottója, és ezt nagyon tudatosan kell újra meg újra vállalnunk, hogy ne bénítsuk régi kötöttségekkel az új nemzedéket, hogy életeret adjunk így a fiatalabbaknak, a rajtuk keresztül érkező új látásmódnak, új stílusnak.

A régi ifjúsági mozgalmakban sajátították el a testvérek azt a látásmódot, hogy a fiatal a fiatalnak az apostola. Így igaz ez a közösség életében is. A kisközösségek egy-egy korosztályból alakulnak ki – együtt növekedve –, vezetőjüket a fogadalmas testvérek maguk választják, és az ismerkedők, jelentkezők képzésében is részt vállalnak a fiatalok. De igaz ez kifelé is, hiszen tapasztalat, hogy plusz-mínusz tíz év az a korkülönbség, ami még nem gát. Így ahhoz, hogy megszólítsuk a mai kereső fiatalokat, a kortársaknak kell elindulniuk.

Közösségünk mindig küldetésének érezte a hivatások szolgálatát, volt, hogy a Társaság „kölcsonadott” testvért egy újonnan alakuló közösség jelöltjeinek képzésére. Az elmúlt évtizedekben mindig voltak kisközösségeinkben, lelkinapjainkon olyanok, akiket úgy fogadtunk be, hogy amint alkalom adódik, tovább fognak menni a Kármelbe, a bencésekhez, a ferencesekhez vagy más irányba –, és tovább is mentek. Talán ezért is kaptuk most a Bíboros atyától és több püspök atyától a feladatot, hogy járjunk hivatásébresztő, hivatástisztázó lelkinapokat tartani, ilyen jellegű beszélgetéseket vezetni ifjúsági hittan csoportokba. – Miközben tanúságot teszünk Isten lefoglaló szeretetéről, evangelizáljuk önmagunkat, egymást, és a családban élő vagy a családi életre készülő keresztényeket is. Hiszen az evangéliumi tanácsok szerinti élet és a keresztény házasság egymást hordozó, egymást kiegészítő és megerősítő kegyelmek. Ez fejeződik ki abban is, hogy a Társasághoz kapcsolódhatnak családi életre készülők és családosok is. Az idősebb nemzedékek kultagcsoportjai túlélték a nehéz időket, de az elmúlt időszak nem adott lehetőséget, hogy a fiatal családok felé nyissunk. Most kezd szépen újjáéledni a közösséghez tartozásnak ez a módja is. Ez segítség abban is, hogy az útkereső fiatal, aki megszerette a közösség lelkiségét, megszerette a testvéreket, ne érezze elutasítottágnak, ha kiderül, hogy őt nem az evangéliumi tanácsok szerinti életre hívja az Úr. Így az ismerkedő fiatalok előtt mindkét lehetőség nyitva áll, mindkét életállapotot megtanulja értékelni, kegyelemnek látni. Az a tapasztalatunk, hogy az időt és a szabadság légkörét biztosítani kell a fiatalnak, nem szabad döntéskényszerrel hatni. Ma talán lassabban érik meg a szabad döntés, de megérik. – A szerzetesképzés mindig „metanoia” – átstrukturálódás, és nem vizsgára készülés. Új értékek, látásmód integrálása és nem pusztán ismeretek megszerzése. Ezért fontos a számunkra, hogy mint „apostoli célokra egyesült közösség”, a képzés ideje alatt is az „élet sűrűjében” éljünk. A képzés formája: irányított önképzés, lelkibeszélgetések, kisközösségi találkozások, önálló lelki életre nevelés, lelki napok, lelkigyakorlat. A vidékieket látogatjuk, levelezéssel próbáljuk pótolni a heti találkozásokat, vagy a környéken élő testvérhez kapcsoljuk.

Megtapasztaltuk, hogy valóban a Szentlélek őrzi az eredeti szellemet. 1989. szeptember 24-én, Fogolykiváltó Boldogasszony napján, Takács Nándor püspök atya szentmiséjén talákoztak először a szétszórátás előtti és utáni nemzedékek, és közös tapasztalat volt az egység, a közös lelkiség, otthonélmény. A püspök atya nem is akarta elhinni, hogy ez volt az első találkozás.

S az is tapasztalat, hogy az „élet sűrűjében” – vagy ahogy Margit testvér emlegette: „az élet centrumában” – való élet és képzés valóban új lehetőségeket hoz. Éppen a legfiatalabb testvéreink figyeltek fel két-három évvel ezelőtt a terjedő sátánizmusra, szembesültek mint védőnők az életellenesség új törvényesítésével a liberalizált abortuszrendeletben, próbálták erre felhívni az illetékesek figyelmét, és vették fel a

küzdelmet a terjedő euthanázia ellen. Tehát a közszellem formálása, ami alapvetően a közösség küldetéséhez tartozik, most is eleven.

A felelős testvérek időről időre szembesítő, kiértékelő kérdéseket adtak fel a testvéreknek és ismerkedőknek, hogy az ebből kapott válaszokból felismerjük a közösség lelkiállapotát, s azt, hogy milyen irányban kell növekedni, erősödni. Ez nagyban hozzájárult identitásunk megerősödéséhez.

A legutóbbi év kiértékelő kérdései ezek voltak:

- Mit jelent számomra a közösség, hogyan határozom meg a közösséget?
- Akarok-e közösségben élni? – Ebben a közösségben élni?
- Képes vagyok-e megosztani vágyaimat, gondolataimat, reményeimem, nehézségeimet? Megtalálom-e a kommunikáció lehetőségeit?
- A közösség karizmájából mit érzek és mit nem érzek a magaménak?
- Fontos-e nekem a jövő? – A közösség, az Egyház jövője?
- A múlttól való ismeretem és a jövőre irányuló elképzelésem mennyire befolyásolja a jelent?
- Az én személyes jelenlétem formálja-e a közösséget?
- Otthon vagyok-e a közösségben?
- Küldetésem a munkámban?
- Hűség – szeretet – egymás iránt – eszményeink iránt!

A válaszokból a kisközösségek – modern munkamódszerrel saját maguk fogalmazták meg a „hogyan tovább”-ot. Talán érdemes ebből is idézni:

„Közösségi eszményünk a radikális evangéliumi élet, mely a Szentháromság életében részesít minket. Feladatunk a Lélek indításainak merészen engedelmeskedni és az önatadásban növekedni. Döntünk az Istenbe vetett bizalom mellett. Hisszük, hogy Isten személyesen szeret, ezért elfogadjuk önmagunkat, adottságainkat. Szembenézünk sebzettségeinkkel, és tudatosan keresünk rájuk gyógyulást, hiszen gyógyulásunk az egész Krisztus-Test gyógyulását szolgálja, szenvedésünk pedig bekapcsol a húsvéti Misztériumba. Közösségi életünk segít az állandó megtérésben, az egymás iránti szeretet és bizalom, a jóhiszeműség növelésében. Törekszünk a pontosabb információadásra, és vállaljuk a hiányosságokból adódó feszültségeket. Küldetésünk a világhoz szól, hiszünk Isten jóságában, és a remény hordozói akarunk lenni. Munkánkkal, jelenlétünkkel a társadalom inségeire válaszolunk. Szembeszegülünk a hazugság és félelem minden formájával. Szociális tudatossággal szolgáljuk a „több életet”. Támogatjuk az új kezdeményezéseket.

A múlt nyáron mint remény, álmodozás, fogalmazódott meg bennünk a jövő: – *saját újság*: 1989 októberében a fiatal testvérek szerkesztésében újra megjelent a Lélek Szava, amit annak idején a testvérek adtak ki. Egyelőre negyedéves lapnak tervezik. – *Hátrányos helyzetűekkel való foglalkozás*: ma már láthatjuk testvérünk eddig csendben végzett nagyszerű munkáját a cigányok között, és vannak testvéreink, akik az alkoholistákkal kezdtek el foglalkozni. – *Valamiféle egyesületi forma*, ahol jeltelenül lennénk, de mégis mint segítő keret: ma már van Magzatvédő Egyesület – Életvédő Egyesület stb., – a testvérek által fenntartott *lelkigyakorlatos ház*: ma már egyik testvérünk szolgálatához tartozik ez is, és így az idej lelkigyakorlat egyben nagy közösségélményt is jelenthetett. – *Falupasztoráció*: Egyik fiatal testvérünk saját falujában iskolai hitoktató, egy másik testvérünk pap nélküli faluba jár ki hitoktatni. – *Lélekújulás szolgálata*: Ma már regionális találkozók szervezésében vesznek részt a testvérek. Amikor visszatekintünk – nem az elmúlt évtizedre, hanem csak az elmúlt évre is – egyetérthetünk az egyik fiatal testvérünk kicsit szokatlan, kicsit megilletődött kijelentésével: „Fantasztikus az Úristen!”

Igen! Azt is megadja, amit még kérni sem merünk. Ezért bizalommal kérjük őt továbbra is: „Engedd, Uram, hogy csekélységem és méltatlanságom mellett is, készséges eszköze legyek a mai napon a Szentléleknek. Teljesüljön bennem, általam, akaratod, épüljön Országod a lelkekben, a hazában és a társadalomban!” Ámen.

Sztrilich Ágnes

A KOLDULÓRENDEK MAI KÜLDETÉSE

AZ IGAZSÁG HIRDETŐI

A dominikánusok ősi rendje újra elfoglalta templomait, és amint lehetséges, visszaszerzi rendházait: Budapesten, Debrecenben, Sopronban, Vasvárott; és a női közösség: Nagylózsón. A budapesti templomot és a ma még néhány szobából álló rendházat látogattam meg. Ötéves koromig magam is az ő templomukban szívtam magamba a hitet, rajongtam a fehér habitusba öltözött atyák Salve Regina zsolozsmáiért. A korai élményalapok annyira élnek bennem, hogy ma is ösztönösen a régi rendház felé indultam, ami jelenleg az OKISZ tulajdona. A plébánia egy másik épületben van, ahol korábban a rend tartotta fenn a Glória mozit. A legszebb vallásos és művészi filmeket játszották benne.

– Dóczy Zsigmond OP atyát – aki plébános és a kis közösségnek házfőnöke (OP: Ordo Fratrum Praedicatorum – a Prédikáló Testvérek Rendje) kérdezem:

Milyen tervvel indul, miben találkozik rendjének sajátos küldetése hazánk vallási igényével és hiányosságaival?

„Országunk negyven év után hasonló missziós terület, mint amiért Guzman Szent Domonkos alapította rendjét. Az Osmá-i (spanyol) káptalan tudós tagja előbb saját közösségét akarta megreformálni. Ám amikor Dénes paptársával dániai küldetéséből visszatért, útközben találkozott az albi és valdi eretnekekkel küszködő dél-francia papsággal. Az elvilágosiasodott egyháziak, a javadalmakon meggazdagodott szerzetesek önzése megbotránkozta a nincsteleneket. Albi és Toulouse környékén csoportokba verődve az ellenkező véletel hirdették, és számos követőt is szereztek maguknak. Megvetették az anyagi javakat, földi élvezeteket, és a kor legkonokabb eretnekeivé váltak. Domonkos és Dénes atya azonnal felismerték, hogy ezeket nem lehet erőszakosan, parancsra megtörni. Nagy türelemmel, a hit fáradhatatlan hirdetésével és a krisztusi szegénységet követő apostoli étellel kell őket megnyerni. – Mivel az elvilágiasodás akkor az egész egyházat veszélyeztette, Domonkos úgy döntött, hogy társakat toboroz az „Igazság” hirdetésére. Jelszavuk lett a „Veritas”. Mai szóval, egy reformrendet hozott létre. Krisztus vándoréletét utánozva hirdették az igét, adományokból éltek, és így jártak be ország-világot. Mivel középpontban állott a hit tanítása, Domonkos kezdetől fogva nagy súlyt helyezett a hittudományos felkészítésre az igehirdetés szolgálatában. Kiváló példája ennek Aquinói Szent Tamás műve: a Summa Contra Gentiles, a katolikus hit igazságainak rövid összefoglalása az igehirdetők számára. III. Honorius pápa ismerte fel küldetésük fontosságát, és 1216-ban engedélyezte a Prédikáló Testvérek Rendjét azzal a felhatalmazással, hogy bárhol hirdethetik az igét. A rend igen gyorsan gyarapodott és terjedt. Magyar Pál, a bolognai jogászprofesszor, elsőik között csatlakozott hozzájuk. Domonkos általa is jól ismerte hazánk helyzetét. Élete vége felé vértanúságra áhítozott és ezért elindult hazánkba a vad kunok megtérítésére. Útközben azonban megbetegedett és Bolognában meghalt. Utolsó szavaival a szeretetet, az alázatosságot és a szegénységhez való hűséget adta örökül utódainak.”

Zsigmond atya azért idézte fel mindezt, mert igen nagy hasonlatosságot lát az eredeti célkitűzés és a mai tennivalók között:

Hitünk fogalmainak tisztázása nélkülözhetetlen a zsinati reformok helyes megértéséhez, az egyház és a szentek tanításának félreérthetetlen megismeréséhez és követéséhez. Sürgető a tevékeny, mozgékony apostoli élet, a szegények, elesettek különös felkarolása, mindez a rend jövő feladata lenne.

„Az előttünk álló munkákhoz kevesen vagyunk. Ezért szeretnénk a régi hagyományunk alapján feléleszteni a világiak harmadrendjét, és tőlük kapni segítséget az imádsághoz és apostolkodáshoz. Közöttük lennének értelmiségiek úgy, mint ahogy a párizsi, római stb. rendi főiskolák köré tömörülnek, és szakszerűen elsajátítják a gondolkodás egyértelmű alapfogalmait, ami feltétlenül szükséges a hittanítás helyes befogadásához. Ugyanis az egyértelmű „tisza beszéd” alapozza meg az igaz helyes befogadását és helyesnek ítélt jó cselekvésre indít.

– A mai hajszolt életű embernek nagy szüksége van a *szemlélődő imaéletre*, a rejtett jöttekre. A harmadrend arra is hivatott, hogy ezt minden keresőnek felkínálja. Sziénai Szent Katalin – elvilágosiasodott kortársai legnagyobb csodálkozására – az apostolokdás semmi formájától sem riadt vissza, még a pápának is segítségére volt átméltelkedett jó tanácsaival és engesztelő életével.

Mivel korunkban sajátos hangon kellene szólnunk a fiatalokhoz, ezért próbáltam javasolni, hogy a rend szerezzé vissza régi moziját. Modern berendezéssel, videokészülékkel, jó filmekkel, vallásos könyvtárral, külföldről is beszerezhető vallásos és művészi videokazettákkal, automata büfével otthont varázsolhatna számukra. – A szerzeteseknek élelmesebbnek kellene lenniük, hogy több jötevőt, segítőt toborozzanak.

Majd a közösség sajátos lelkiségét foglalta össze Zsigmond atya.

– Megújítjuk a *Rózsafüzér Királynője tiszteletét*. A rózsafüzér – ha jól használják –, nagyon alkalmas formája a helyes áhítatnak. Keleten már régen ismerték az ismétlődő imákat, bizonyára innen került – miként az arab filozófia vagy művészet – Spanyolországba. Szent Domonkos felismerte benne az igehirdetés egyik alkalmas módját. Hitünk alapitkainak ismétlése, a hozzákapcsolt Miatyánk – Üdvözlégy imákkal és kísérelőnekekkel felhangolja az értelmet-érzelmet, és kiesdi az Úrtól a segítő kegyelmet. Napjainkban különösen felfigyeltek a rózsafüzér lélektani hatására. Ha egy fáradt, megterhelt szívű ember elmond egy tized rózsafüzért, a ki- és belélegzésre beállított ima nemcsak helyreállítja a szív és légzés helyes ritmusát, hanem felfigyeltet Jézus élete titkaira, ezzel feloldódik gondjaiból és vigasztalást, erőt kap.

Közösségben a pap vagy egy világi rövid magyarázatot, elmélkedést tarthat Jézus titkairól, majd az ismétlődő imák belső szemlélődésre serkentenek, végül közös énekléssel fogjuk egybe a híveket.

– Szent Domonkos rendje, apostoli munkáját kezdettől *engesztelő áldozatul* ajánlotta az Úrnak, hogy hithirdetése eredményes legyen. IV. Béla királyunk is a dominikánusok szellemében akarta az Urat kiengesztelni, elpusztult hazáját életre keltetni. Ezért ajánlotta születendő gyermekét Istennek és a Domonkos-rendi nővérek-nél neveltette. Árpád-házi Szent Margitnak hamarosan tudatossá vált hivatása, és az uralkodói párharc idején méginkább fokozta lemondásait, mígnem egész életét átadhatta az Úrnak, szeretett hazája megmentésére. Szent Margit Istenre hagyatkozásának magyar példáját akarja rendünk megújítani, hogy az ima és a lemondások erejében, ma is kiesdjük hazánk számára Isten kegyelmét. *Ez az igazi Istenre hagyatkozó, engesztelő lelkület hazánkért a magyar dominikánus rend sajátos lelki programja!*

A rendtagok *egyéni megszentelődése* szorosan összefügg az apostoli munkával – hangsúlyozza Zsigmond atya. A dominikánusok legyenek mindig igénytelenek, bárhol is járnak missziós körútjaikon – érék be a legszerényebb ellátással. Legyenek tartózkodóak, és minden szabad idejüket ajánlják fel a hívek szolgálatára. Hiszen a népmissziózás rendkívüli kegyelmei sok megterést, visszatérést eredményezhetnek. – Sajátos küldetése a rendnek a kisebbség felkutatása, misszionálása, és vonzódása a Kelet felé. Gondoljunk Julianus barátára – akinek Keletre mutató szobrát a Halászbástyán oly sok nyugati megcsodálja. Ő nemcsak felkutatni akarta a magyarság őseit, hanem bekapcsolni a kereszténységbe. – Ma már elindult az első-misszionárius, *Dióssi Géza OP* atya „Keletre”. Néhány egyszerű csomaggal megérkezett a kárpátaljai magyarokhoz, akik az anyaországtól várják nemcsak kulturális, hanem hitbeli felemelkedésüket is.

Rendünkbe, Krisztus szeretetétől sürgetve *várjuk az új hivatásokat*, akik hűséges nyughatatlansággal viszik tovább az Úr üzenetét. Nem hiába nevezték régen – egy kis szójátékkal – a dominikánusokat „Domini canes”-nek, az „Úr hűséges kutyáinak”.

– Miközben kikerekedett beszélgetésünk, megérkeztek a fiatalok, teológusok, újoncok és *Piusz atya*, aki felszentelt pap, röviden *szól hivatásáról*:

Hódmezővásárhelyi vagyok, ahol erősen él Szent Domonkos lelkisége. Szegeden tanultam, majd 12 évig voltam ott zongoratanár. Érezve a szerzetesi hivatást, el-

hagytam a zenei pályát, s azzal a tudattal léptem a szemináriumba, hogy hamarosan szerzetes lehetek. A teológiai évek alatt egyszercsak egy nagy élményben volt részem. Ekkor jött Párizsból hazánkba az apostoli lelkű Michel atya, elmondta, hogy amikor előkészítette missziós terveit, álmában Szent Domonkost látta, aki Keletre mutatott. Egészen váratlanul ugyanazon a héten meghívást kapott Magyarországból. De hogyan utazzon? Egyéni tervekre nem volt pénze. Néhány nap múlva egy jótévő borítékot nyújtott át. És éppen annyi pénz volt benne, mint a repülőút ára. Sokat beszélgettünk. Az ő szavai ébresztettek rá: „Nem mi választjuk a rendet, hanem Szent Domonkos hív bennünket...” Ettől kezdve belemélyedtem Szent Domonkos életébe és a rend történetébe.

1985-ben pappá szenteltek, és egyidejűleg elköteleztem magam a dominikánus hivatásnak. 1989 szeptemberében az újjáéledt rend budapesti templomába és rendi közösségébe jöhettem. Most tehát hivatalosan élem a Prédikáló Testvérek életét. Lelkipásztori munkám – melyben igen fontosnak tartom a jó gyóntatást! – váltakozik az imádsággal, a zsolozsmával. A zsinat kívánságára rendi ruhában, a hívekkel együtt énekeljük a matutinumot és laudest, az esti mise után pedig a vecsernyét – kompletóriumot, ősi gregorián betétekkel. Így tehát újra felcsendül a Salve Regina! A hívekkel meg kell ízleltetni az egyház ősi imáját, ami Sziénai Szent Katalin idejében a világiak között is annyira elterjedt volt.

Végül terveiről kérdezem:

„Meghatározott terveim nincsenek! Pontosabban egyetlen tervem van: Meg kell semmisítenem önmagamat, hogy Istenben élhessek, és Ő szóljon általam!”

SZABÁLYUNK AZ EVANGÉLIUM!

A kapucinusok rendje is újjászületik. Sokan emlékeznek még a csuklyás (caputium), barna rendi ruhába öltözött, alázatos, közkedvelt atyákra. Külsőjük is Szent Ferencet idézi úgy, amint Szent Ferenc akarta Jézus alakját felidézni. Az elmúlt 40 év után – ami korábban egy emberöltő volt – a mai ötvenesek sem ismerik őket. A kapucinusok már megtalálták hazánkban helyüket a hívek lelki és kulturális gondozásában: „Erre az őseredeti célkitűzésünk és a zsinat utáni új szabályzat ad módot” – ezt állítja a jelenlegi tartományfőnök, a hosszúszakállú, idősebb atya, *Huszár Viktriciusz*. Elmondja, hogy annak idején, már mint felszentelt pap lépett a rendbe, így aztán az elmúlt négy évtizedet ismét egyházmegyésként élhette át.

Salamon László atya fiatal volt a szétszórátás idején, ezért sokáig mint villamoskaut, fizikai munkás dolgozott. Majd mikor a paphiány külföldön is megmutatkozott, előljárói kihívták az országból. Brüsszelben, majd Rómában a zarándok magyarok lelkésze lett. Sok, Rómát járt hazánkfia emlékezik a közvetlen hangú, élményteli városvezetésére. Nem egy nem hívő be is vallotta, hogy a katakombákban tartott miséje és igehirdetése alatt ragadta meg az első keresztények igazi lelkülete. Huszonhárom év után László atya hazatért.

A Fő utcai rendház egy „töredékében”, a kis cellaszobájában várakoztam. Meglepett annak szerénysége. Egyszerű íróasztal, foltozott heverő és a függönnyel elválasztott tisztálkodósarok. Ami sajátossá tette: Cimabue Szent Ferenc képe, Pió atya fotográfiája, és szeretett édesanyjának arcképe. Könyv kevés, csak a legfontosabb.

„Nekünk a szabályunk az Evangélium! A ferences rend többszörös szigorítása után az eredeti szabályok szerinti utolsó reformált ág vagyunk. VIII. Orbán pápa 1643-ban engedélyezte sajátos regulánkat a Szent Ferenc családján belül. Követjük a teljes szegénységet, a lelki szabadságot, amivel távol tartjuk magunkat az egyházi rangoktól, visszafogjuk hatalom- és becsvágyainkat, szeretjük a természetet, de méginkább az embereket, ezért városokban élő rend vagyunk. Mivel a természetet is szeretjük, ezért a kolostoron belül létesítünk zöldellő kerteket a csend és ima idejére. Mi kapucinusok, különösen hangsúlyozzuk az aszkézist és az apostolkodást.”

Szent Ferenc *néppapostollá* nevelte fiait, akik kétkezi munkával és *igehirdető vándorútjaikon koldulással* szerzik kenyerüket. A rendnek – nemcsak az egyéneknek – sincs

saját tulajdona. Elindulásuk után 100 évvel már 25 ezer kapucinus járta a világot (San Francisco városa, dél-amerikai misszió), számuk hamarosan 70 ezerre nőtt. Alapításuk után 30 évvel jelen voltak hazánkban.

De mi ad aktualitást ilyen nagy múltú rendnek?

„*Mindenekelőtt lelkileg akarjuk megújítani az egyszerű népet!* Mivel nem vagyunk helyhez kötöttek – bár vezetünk plébániákat itt Budapesten, Tatán, Móron és Máriabesnyőn –, bejárhatjuk az országot. Tervezünk népmissziókat, templomi és kisebb körű lelkigyakorlatokat.”

László atya máris vállalt különböző helyeken felnőttképzést. A római keresztény műalkotások vetítésével teszi közvetlenné, élményszerűvé előadásait. – „Jól tudom, hogy ebben a vizuálisan túltáplált, szörnyű látványokkal fertőzött világban milyen nagy szükség lenne a szépséges, vallásos és művészeti filmekre, amelyek látványokkal is vonzzák az újhoz a keresőket.” – Bizony nagylelkű adományozókra várnak, akik lehetővé tennék egy videokészüléknek a beszerzését.

Elfoglalták Máriabesnyőt, ahol *Fidél atya* vezetésével tíz novícius kezdi meg rendi életét. A besnyői zárdokhelynek nagy volt a vonzásköre, amit most fokozottabban szeretnének életre kelteni. A kapucinusok hagyományos Mária-tiszteletét terjesztjük. A rend mindig nagyon tisztelte a Szent Szűzet, majd erőteljesen közreműködött abban, hogy Mária Szeplőtelen Fogantatását hittitökká nyilvánítsák. Máriabesnyőn korábban is sok megtérés történt. Áhítatkeltő légköre nagyon alkalmas összefoglaló szentgyónásokra, a szentségek vételére. Az atyák ezekben állandóan a hívek rendelkezésére állnak. Itt tovább idézem a tartományi titkár atya szavait:

„A zsinat szellemében megújult rendi konstitúciónk megkívánja, hogy ahol csak lehet, a híveket is vonjuk be zsolozsma-imánkba. Ami már külföldön szokássá vált, ahhoz a hazai híveinket szélesebb körben még hozzá kell szoktatni. – Az új konstitúciónk arra is buzdít, hogy nyissuk meg szigorú klauzurás rendházainkat, adjunk lehetőséget a világiaknak, hogy időlegesen visszavonulhassanak kolostorainkba, testi felüdülésre, lelki elmélyülésre. Ezek nem lelkigyakorlatok, hanem a közös élet napirendjébe való egyszerű beilleszkedés, miközben a résztvevők feloldódnak a krisztusi lelkületben. Kiváló alkalom a hivatás tisztázására is... Érdekes módon a rend eredeti elgondolása tér vissza. Akkoriban *Fratres Minores de vita eremitica*-nak, remeteéletet élő kisebb testvéreknek is nevezték minket...”

Sürgető feladatnak tartják a kapucinusok, hogy újra életre keltsék a *világiak harmadrendjét*, és tagjaikat a zsinat igénye szerinti *igazi apostolokká* neveljék. Külföldön, így Olaszországban is, a különböző ágazatú ferenceseknek virágzó harmadrendjeik vannak. Egyszerűek és tanultak, vezető személyiségek vannak benne jelen, mivel a Szent Ferenc-i életszemből újból nagyon vonzó. Hiszen ma is megismétlődik a pénz, az anyagiasság, az erőszak zajos élete, amelyből a szeráfi Szent kivezette a fiatalokat, hogy a világ szellemét levetve, csak Krisztusnak éljenek!

Találkoztam olyan fiatalokkal, akik nagyon érdeklődnek a kapucinus életforma iránt.

Megkérdeztem, mi vonzza őket:

„Nekünk nagyon fontos a külső is. Belső vágyainkat, érzéseinket, ösztöneinket fejezzük ki jelvényekkel, ruházattal. A lezser ruházat a könnyedséget, a formától való elfordulást jelzi, a kemény rock hívei a támadási ösztönt, az erőszakot élik ki fémekkel szögecselt bőrruházatukkal, hangoskodásukkal... Ezért én úgy gondolom, aki Krisztust szereti, annak jó, ha külsőleg is utánozhatja. Akik meglátják követőit szakállasan, a koldulók vándorcruhájában, akaratlanul is Szent Ferencre gondolnak. Szent Ferenc pedig Jézus alakját nemcsak lelkében, de külsejében is tanúsítani akarta. Ez nekem nagyon tetszik!”

A riportokat készítette és feldolgozta: Széll Margit

„HOGY MEGSZENTELJÜK A VILÁGOT”

A jelen kegyelmi idő nagy kihívására a Szentírásból merítünk erőt: „Ha eljön a Vigasztaló, akit az Atyától küldök, az igazság Lelke, aki az Atyától származik, ő majd tanúságot tesz rólam. Tegyetek ti is tanúságot rólam, hiszen kezdettől fogva veletek vagyok”. (Jn 15,26)

A választott nép életének pusztai vándorlásához hasonlóan, Isten Lelkétől vezérelve, *Jézus Szívének Társasága* is 40 év után megérkezett az ígéret földjéhez, ahol újramezheti életét. Az újramezés lehetősége felrázta a létszámban és fizikai erőben jócskán megcsappant közösségünket is.

Eleinte csak szívünkben fontolgattuk azokat a feltételeket, amelyek az „idők jelére” mutatnak, az egyházak tárgyalásait, és ezen belül a szerzetesek helyzetének megújítását. – A társadalomban rendkívüli igény jelentkezik a szociális, karitatív munkák, a vallási, erkölcsi értékek megújítása iránt. A szerzetesrendek első hivatalos konferenciájára, ahol az egyházi vezetés kihirdette a szerzetesrendek életre keltését, Társaságunk is azonnal felügyelt.

1989. május 9-én létrehoztuk az első találkozót, amelyen a még élő tagjaink közül 45-en vettek részt. Mindenekelőtt szemügyre vettük közösségünk jelen helyzetét, vagyis azt, hogy mennyire vagyunk képesek „ütőképes csapatot” tömöríteni, amint arra a konferencián biztattak. – Majd megvizsgáltuk, hogy sajátos küldetésünknek megfelelően, melyik munkával kezdhetjük mielőbb Isten népének szolgálatát. Ugyanez év augusztusában a Mátrában tartottunk tíznapos megújulási lelkipályat. Ez az idő az együtt imádkozásra és együtt tervezésre adott alkalmat. Végigméltuk Társaságunk közel 70 éves történetét azért, hogy hálát adjunk Istennek fenntartó kegyelméért, és keressük a jövő lehetőségeit. Majd leltárt készítettünk, hogy milyen ismeretanyagokkal és egyéb eszközökkel tudunk megindulni. „Nem magunk próbáljuk kitalálni a jövőt, hanem Istenben akarjuk megtervezni.” (Karl Rahner) – Az egységes közösségi tudat erősítésére bűnbánati liturgiát tartottunk. Kértük az Úr kegyelmét, hogy megfeleljünk hivatásunknak, és ki tudjuk venni részünket az „új teremtmény” formálásában, melyet az Igazság Lelkének erejével kell kialakítanunk. (Vö. Redemptionis donum 8. pont)

Egyéni és közösségi tudatunk értelmezése során többek között ilyen kérdéseket beszéltünk meg: – Kik is vagyunk? – Milyen szolgálatra kaptunk hivatást az Alapítónk szándéka szerint? – Kikhez szól ma küldetésünk?

Alapítónk, P. Bíró Xav. Ferenc Jézus Társasági atya lánglelkű apostol volt, aki szívén viselte egyházának, népének, nemzetének minden szükségletét és gondját. Korának nagyvonalú egyénisége kiváló szervezőképességgel volt megáldva. Számos kezdeményezéssel szolgált a egyházat. Közülük talán a legmaradandóbbnak bizonyult Társaságunk, eredeti nevén *Jézus Szíve Népleányai Társasága*. Ezzel a kissé összetett névvel akarta kifejezni, hogy minden tagnak Jézus Szíve jóságát, irgalmát, szeretetét és apostoli lelkületét kell követnie. De magába foglalta azt is, hogy a Társaság tagjainak „hivatásszerűen és – lehetőleg kizárólagosan – a néppel kell törődniük” (P. Bíró).

A Szerzetes Kongregáció engedélyezése után a közösség Societas Jesu Cordis – azaz *Jézus Szíve Társasága* nevet kapta, és így a testvérek nevük mellett az SCJ rövidítést használják. A régiiek még emlékeznek a „Kordás testvérek” elnevezésre, ami közkedvelt könyvkiadónk és üzleteink Korda Rt.-ből ragadt ránk. Mit is jelent a Korda szó? A kereskedelmi elnevezés: *Korda Ipari és Kereskedelmi Részvénytársaság* jelentése mellett lelki tartalma is van: Cordi Omnium Res Dicamus Amore – Mindenek Szívének (azaz Jézusénak) szenteljük dolgainkat szeretettel. Kitűnik, hogy küldetésünk a nép kulturális, vallás-erkölcsi, gazdasági felemelésére is szolgál, amit minde- nekelőtt sajtóval, korunkban pedig minden egyéb tájékoztatási eszközzel akarunk terjeszteni. Vidéken a Korda-boltok vegyeskereskedéssé alakulhattak, amelyekben sajtó-, kulturális termékek, kegytárgyak mellett a legfontosabb fogyasztási árukat is

közreadtuk. Vidéken még ma is a „falu boltja” az ismerkedés, a beszélgetés helye. A testvérek itt tudnak szolgálatkészségükkel, a problémák meghallgatásával és jó tanácsokkal segítséget adni a lakosoknak. Mindig is szívesen keresték üzleteinket a lelképásztornak, a diákok, a háziasszonyok, egyszerű és tanult emberek. Korda-nyomdánk az ország 17 helyén működő könyv- és kegytárgyüzleteit árasztotta el a még ma is annyira keresett, értékes kiadványaival.

Már eddigi felsorolásunkból is nyilvánvaló, hogy közösségünk a teljes ember megsegítését állítja középpontba, annak minden lelki, szellemi, anyagi szükségletével. Alapítónknak akkor még korát megelőző kívánsága az volt, hogy a testvéreink a lehető legmagasabb hittudományi képzésben is részesedjenek. (P. Bíró egyik alapítója volt az Angolkisasszonyok vezetése alatt álló Hitoktatóképző Főiskolának, a Ward Mária Kollégiumnak), de olyan gyakorlati módon, hogy a legegyszerűbb emberek által is érthető hitoktatást nyújthassanak. Középpontban áll a családok lelki gondozása, ami azt jelenti, hogy bár foglalkozunk külön a gyerekekkel (Szívgyárda módján), a fiatalokkal, lányokkal, asszonyokkal és családapákkal is, végül is azonban az egész családot együtt kell Jézushoz vezetni, családfelajánlással összefogni és szentségi életre bátorítani.

Társaságunk az akkori, elmaradt mezőgazdaság felemelésére is sokat tett sajtós programja szerint. Kiváló szakemberekkel faluszerte gazdasági tanfolyamokat szervezett, háziasszonyképzőt és mezőgazdasági középiskolát tartott fenn, és maguk a testvérek is beálltak a mezőgazdasági, konyhakerti munkába, hogy a megfelelő módszereket átadják. Vidéken, tanyákon együtt éltek, és együtt élnek ma is a néppel, igen sokszor lemondva az oly sok lelkierőt adó napi szentmise és szentáldozás kegyelmeiről, mert előttük áll P. Bíró biztatása: „Tanulják meg Istent elhagyni Istenért!” A Társaság úgy nevelte fiataljait, hogy megfelelő szakértelemmel, anyagtakarékossággal, leleményességgel – ma úgy mondanánk: kreatív adottsággal – és önállósággal segítsék az akkor még tanulatlan, a gazdasági ismeretekben is tudatlan embereket.

Pécelen 20 éven keresztül folyamatosan tartották a lelkigyakorlatokat a legkiválóbb lelki mesterek vezetésével. Az ifjúságtól kezdve a társadalom minden rétegét átjárja a Szent Ignác-i lelkiség.

1950-ben, a felosztáskor a Társaságnak 250 tagja volt. Lassan fogytunk, de akik bírták, a nehéz időkből is a „jelenlét apostolkodását” élték. Dolgoztak egyházközségekben, könyveket, kegytárgyakat árusítottak, egyesek képességük szerint elfoglalták helyüket a nevelésben, az agrártudományban, a mezőgazdasági fizikai munkában, a gyárakban. Igen sokan dolgoztak az egészségügyben mint orvosok, gondozók és egyéb szakemberek.

Hazánkban jelenleg kilencven tagunk él, tizenöten egyházközségi munkatársak, nyolcan hitoktatnak és jelen vannak a leányfalui lelkigyakorlatos házban is.

1989 évében kaptuk meg a Szerzetes Kongregációtól a zsinati instrukciók alapján átadott alapszabályaink jóváhagyását. Társaságunk az új Kódex értelmében nem szerzetesrend, hanem a pápai jóváhagyású „apostoli élet társaságai” közé tartozik. „Tagjai egyaránt élhetnek közösen vagy otthonukban, akik apostoli hivatásuk és küldetésük alapján a világban élnek – de nem a világ szelleme szerint. (Vö. Konstitúció 16. pont)

Kolostor, klauzura, kötelező egyenruha nélkül – úgy, mint a többi ember –, főleg életük tanúbizonyosságával hatnak.” (Direktorium 36., 37.)

Amit a II. Vatikáni zsinat tanítása a keresztények magatartásával kapcsolatban sürget (vö. Gaudium et Spes zsinati rendelkezés), azt P. Bíró látónoki szemével a zsinat előtt 40 évvel így fogalmazta meg:

„...középpontban legyen a mindennapi élet megszentelése, a család fontos szerepe a társadalomban, az anyagi javak helyes használata, amely szükséges mind a földi élet sikeréhez, mind az örök boldogságunk eléréséhez. A Néplány nem fél a teremtett világtól, szereti a világot, és benne minden embert. Nem kíván elfutni e világtól, hanem kovász akar lenni benne.”

A Mátrában tartott lelkigyakorlatos megbeszéléseinkben számba vettük az „itt és most” szükségleteit, és úgy láttuk, életmódunk ma is aktuális. Folytatni és megújítani akarjuk azt a munkát, amire az Alapító atyánk karizmája szerint küldetésünk szólít.

A papság létszámának megfogyatkozása miatt üresen maradt plébániákon vállalnunk lelkipásztori szolgálatot, hitoktatást. Készen állunk bekapcsolódni minden olyan munkába, ami nincs a szolgálati papság feladatköréhez kötve. Első új állomásunk Ágasegyháza, ahol elsősorban hitoktatunk, és a gyermekeken keresztül formáljuk a szülők vallási, erkölcsi életét. Figyelemmel vagyunk a családok problémáira, felkaroljuk a szegényeket, elesetteket, lelki és anyagi segítséggel az időseket. – Ahogy megfelelő helyekhez jutunk, nagyobb számban elindítjuk egyének és kisebb csoportok számára a lelkigyakorlatokat. Ezeknek hatására az egyén felszabadul korábbi káros kötődéseitől, megújítja életmódját, növekszik az imádság iránti igénye, és jobban megerősödik hitében.

A Társaság lelkisége középpontjában a szerető Jézus evangéliumi lelkülete, azaz az ezt kifejező Jézus Szíve tisztelet áll. A szeretet nem ismer korlátokat, Isten a szeretet, szeretetének csúcspontja a keresztre feszített Istenfiában, az átszúrt szívű Jézusban valósul meg. Ebben a Szívben dobog a Szentháromság egész benső szeretétele, ami a történeti Jézusban vált számunkra láthatóvá. Ezért is kívánhatja tőlünk: „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű.” Jézusban megtaláljuk az önmagát másokért feláldozó eszményképet. Ezért a történeti Jézus életéhez kell visszatérnünk, hogy őt utánozva, Szíve szerint átfarmálódjunk.

A közvetlen apostoli munka elindítása mellett a közvetett apostolkodást is sürgetjük. Mindenekelőtt a „sajtóapostolkodást”, a testvéreket szeretnénk kiképezni a sajtótermékek előállításához szerkesztőknek, nyomdászoknak és könyvterjesztőknek. De szeretnénk mindenfajta kereskedést folytatni, szigorúan betartva P. Bíró utasítását, „tisztességesen, olcsón, a katolikus elvek szerint”.

Szabályaink kiemelten hangsúlyozzák, hogy egyéni munkával szerezzük meg a fenntartásunkhoz szükséges anyagiakat is, és ami azon felül megmarad, azt adjuk a katolikus intézmények támogatására, és egyéb jó célú kezdeményezésekre. Irányelvünk az „altruizmus”, vagy ahogyan mondjuk, a „szociális szeretet”.

Tevékenységünk mindezzel azonban nem záródik le, mivel érzékenyen keressük azokat a feladatokat, amelyekkel Isten népét jobban szolgálhatjuk. Hogy Krisztus követését az új és megváltozott világban „egy sorban és egy sorsban” éljük környezetünkkel – ez állandóan visszatérő elmélkedésünk alapja.

Sajátos életformánkat a három evangéliumi tanáccsal, a tisztaság, szegénység és engedelmisség követésére tett esküvel erősítjük meg. Krisztussal engesztelünk népünkért és a világot. Imánkkal és munkánkkal arra törekszünk, hogy „Krisztus országa a lelkekbe hatoljon, és az egész világra kiterjedjen”. (Az Egyházzal szóló konstitúció 44. pont)

Társaságunk a Szent Ignác-i lelkiség szerint él, szemlélődők akarunk lenni a tevékenységben. Istennel egyesülten felismerni minden személyben, cselekedetben és eseményben az Ő akaratát és szolgálatát.

Egy kezdeti élménnyel szeretném zárni írásomat:

Kárpáthy Teréz testvér a mezőgazdasági szakiskola igazgatója volt, felvételemnél az utolsó vizsgáztató. Már felkészültem az ő eredeti kérdéseire: „Hogyan kell egy palántát elültetni? Meg tud-e varni egy leszakadt gombot?” Ehelyett szeretett Teréz néniink mosolyogva fogadott, és ezt kérdezte: „Érez-e magában valami akadályt, hogy Népleány legyen?” – „Csak azt, hogy dolgozni jobban szeretek, mint folyton imádkozni.” – Erre Teréz néni így válaszolt: „Ez jó jel, mert mi a munkás Jézust követjük, valójánál is több időt töltött munkában, mint közvetlen imádságban.”

Jól tudjuk, jövőnk Isten kezében van, mert „az ember kiterveli útját, de az Úr irányítja lépteit”. (Péld 16,9)

Bárczi Ella

„KRISZTUSSAL ÉLÜNK A VILÁG FELÉ FORDULVA”

Van-e manapság szükség jóakarató, önzetlen emberi segítségre, egyszerű, kedves „melléállásra”, minden nagyképűséget mellőzve, igazi „jó szívre”? És minden rászoruló felé? Gyermekekhez, felnőttekhez és idősekhez? Kicsikkel, gyengékkal, elesettekkel „megéreztetni” tetteinkkel, mosolyunkkal az Úr szeretetét? – Ha igen, akkor van jövőjük a *Szatmári Irgalmas Nővéreknek* is, akik a jóságos Szent Vince szellemében szeretnék szolgálni az Úr Jézust – minden rászorulóban.

Ha egy leány hívást érez magában: másokat is Jézus követésére nevelni, vagy pedig betegeket, elesetteket ápolni, Isten irgalmas szeretetéből egy kicsit szétsugározni, az jól fogja érezni magát a mi szerzetescsaládunkban.

Édesapám (a középiskolákat szakfelügyelte), amikor már beletörődött abba, hogy gyerekei közül az egyetlen leányát „a jó Istennek adja”, azt mondta: „Kislányom, nekem a satmári irgalmas nővérek egyszerű, kedves közvetlensége tetszett a legjobban az iskolák látogatása során, de: azokhoz a nővérekhez lépj be, ahová a jó Isten hív!” Egyszer csak világos lett, hol a helyem!

Amikor aztán az Isten a tanulmányok megnehezített elvégzését kérte tőlem a háború utáni kolozsvári egyetemen, vagy más akarati feláldozást kívánt, mindig megadta hozzám az erőt, a vezetést, a kegyelmet is.

Majdnem 40 év után adott lehetőséget arra, hogy újra együtt dolgozhassunk. No, nem a sokféle régi iskolánkban, vagy kórházainkban. Egyelőre még községekben, megüresedett plébániákon (Pusztaszabolcs, Diósd stb.). – Milyen nagy ajándék hitre nevelni aranyos gyerekeket, jegyespárokat, időseket...! A jóra tanítani! Az Úr házáat tisztán, szépen tartani, együtt zsolozsmázni, betegeket látogatni...! – Van reményünk arra is, hogy nemsokára visszakapunk a régi házunkból annyi helyet (Esztergom), hogy ott leánykollégiumot nyithassunk, így – mint Isten eszközei – segíthetünk az ifjúság jó irányú kibontakozásában.

A múlt eredményeiből következtethetünk arra, hogy van jövője hazánkban a több mint 100 éves nevelői és ápolói hivatásunknak. Még 40 év után is kitűnik, hogy azok az emberek, akiket nővéreink neveltek: kötelesség és tudás területén magas szinten megállták a helyüket, és szakmai munkájukért, mint pedagógus, orvos stb. elismerést kaptak. A szétszórás éveiben is azon voltunk, hogy a ránk bízottakat segítsük papi, szerzetesi, vagy éppen szülői hivatásuk elfogadásában és megélésében. Krisztustól kapott szeretetünket megérezték azok, akik segítségért hozzánk fordultak. – Hogy betegápoló nővéreink hány embert vezettek Isten országába gondos ápolással, áldozatos munkájukkal, utolsó erejükkel – és nem pénzért –, annak csak Isten a tudója. Neves orvosprofesszorok, hivatásukat szerető orvosok ragaszkodtak műtős nővéreink, ápoló nővéreink szolgálatához a legnehezebb időkben is, és kiálltak mellettünk. Most is érkeznek hozzánk sürgető kérések vezető orvosoktól; kellenének jó nővérek különböző helyekre, de az újak felneveléséhez időre és sok imára van szükség. – A fogyatékosok nevelésében nővéreink anyai szeretettel bántak a beteg gyerekekkel, pl. a Szegedi Irgalomházban. Jézus Krisztust szolgálták és szerették bennük.

„Szent Vince az irgalmas szeretet megélésével Krisztust akarta láthatóvá tenni mind a hívők, mind a hitetlenek számára. Tudatában volt annak, hogy nővéreinek küldetése van «hirdetni az örömhírt a szegényeknek (Lk 4,18), és Krisztust szolgálni a szenvedőkben»” „A hit világosságában fel fogjátok ismerni, hogy Isten Fia szegényen akart élni, a szegényekben találkozik velünk.” (Szent Vince konferenciáiból.)

Így szolgálunk az embereknek Krisztushoz vezető útjukon, mint az élő hit, „a szeretet, alázatosság, egyszerűség tanúságtevői”. (Szent Vince 1658. jún. 9.) Az irgalmas nővérek – Krisztus szeretetétől sürgelve – (2Kor 5,14) vállalják az Úr keresztségének rájuk eső részét azzal, hogy segítik testvéreiket keresztség hordozásában. Így lesz Krisztus élete látható általuk. (vö. 2Kor 4,11. Konstitúció, 7. pont)

Ha hozzánk csatlakozó fiataljaink ebben a szellemben dolgoznak tovább, akkor önmagukat tudják adni a Lélek örömeiben.

Gáspár Piroska M. Edit

AZ IDŐSEK NAPJÁTÓL A SZENIOROK KÖZÖSSÉGÉIG

Tanulásokon meditáló beszámoló

„Köszönet mindenkinek, akik ezt az ünnepet nekünk, időseknek, betegeknek széppé tették. Megható volt a fiatalok sürgölődése körülöttünk... De tudnunk kell, hogy ez a szentség még nem belépő az örök életre. Ha csak megkenettük magunkat és nem élünk szeretetben mindenkivel Krisztus békéjében, akkor ezt a kegyelmet elveszíthetjük...”

A szentkenetet közvetítettük a szentmisében, 325 rászoruló testvérünknek. Az idézett köszönőlevél ezt az alkalmat nevezte ünnepnek. Sőt, mit több: valami nem lényegtelen ünnep utánról is írt. Mindezt önmagában véve nem kellene egy teológiai szaklapban szót ejteni, még akkor sem, ha ez a rovat a pasztorálteológiai gyakorlat rovata. Ha mégis szóvá teszünk egy mindnyájunk által rendszeresen művelt és elsődlegesen elvárható szolgálatot, nem az eseményért, hanem a folyamatért tesszük. Nem azért, hogy megírjuk, hanem hogy együtt tanulmányozzuk a szentségi szolgálatnak azt a módját, stílusát, amely nem önmagában áll, hanem utóéletet teremt, közösségbe von. Ez a néhány sor ezért nem „dicsekedni” akar, inkább Urunkat dicsérni – nem profitálni a pasztorációból, hanem provokálni az áldásosabb lelkipásztorkodás felé.

1. Előzmények és előkészítés. Elsődleges előzmény: az egyház mindenkori hite. VI. Pál szerint: „A betegek szent kenetéről azt vallja és tanítja a katolikus egyház, hogy az Újszövetség hét szentségének egyike, Krisztus Urunk alapította, Márk evangélium előre jelezte, Jakab apostol pedig, az Úr unokatestvére, a híveknek ajánlotta és hirdette...” (Apostoli rendelkezés a betegek kenetének szentségéről, in: A betegek kenete és a lelkipásztori betegellátás szertartása, Szent István Társ. 1974. 6. o.). Így: „a Jakab-levél szerint azért kell a betegeknek megkennünk, hogy megkönnyebbüljenek és üdvözüljenek általa. Minden igyekezetünkkel azon legyünk tehát, hogy a szentségeket felvegyék mindazok a hívők, akik betegségük vagy öregkoruk miatt súlyosan gyengélkednek” (Instrukció a Szent Kenet kiszolgáltatásához, 8. p. – i.m. 14. o.). „Öregek is fölvehetik a szentkenet szentségét, ha erejük fogytán van, még ha nincs is különösebb veszélyes betegségük” (11. p. 15. o.). – Az iskolai, templomi és családi hitoktatásban arra kell nevelnünk a híveket, hogy ők maguk kérjék a szentkenetet és „a szentség halogatásának rossz szokását ne tűrjék!” (13. p. uo.)

Egy újabb pasztorációs szakasz küszöbén – a bemutatkozás után – az első dolgunk volt az evangélium gondolkodásmódjára figyelve, hogy mindenekelőtt a kicsinyeket, elhagyottakat keressük meg. Ki volna ma – köreinken belül nézve, átlagosan véve – jobban az élet peremén, mint nagyon sok idősödő, betegséggel küszködő testvérünk?! Őszre, még várhatóan viszonylag jó időre tűztük ki a felkészülés és az ünnep alkalmát, hiszen az idősödő embernek fokozott megpróbáltatást szokott jelenteni a téli idő, másrészt a pasztorációs eseménynaptárban is ez az időszak kevésbé zsúfolt, mint a tavaszi.

Három héttel a tervezett ünnep előtt szó szerint ezt hirdettük megértető hangnemben minden szentmisénk végén: „Lelkipásztori törekvésünk a következő hónapban elsősorban az idősödő, magányos, szenvedő testvéreink felé irányul. Ezért már most meghirdetjük okt. 15-re, a 1/2 12 órai szentmise keretében a betegek kenetének felvételi lehetőségét. A betegek kenete = az élni akarás szentsége! Gyökerében bátrabban és reménytelibben kell gondolkodnunk Isten ezen nagy ajándékáról, mint ahogy ezt régebben általában tettük. A szentség méltósága miatt csak felkészülten részesülhetünk benne. (A szentségek a hit szentségei...) A felkészülésben egy szerény triduummal segítjük a jelentkezőket. Jelentkezhet bárki 60 éves kor felett („hetven felé = haza-

felé”), vagy fiatalabban is, állapotszerű súlyosabb betegség esetén, aki idén még nem részesült a betegek szentségében. Jelentkezni vagy hozzátartozókat jelenteni jövő vasárnaptól a szentmisék után a kijáratoknál, vagy a szokott szolgálati időben a plébániai irodában lehet.”

A következő vasárnap valamennyi szentmisén a plébánia papjai közös megegyezéssel és egy ajánlóvázlat figyelembevételével az idősödő, szenvedő testvéreinkkel való törődésünk lehetőségeiről, eszközeiről elmélkedtek. „Igyekezünk észrevenni, meghallgatni, gondozni és élettapasztalataik nyomán követni őket.” A gondozás csúcspontjaként Istentől közvetített ajándékunk, orvosságunk a szentkenet szentsége. Ezen a vasárnapon a hirdetésben – percekben belül végrehajthatóan – ezt kértük: „most a szentmise után – egy pillanatra megállva –, bármelyik kijáratú ajtónál iratkozzon fel, aki e szentséget két hét múlva kéri és vigyen magával egy számot, mintegy helyjegyként, amivel majd október 15-én fogadjuk.” – Valóban, minden mise után, minden kijáratú ajtónál állt önként jelentkezett egy-két fiatalunk, akik segítőkészen adták át a sorszámmal, az ünnep pontos dátumával, és a plébániánk címét jelző pecsétjével ellátott névjegy nagyságú lapot, és felírták a jelentkezők nevét, címét, egyben tisztázták „igényjogosultságát”, és összegyűjtötték esetleges személyes kéréseit (autóval hozzuk el, otthon fekvő beteg társát látogassuk meg, csak más időpontban tudna eljönni stb.). Ha nagy ritkán valaki némi gyanakvással fogadta ügybuzgóságunkat, hivatkoztunk az Országos Liturgikus Tanács Betegellátó Könyvére (Szent István Társ. 1977), amely szó szerint ezt mondja: „A szentkenetet felvenni szándékozó hívek alábbi adatait a jelentkezők egy bérmacédula nagyságú papírlapra írja fel a lelkipásztor: Igazolás a szentkenet felvételéhez...” (99. o.), és elmondtuk, hogy szeretnénk ezentúl odafigyelni rá, betegsége, távol maradása esetén felkeresni, és szükség esetén segíteni, gondozni. (Ezt joggal ígérhettük, hiszen számos esetben a már ismert rászorulókkal meg is tesszük.)

Az ünnepet megelőző vasárnapon, éppen Magyarok Nagyasszonya napja lévén hivatkozhattunk Szent István ránk hagyományozott hitére, aki szintén élt a szentkenet szentségével („a lelki szentség kenetét felvette” in: Árpád-kori legendák és intelmek, Szépirodalmi kk. 49. o.), és meghívtuk a jelentkezőket a közvetlen felkészítésül szolgáló triduumra. Ennek alkalmá a csütörtök–péntek–szombat reggel 8, illetve este 6 órai szokásos szentmisénk volt. Az elmélkedést a mindenkor misézó tartotta előre megbeszélt tematikával: 1. Mit jelent jól öregedni (vö. A Deeken: Öregségünk, de győzünk!); 2. Ezen életszakasz sajátos örömeit megtalálni; 3. És hitet, hívó kultúrát örökíteni... A triduumos találkozókra több meleg szívű, idősebb paptestvérünket is meghívtuk, akik készséggel segítettek a bűnbocsánat szentségének áldásos szolgálatával. Az alkalmaknak legalább egyikét az érdekeltek fele-harmada szemlátomást szívesen vette igénybe.

2. Az ünnepelés néhány mozzanata. Az érkező híveket már de. 11-től, előre felkészült fiatalok várták, mosolygós segítőkészséggel, ha kellett, a lépcsőn is támogatva őket. Előre kijelölt, szabadabb tett padtömbben a helyükre kísérték őket. A kóruszobából polifón ének hangjai szűrődtek ki, a szentmise ünnepibbé tételére kórusunk művészi számokkal készült. Az utolsó negyedórára már javában megteltek a padok, a várakozókat nemcsak a gyóntatószékek várták – ha eddig nem jutottak volna el oda –, hanem a fiatalok is megörvendeztették őket egy-egy meditáló verssel (pl. Sík Sándor: Te Deum), imával és néhány útbaigazító, biztonságérzetet fokozó megjegyzéssel.

A szentmiséről csak annyit, hogy igen összefogott, nyugodt, fegyelmezett és ünnepélyes volt, sok ministránssal, kifogástalan felolvasással, csak két olvasmánnyal, és fiataljaink figyelmes ötlete folytán némi latinítással (keresztvetés, üdvözlés, per Ipusm, Pater noster, áldás). Az elmélkedés az életünk felajánlásának értelméről szólt (vö. Róm 12,1 és LG 34.). A szentkenet kiosztása az elmélkedést követte, mindenben a Betegellátó könyv 99–106. oldalán írottak szerint. A szent olajat tartalmazó, elegendő számú pikszis az oltár elé tett Húsvéti gyertya melletti kisasztalon volt, tálcákon, mindegyikhez a szentségi forma szövege is oda volt téve. A segítő papok a szertartást

bevezető, Szentlelket esdő ének alatt előjöttek gyóntatószékeikből és félkört alkotva a szentkenetet tartó asztalka mögött végezték a szertartás bevezető imáit, gesztusait, a főcelebráns vezetésével. A mozgást jól lehetővé tévő nagy templomterben a főoltár előtt, illetőleg a két mellékoltárnál kettesével léphettek a hívek a szentséget kiszolgáltató papok elé, a legelső megkenésnél mindenki számára hallhatóan mondta a főcelebráns a formát. Az érkező hívektől soraik kialakulási pontján, a padtömbök kezdővonalánál vették át a számozott jelentkezési cédulát a fiatalok. Egyben a nehezebben mozgókat segítették. A szentkenetet osztó papok mellett egy-egy ministráns a szentség felvételét igazoló, alkalomhoz illő szentképet nyújtott oda, amelynek hátoldalára dátumozva és lepecsételve ráírtuk: „Üdvözítsen Téged és erősítsen meg jóságosan az Úr” (részlet a szentségi formából). A megkenés alatt népének, illetőleg kórusének váltakozott. A szertartásvégi kézmosás a mellékoltárnál történt, majd a papság fent említett reprezentatív jelenlétében végeztük az egyetemes és szertartást záró könyörgést.

Az áldozás is igen bensőségesen és jól szervezeten folyt le. A szentmise végén ünnepélyes áldást adtunk. A távozó híveket – a hirdetés figyelemfelhívása után – az ajtóknál újra csak a fiatalok várták, tálcákkal kezükben és minden résztvevőnek celofánba csomagolt, jelképpel díszített, erre az alkalomra készült süteményt adtak át – az agapé jelzésére. A templomból kiáradó testvéreink láttán a Biblia-szerető embernek eszébe juthatott: Jézus szava nyomán mindez azért volt, hogy „az én örömöm legyen tibennetek és örömtök ezzel teljes legyen” (Jn 15,11), hiszen igyekeztünk megtartani parancsait s mintegy új szinten megmaradni szeretetében...

Mindez így, leírva síkba vetül képe annak, ami a valóságban sokkal pasztikusabb, „térbelibb” volt. De még így is tanúbizonysága és konkrét példán való igazolása annak, amit a betegek, idősek gondozásáról egyházi forrásaink tanítanak. Itt elsősorban a szentkenet szentsége instrukciójának elmélkedtető hitére és humanizmusára gondolunk (I. 1–4 p., II. 5–7 p., III. 32–37 p.!), valamint a pasztorálteológia tanítására (vö. Tomka F.: Evangelizáció, 13–14. fej.).

3. A „megmaradó szeretet” jegyében... Misztagógikus törekvésünk – hogy ti. a kapott szentségi megerősítés jobban közösségbe vonja időződő testvéreinket s ott teljesebben éljék meg a krisztusi szeretetparancsot – már az ünnepi találkozáskor megkezdődött. A gyülekezés alatt játékos kedvességgel bemutattuk és egymásnak ajánlottuk őket. A misevégi hirdetésben ez hangozott el: „Máris újabb ajándékot kínálunk fel Testvéreink számára, a többek által emlegetett ‚Idősek Klubját’. Pénteken de. 10-kor találkozunk az érdeklődőkkel a hittantermünkben.” S mert a Szentlélek „megfiatalítja” egyházát (vö. LG 4.), pénteken valóban igen derűsen, kezdeményezésére készen megjelent 24 nyugdíjas a vasárnapi közösségből. Üdvözlésük után mindegyikük elmondott egy-két szót önmagáról – mintegy személyes bemutatkozásul. Egyszerre mély és bensőséges légkör alakult ki. Ezután ötletek sorával ajándékozták meg kölcsönösen egymást. Az ottlévő lelkipásztoroknak még „moderátor” szerepvállalásra is alig volt szükség. Megszületett – egy szomszéd egyházközség példájára – a „Seniorok Közössége” plébániánkon! Néhányan felkínálták, hogy hozzájuk hétköznapi is el lehetne látogatni. Így a hét legtöbb napjára, kijelölt időközben találkozási alkalmakat szerveztek, s ezek rendjét csakhamar írásban is egymás kezébe adták. Az így keletkezett „fészkeket” egyik idősebb lelkipásztorunk alkalmasint meg-meglátogatja és jó benyomásokról számol be. Zene, versek, élménycserék, imádság teszik széppé a szerény keretben rendezett alkalmi találkozókat. Az újabb közös összejöveteleket nemcsak újabb ajánlatok teszik érdekessé, de folytatásos videóadás színéssé is (Mórus Tamásról).

Mindez – hisszük – még csak kezdet, lendületes bontakozása valami szent csírának, mustármagnak. Nyilván lehetnek majd elfáradó szakaszok is... De máris remélhető, hogy az egymás támogatásának, meghallgatásának, ápolásának, megerősítésének olyan útjai bontakoznak majd ki, amely hitelesebbé teszi konkrét egyházképünket, boldogabbá híveinket, „messzebb világítóvá” közösségünket. – A számtalan visszaemlékező megjegyzés, köszönet, mint a fent idézett levél is azt mutatja, hogy a szent-

ségi találkozásoknak utóélete, sőt kivirágzása – Isten áldása! Máris többször jelentenek beteget, hívják fel híveink az elhagyatott emberekre a figyelmünket. A lelkipásztorok is módszeresebbé tudják alakítani a betegek-idősek gondozását a begyűjtött adatok, élmények, kapcsolatok erejében. S mert maguk nem győzik a beteggondozást, éppen ezekben az órákban kértünk és kaptunk engedélyt tíz olyan nővérünk (szerzetesnő vagy erre alkalmas, ráérő asszony) számára, akik otthonukban fogják látogatni és megáldoztatni a rászorulókat – megfelelő felkészítés után és megfelelő rendben. Ez a szolgálat arra is alkalmas, hogy elbeszélgessenek a peremen lévőekkel vagy lelkipásztort közvetítsenek a feloldozást, lelki békét keresők felé. Így az idősek gondja már nincs „az egyház terhére” (Tim 5,16), hogy kiszakítható idejével, erejével a további magukra hagyottakat segíthesse.

S valóban! Éppen most jelentkezett valaki, aki túl magányos, nem köthetne-e Teréz anya számára pólyákat? – Egy távolabbi egyházközségből egy ismerős telefonált: jövő vasárnap rendezik ők is az idősek napját kialakult hagyományaik szerint, s a kis hittanosnak megcsillan a szeme: az én nagyapám is ott volt múltkor a templomban a neki rendezett ünnepségen, s azóta többször játszik velem.

„Az Élet kenete érintett meg engem

hogy könnyebb legyen a terheket cipelnem...

Ezek a gondolatok foglalkoztatnak okt. 15 óta” – írja a bevezetőben idézett Testvérünk. Vallomása nemcsak az övé. Többes számba is áttehetnénk, jelképesen az egyházra is érthetnénk.

Brückner Ákos Előd

NAGYMAROSI IFJÚSÁGI TALÁLKOZÓ

„Tudjuk, hogy azoknak, akik az Istent szeretik, minden javukra válik” (Róm 8,28).

A nagymarosi ifjúsági találkozók nem előre kitervelt stratégia szerint születtek meg. A jó Isten szeretete indított kezdetben néhány fiatal a közös imádkozásra, éneklésre – s létrejött Jenő gitáros kórusa. Soha nem gondolták volna, hogy valamikor több ezer fiatal csatlakozik majd éneklő imádságunkhoz Nagymaroson. Amikor 1971 őszén először imádkoztak gitárkísérettel a kismarosi templomban, mintegy ötvenen Major Sándor plébános atya hívására igazán nem akartak mást, csak hitelesen imádkozni. S éppen ez a hiteles imádság kezdett vonzó lenni egyre több fiatal számára. Megérezték: szeretik a jó Istent és ezt egészen egyszerűen fejezik ki. Jenő nem akart szerepelni, nem akart prédikálni, de időnként megszólalt és elmondotta azt az élményt, melynek érintésére imádság fakadt lelkében, s ez fogalmazódott meg énekeiben is. A gitár meg együtt rezonált a lelkével. S így voltak ezzel a többiek is. „Lélekben és igazságban” kell imádkozni – mondotta az Úr Jézus, és egyszer csak úgy megindultak ide a fiatalok, mert megérezték a lélekből fakadó imádság vonzerejét –, hogy már nem fértek be a kismarosi templomba. Aztán később a nagymarosiba sem.

Mi ennek a titka? Mit kerestett itt az ifjúság, és miért nem lehetett leállítani a fiatalok tömegeket megmozgató áramlását Nagymarosra – pedig nyugtalanította ez az egyházi vezetőket is, meg a biztonsági erőket is.

A fiatalok találkozni akartak. Találkozni a jó Istennel – és találkozni egymással. Egyszerűen, szerényen, de igaz szívvél. Nem kellett őket „szervezni”, „kivezéynelni”. Jöttek ők maguktól, mert vonzotta őket a találkozás vágya. Az ember egymagában nem tud élni, találkozás nélkül nem élet az élet. Az embernek társakra van szüksége, akik megállnak mellette: emberekre, akik odajönnek hozzá, megállnak nála, és őt is megállásra készítik.

Azok, akik részt vettek valamelyik nagymarosi találkozón, csodálatos dolgot éltek át. Ezt az élményt szóval nem is tudjuk kifejezni. Aki csak kívülről szemlélte ezt az eseményt, azokban az években könnyen vádaskodott: micsoda felelőtlenség némely pap részéről ennyi fiatalat összecsődíteni, és micsoda ízléstelenség engedni a divatos beat stílusnak egyházi énekekben... De aki vette a fáradságot és egyszer is elment egy

találkozóra – legyen az püspök, teológiai tanár, igazgató vagy biztonsági szervek embere –, megváltozott és megváltoztatta korábbi véleményét. Megérezte, hogy ezek a fiatalok egészen együtt rezdülnek az imádságban és őszintén hisznek. Keresik a találkozást Istennel és keresik a találkozást a többiekkel. Nem kell fegyvelmezni őket, mert valami belső erő tölti be szívüket. Kedvesek, figyelmesek, segítőkészek és derűsek.

Az idők folyamán sok vihart is át kellett élnie Nagymarosnak. Volt, amikor külső erők fenyegették, volt, amikor belső ellentétek feszítették. Volt, amikor egyházi vezetők fontolgatták a megszüntetését és volt, amikor politikailag látták veszélyesnek.

„Az Istent szeretőknek minden javukra válik!” „Minden.”

Az életben vannak olyan történések, amelyek gondot adnak, amelyek fáradtságot, bajt okoznak. Ezek a tényezők hatalmukba akarják keríteni életünket, térdre akarnak kényszeríteni, földre sújtani, tönkretenni. Hogy nem úgy alakulnak az események, ahogyan szeretnénk. S hányan voltak, akik segítségre siettek: szellemi és lelki erejük legjavát nyújtották, csakhogy az évenként kétszer a Nagymarosra zárandokló ifjúság igazi találkozást élhessen át, a Boldogságok Hegyére felkapaszkodhasson. A jövő egyházát építhesse. Rátalálhasson hivatására.

A jövőt is ebben a szellemben reméljük. – Hiszünk abban, hogy akiket Isten találkozássra hív, akiket az Ő szeretete vonz, azok a jövőben is megindulnak – májusban és októberben – Nagymaros felé. Bízunk abban is, hogy akár megkönnyeb-
bültek és vidámak vagyunk egy-egy találkozó után, akár csalódottak és megrendültek, Isten mindent a javunkra fordít!

„Úgy imádkozzál, mintha minden az Istenen fordulna, de úgy tevékenykedj, mintha minden tőled függne” elv értelmében azok, akik vállalták az egyre nagyobb számban Nagymarosra zárandokló ifjak találkozási vágyának kielégítését, tényleg megtettek mindent, amit csak tehettek. Kívülről igazán nem látszik, hogy mennyi munka húzódik meg minden találkozó megrendezése mögött. Amikor most ezt is szeretném röviden bemutatni, azért teszem, mert meggyőződésem, hogy még sokkal jobbak is lehetnének ezek a találkozók, ha még akadnának olyanok, akik nemcsak a hibákat veszik észre, hanem segítenének ezeket kijavítani és ötleteikkel, hozzáértésükkel, munkájukkal mellénk állnának a jobb formák és tartalmak kialakításában.

Amint már említettem, nem előzetes meg gondolás, terv, stratégia formálta ki a találkozók elindulását. Az igazsághoz azonban hozzátartozik, hogy egy idő után rá kellett jönnünk arra, mekkora felelősség terheli azokat, akik belementek ebbe a „kalandba”, és igyekeztünk megfelelni ennek a kihívásnak. Idők folyamán aztán kialakult az a szervezési metodika, melyet ma is követünk.

A találkozó előtt kb. fél évvel jön össze először a szervezők csoportja, hogy megbeszéljék a következő találkozó témáját, a vele kapcsolatos elgondolásokat, ötleteket, előadónak felkérhető személyeket, a Nagymarosi Levél megfogalmazóját, gyakorlati elképzeléseket. Ennek a csoportnak kb. 25–30 tagja van, teljesen különböző életkorúak, életállapotúak, foglalkozásúak. Köztük van a nagymarosi plébános, mint a találkozó házigazdája, a kismarosi plébánosatyja, akinél elkezdődtek a találkozók, s így ilyen értelemben is „atyja” ezeknek, meg még néhány ifjúsággal foglalkozó pap. A többiek mind világi munkatársak, akik egyrészt kórusaikkal az éneklés imádságos légköréről, másrészt a műszaki feladatok és a rendezés megszervezésével a zavartalan lefolyásról gondoskodnak. 18 esztendő hosszú idő, nem kell tehát csodálkoznunk azon, hogy idő folyamán újak is jöttek a rendezők stábjába, hogy földrajzilag messze elkerültek innen. A rendezéstáb újra összejön, majd elmennek a hívó levelek.

A találkozó előtt kb. hat héttel szoktuk összehívni a csoportvezetőket, hogy felkészítsük őket az előadás utáni témabeszélgetésre alakuló csoportos beszélgetés vezetésére. 1989 októberében a keresztény családi élet volt a témája a találkozásnak. Érthető, hogy most családos embereket kértünk meg csoportvezetőknek. Egyik szeptemberi szombatra Nagymarosra hívtuk meg őket – családjukkal együtt – a felkészítésre. Igen szép napot töltöttünk együtt: míg a hitvestársak szellemi felkészítését végeztük, gyermekeik igen színes gyermekprogramon vettek részt, majd a délutáni szentmisén együtt örvendeztünk ennek a jól sikerült előtalálkozásnak.

Ahogy közeledik a találkozó napja, úgy sűrűsödnek a tennivalók, s bizony a műszakiak az utolsó éjszakát is végigdolgozzák. A csoportvezetők előző nap délutánján érkeznek meg. A nagymarosiak vendégszeretete fogadja be őket szállásra. Este szentmisével kezdődik közös együttlétünk. Utána még egy utolsó szellemi töltékezés és a gyakorlati teendők megbeszélése következik.

A találkozó alatt nagyon sokan tevékenykednek, csakhogy minél jobban sikerüljön minden: a vonatnál az érkezőket fogadó csoportvezetőktől elkezdve, a rendezőkön, műszaki feladatokat megoldó szakembereken, ügyeletes orvoson, a gyerekeket dús programmal ellátókon át a folyamatosan gyóntató papokig, az imádságos légkört megteremtő zenészekig, énekesekig, meg a teát készítő és a kenyereket (ennyi embernek!) megkenő és kínáló leányokig.

A találkozó után kb. két hétre újra összeül a rendezőgárda, hogy kiértékelje a napot. Addig mindenki igyekszik összegyűjteni az észrevételeket, hozzászólásokat, kritikákat, s ezekkel őszintén szembenézünk, hogy legközelebb még jobban sikerüljön. Nem sokkal később újra kezdődik a tervezgetés és az egész folyamat. S aztán ez így lesz – remélem –, míg az Úrral színről színre nem találkozunk.

Kállay Emil

KERESZTÉNY NÉPFŐISKOLA NYÍREGYHÁZÁN

A felnőttképzés szükségessége. Mindenekelőtt az *általános* síkján szeretném elmondani, miért van szükség *felnőttképzésre*. A hagyományos oktatási formák – iskola, főiskola, mesterségbeli kiképzés, hitoktatás – köztött *tananyagot* közvetítenek. A körülöttünk folyó társadalmi átalakulások viszont mindenestől átfomálják élet-, munka- és környezeti feltételeinket. A politika, ezen belül a társadalomnak az egyház felé való „nyitása” is állandóan új tájékozási pontokat követel. *A teljes emberré válás* sem képzelhető el a szellemi környezet ismerete nélkül. Ezek pótlására az egyes ember egymagában képtelen. A felnőttképzés, mint egész életen át való tanulás (life-long-learning), lehetőséget és esélyt ad az életre, a helyes döntésekre.

A felnőttképzésen belül a *népfőiskola*, mint népi képzés, alkalmas a lakosság szinte minden csoportjának aktivizálására, a szellemi emancipáció szélesítésére. A *tanulás* itt nem annyira intellektuális képzés, hanem magába foglalja az egyéni kezdeményező-, sőt teremtőkészséget, az embertársakkal való találkozást, a vitát, a tapasztalatcserét, a szakágak megismerését és a tudatosan szervezett csoportmunkát is. – A felnőttképzés gyökere az *ember mint egész*, tehát ahhoz kell elcsigánia, hogy ki-ki minden képességével kibontakozzék. Ezért elméleti és gyakorlati, egyéni és közösségi szempontot egyaránt magába foglal. *Főbb területei* – az emberi élet súlypontjainak megfelelően –: a személy önmagában, a család, a hivatás, a szabadidő eltöltése, a vallás és a társadalmi élet. Sok helyütt a világon nyelvtanulás, audiovizuális oktatás, tömegkommunikációs eszközök is segítik a szakmai és egyéb továbbképzést, másutt zenei, művészeti ismeretek közvetítése is társul hozzá.

A népfőiskolák elengedhetetlen célja az *együttlét örömeinek* megtapasztaltatása, fontos jellemzője a vélemények sokfélesége (a pluralizmus) iránti nyitottság, a választási lehetőségek mérlegelése, a döntés és a konszenzus begyakorlása, ami képessé teszi a hallgatókat arra, hogy a társadalmi konfliktusokban is megtalálják a „békés megoldást”.

A mai *értékpluralizmusban* legkülönbözőbb egyesületek, pártok, egyházak szervezhetnek hazánkban is tanfolyamokat, egészen eltérő célokkal. A felnőttképzést szolgálhatják népfőiskolák, gazdasági és szakszervezeti intézmények, egyházi szervezetek és akadémiák. Többnyire nyitottak minden népréteg felé, túllépnek mindenfajta erőltetett „osztálytudaton”, így segítenek az állami, helyi oktatási intézmények művelődési monopóliumának lebontásában. – A felnőttoktatás különböző formái között szinte szükségszerűen vetődik fel az együttműködés lehetősége, amely megsokszorozza erőiket. Az egyes kurzusok hallgatósága kölcsönösen kicserélheti

tapasztalatait, nemzetközi kapcsolatok felvétele is szóba kerülhet. Új megoldási formák is jelentkeznek, mint a hétvégi, a nyaraláshoz kapcsolódó felnőttképzés, házaspárok, egész családok lelki gyakorlatlata stb. Európát, sőt az egész világot átfogó felnőttképzés lehetőségei is kirajzolódnak.

A Keresztény Népfőiskola létrejött. A népfőiskola gondolata az egész világon ismert. Hazánkban is virágzott a népfőiskolai mozgalom, már a két világháború között és a második világháború után is. Ekkor elsősorban az egyes felekezetek szerveztek ilyen oktatási-nevelési-önnevelődési formákat. A katolikus egyházban ott voltak a KALOT- és KALASZ-népfőiskolák, amelyek akkoriban sokat segítettek a „vidéki Magyarország” felébresztésében, a falusi fiataloknak szakmai ismereteket, a közéletben való eligazodáshoz tájékozódási pontokat közvetítettek. Már ekkor is voltak „civil” népfőiskolák is, elsősorban a „népi írók” kezdeményezésére. Ezek célkitűzéseit így foglalta össze *Móricz Zsigmond* a Kelet Népe hasábjain, 1940-ben: „Jobb polgárt, jobb hazafit, jobb embert nevelni – ez a népfőiskola célja”. Szűkebb pátriában, *Nyíregyházán a Bessenyei Társaság* volt a népfőiskolák szervezője.

Az elmúlt negyven év alatt – a szellemi uniformizálás következtében – ez a közművelődési forma nem működhetett. Csak most, a 80-as évek végére érett meg a helyzet arra, hogy a felnőttek tekintett állampolgárok kezükbe vehessék önképzésüket, s így természetesen jelentek meg újra a népfőiskolák mint a *demokratizálódás* hajtásai és jelei. 1989 végéig mintegy 70 népfőiskola kezdte meg működését szerte az országban.

Nyíregyházán 1989 elején két népfőiskola is útra indult. Egyik az a *közéleti népfőiskola*, amelyet a Párbeszéd Közművelődési és Tudományos Egyesület, valamint a Váci Mihály Megyei és Városi Művelődési Központ szervezett, a másik az a *szociális munkásoknak* tartott népfőiskola, amelyet a Bessenyei György Tanárképző Főiskola és a Görög Katolikus Hittudományi Főiskola alakított ki. – Ugy adódott, hogy utóbbin az első előadást jómagam tartottam, a szociális munka egyházi előzményeiről és teológiai alapjairól. Az előadást konzultáció is követte, és ott kiderült: a résztvevők jó része azért jelentkezett az említett népfőiskolára, mert hírül vették, hogy lelkészek, teológiai tanárok is lesznek az előadók között. Ekkor döbbsentem rá, hogy milyen szellemi éhség él ma az emberekben, főleg a fiatalokban a kereszténység értékei iránt. Így aztán a Párbeszéd Egyesületben hangot adtam annak az elképzelésnek, hogy az új tanévben jó lenne olyan népfőiskolát szervezni, amely kifejezetten a *kereszténység-gel* foglalkozik.

Az egyesület felkarolta törekvésemet, de ugyanígy mellénk állt a Móricz Zsigmond Megyei Könyvtár vezetősége és a Bessenyei Társaság is. Felvetődött, hogy a szervezésbe – az említett másik népfőiskolához hasonlóan – kapcsolódjék be a hittudományi főiskolánk is, de jobbnak tűnt az a megoldás, hogy a népfőiskola nem kötődik közvetlenül egyik egyházhoz, felekezethez sem, hanem *ökumenikus jellegű*, tehát a keresztények egységtörekvését tükrözi. Így egészen sajátos karakterű népfőiskola alakult ki, amelyre nemigen volt példa hazánkban, de még külföldön is igen ritka.

A nyíregyházi Keresztény Népfőiskolát abban a meggyőződésben szerveztük meg, hogy népünk igen sokat veszített a keresztény felfogás száműzésével, és csakis nyerhet, ha felfedezi a keresztény hit által közvetített értékeket. Népfőiskolánk tehát olyan nyitott közművelődési, képzési, továbbképzési forma, amely magával a kereszténységgel szeretné megismertetni hallgatóit. Bár a helyi lap, a Kelet-Magyarország úgy mutatta be kezdeményezésünket, hogy „a megyeszékhelyen ebben az évben bővült az oktatási intézmények száma” ezzel mégis, nem annyira „iskoláról”, oktatásról van itt szó, hanem emberformálásról, az „alvó” kereszténység felrázásáról, hogy élni tudjunk azokkal a lehetőségekkel, amelyeket a – reméljük, nemcsak deklarált, hanem tényleges – pluralizmus kínál fel.

Erkölcsei ökömené. 1989 őszén a Keresztény Népfőiskola már el is kezdte munkáját. Az őszi kurzus vezérfonalául a kereszténység erkölcsi és szociális *tanítását és gyakorlatát* választottuk. Hogy miért kezdtük gyakorlati kérdésekkel? Nos, szintén itt, Nyíregyházán évek óta működik egy kis ökumenikus baráti társaság. Különböző

vallású lelkészek havonta tartunk, nem annyira hivatalos „tárgyalást”, mint inkább baráti megbeszélést, és ennek során egyértelművé vált, hogy az egység terén nem a megaló ragyogó elméletektől várható előrelépés, hanem csakis a *közös keresztény cselekvéstől*, sőt, itt az egység többé-kevésbé már fenn is áll. Ha teológiaiag más-más „koordinárendszerben” gondolkodunk is, de az „erkölcsi ökumené” eleven valóság, a keresztény erkölcs, a *szereket főparancsa* mindannyiunk vezérlő elve.

Hogy tehát ezt az újfajta ökumenikus összejövetelt se vitával kezdjük, az ősz folyamán azt a célt tűztük magunk elé, hogy bemutassuk az egyes egyházak szociális tanítását és azt a konkrét *praxist*, amelyet ténylegesen felmutatnak, s amely a világ – az érdeklődők, a kívülállók, esetleg nem hívők előtt is – igazolhatja a kereszténység életerejét. Ugyanakkor nagy hangsúlyt helyeztünk arra is, hogy kidomborodjék: mindez nem vezethet *horizontalizmushoz*, mintha a kereszténység ki is merülne az e világi cselekvésben; az előadók próbálták rámutatni a cselekvés hitbeli, teológiai gyökereire. Szentírási ige, elmélkedés, imádság, vallásos énekek is segítik a transzcendencia iránti nyitottság felkeltését. – Az elmúlt hetek során bemutattuk a katolikus, az evangélikus, a református egyház és az ún. „kisegyházak” erkölcsi-szociális tanítását (utóbbiakból talán megyénkben működik a legtöbb az ortodoxtól a metodistán és unitáriuson át az itt keletkezett Evangéliumi Testvérközösségig), s valóban kiderült, hogy az eltérő indítatás ellenére mennyire egybehangzó értékrendről van itt szó, amely közös kincsünk.

A népfőiskolák alaphangjának megfelelően azonban semmiképpen sem akartunk megrekedni az *elméletnél*. Ugyanezek az egyházak elmondták praxisukat is. Így bemutatkozott a máltai szeretetszolgálat, megismertük az evangélikus, református szeretetintézményeket (több ilyen ház működik városunkban is), s a kisebb egyházak ilyen jellegű munkáját. Az egyes felekezetek körén kívül is tevékenykednek ma már (újra) olyan egyesületek, szervezetek is, amelyek ökumenikus jelleggel működnek, és hangsúlyozottan *keresztény* eszméiség talaján állnak. Sort kerítettünk ezek bemutatására is. Így szerepelt körünkben a Keresztény Orvosok Egyesülete, a Szív Alapítvány, a Magyar Cserkészszövetség, a Nagy családosok Egyesülete. Ezek az egyesületek jórészt elszigetelten végzik munkájukat. Nálunk mód nyílt arra, hogy a város, sőt a megye színe előtt, „semleges” fórumon (hiszen a megyei könyvtárban tartjuk előadásainkat) világ elé tárhassák célkitűzéseiket, kínáljanak fel olyan konkrét *cselekvési modelleket*, amelyekbe a hallgatók is bekapcsolódhatnak, ill. magukévá tehetnek.

Egy-egy délutánt szenteltünk a család, az ifjúság, a hazafiság kérdésének is, hiszen ezek a problémák ugyanúgy jelentősek a társadalom, mint az egyház(ak) számára, amit az érdeklődők nagy száma is mutatott. Mintegy hetven „beiratkozott” hallgatónk van, középiskolás korosztálytól főiskolásokon át aktív dolgozókig és nyugdíjasokig. Az egyes összejövetelekre mintegy 50 fős hallgatóság jár, de a „kényesebb” témákat 60–70 fő kíséri érdeklődésével. Az összejöveteleket – a könyvtár kötöttségei miatt – szombat délutánonként tartjuk, ezen (sajnos) nem tudunk változtatni. Énekekből, imából, elmélkedésből álló bevezető („liturgia”) után kb. egyórás előadás, majd vitafórum vagy csoportos megbeszélés és fórum következik. Három óra áll rendelkezésünkre. Minden alkalomra „népfőiskolai újságot” is kézbe adunk, sokszorosítás formájában, amely tartalmazza a napi programot, az elhangzó énekeket, és a témához kapcsolódó írásokat, tájékoztatót. Sokak szerint különösen a reformációs, a cserkészés az ifjúsági szám volt sikeres. Az egyes egyházak képviselői saját énekyagaikból hoznak énekelnivalót, de állandó „repertoárunkba” tartoznak modern énekek is, így a népfőiskola „szignáljává” vált a Másokért című ének, amely a rólunk szóló cikk szerint „az iskola tartalmi lényegét foglalja össze: hogy csak az adhat erőt és boldogságot, ha vállaljuk mások gondjait”. Valóban, ez az erkölcsi ökumené, amely máris egyé kovácsolt, közösségvé formált bennünket.

A Népfőiskola tervei. De vajon hogyan tovább? A tavaszi kurzusra azt tervezzük, hogy sorban bemutatjuk az egyes, a megye területén tömegbázissal rendelkező egyházakat, de most már nem a praxis, hanem a *teológiai karakter* oldaláról, magyarul azt szeretnénk megrajzolni, mi tesz valakit, mondjuk reformátussá vagy baptistává

vagy görög katolikussá. A különbségek, a specialitások feltárásában mégsem a vitakérdésekre helyezük a hangsúlyt. Tényszerűen elfogadjuk ezeket a „másságokat”, de ugyanakkor azt keressük, hogyan nőnek ki ezek a sajátságok a közös keresztény hit egészéből, az eltérések hogyan egészítik ki egymást, hogyan tanulhatunk egymástól. Nem a különbségek elmosása, a hitközömbösség a cél, hanem a magunk hitében való megerősödés. De ehhez jó „megfürödnünk” mások hitében, mások tanúságtételében, jó egyggyé nőnünk testvéri közösségben.

Távolabbi terveink is vannak. Már most, az őszi folyamán *kérdőíven* próbáltuk egybegyűjteni a hallgatóság, a résztvevők elvárásait, igényeit. Kiderült, hogy sokan tágítani szeretnék a kört az egyes művészetekre – az irodalomra, zenére, képzőművészetre – is, mármint annak megismerésére, hogyan tükröződik a keresztény szellemiség a művészi alkotásokban. Ugyanígy szinte minden résztvevő vágyik behatóbb bibliai ismeretekre, sokan az egyes teológiai tárgyak vagy filozófiai kérdések tanulmányozására. Mindez – úgy tűnik – már szét is feszíti a népfőiskola kereteit. Remélhetőleg hittudományi főiskolánkon is megindul a levelező teológiai oktatás, és akkor ez a kifejezetten *teológia iránti* érdeklődés is kielégülhet. De szeretnénk, ha a Keresztény Népfőiskola is folytathatná munkáját a következő tanév(ek)ben is, hiszen akár a Szentírás – mint ismét csak *ökumenikus alap* – megismerése, akár a *hit alapjainak* tanulmányozása, ilyen nyitott, közművelődési, népszerűsítő szinten, mint amelyet eddig is próbáltunk megvalósítani, több év anyagát képezheti.

Hadd tegyek említést még egy további szempontról. Éleddőben vannak az egykori KALOT-, KALÁSZ-népfőiskolák, és a többi felekezet hasonló jellegű nevelési formái is. Ezeknek is megvan vagy egyre inkább meglesz a szerepük. Szinte mindegyik egyház szorgalmazza a *felőtt hitoktatás* valamilyen formáját is. A mi szerény kezdeményezésünk abban szeretné *misszióját vállalni* – anélkül, hogy bármilyen más egyházi felöttképzéssel kívánna versengeni –, hogy bemutassa: a második évezred vége felé lehetséges *ökumenikus módon* is együtt gondolkodni, együtt cselekedni. Úttörőmunka ez, talán sokak meg is mosolyogják vagy megkérdőjelezzik. De ha ma érdeklődés mutatkozik a kereszténység iránt, akkor nem engedhetjük meg magunknak azt a „luxust”, hogy azonnal sérelmeinkkel és az egymásra mutogatásainkkal jövünk elő; nem, hanem a világ elé kell tárunk közös *kincsünket, a krisztusi hitet*. Különösen fontos ez olyan környezetben, mint Nyíregyháza és Szabolcs-Szatmár-Bereg, amely teljesen heterogén vallási szempontból, és ahol különösen szükség van a keresztények példamutató összefogására.

Cselényi István Gábor

LESZ-E ISMÉT WARD KOLLÉGIUM?

Az elmúlt hetekben megtisztelő meghívást kaptam egy kedves, volt „wardista” ismerősömtől az új Lelkipásztori Intézet helyiségébe. Bár nem voltam a nagy hírű hitoktatóképző hallgatója, de sok ott végzett barátom van, akik nyilván tudják, hogy az én szívügyem is a korszerű, színvonalas katekétikai képzés. Így kerültem a körükbe. – Vagy tízen szorongtunk egy kis kerekasztal körül, Brückner Ákos atya, az Intézet igazgatójának a szobájában. Az érkezők örömteli összeborulással üdvözölték egymást, hiszen voltak, akik évtizedek óta most találkoztak ismét. Mindjárt meg is indult a nagy beszélgetés, egymás sorsának feltárása. A találkozózt, a megbeszélés ötletét *Blankenstein Miklós*, az Intézet főtitkára vetette fel: gyűjtsék össze a régi évfolyamtársakat, és így baráti körben vessék fel, vitassák meg, mit lehetne tenni a Ward Kollégium munkájának folytatásáért.

Mi volt a Ward Kollégium? – izgatott a kérdés. A felvillanó, különböző érzelmekkel telített emlékszilánkokból *Lapis Katalin* fogta össze higgadtan, a történelmi hűségnek megfelelően a híres hitoktatóképző főiskola megalakulásának és a kezdeteknek ismertetését.

„Századunk tízes éveinek végefelé vidéken, de Budapesten is, nagyon sok feladat hárult a papságra – „Hitoktató nőket képző intézetet kellene felállítani” – ezt a gondolatot Bernhard Zsigmond és a lángelkű Bíró Ferenc SJ vetette fel Csernoch János hercegprímásnak, és ő ezt örömmel fogadta. Az alapítás 1917-ben Almásy Mária angolkisasszony főnöknő érdeme, aki az elképzelést főiskola jellegű intézményével megvalósította, amelynek a Ward Mária által alapított Angolkisasszonyok Intézetében adott helyet. Hivatalos bélyegzőjük is volt: „Ward Mária Kollégium az Angolkisasszonyok Intézetében Budapesten” (Csernoch János prímás 1927. febr. 27-én hagyta végleg jóvá az intézményt).

Első érseki biztosnak a nagy nevű Mihályfy Ákos ciszterci egyetemi tanárt nevezték ki, aki szakértők bevonásával állította össze a hároméves tanfolyam tanítási rendjét. Később, amikor már tanítónői oklevéllel és érettségivel is jelentkeztek felvételre, a három évet két évre csökkentették, de az órák száma hárommal több lett.

Ghimessy Mária főnöknő 1920. július 4-én jelentette Csernoch János hercegprímásnak, hogy a végzett növendékek közül 12 hitoktató működik Budapesten, és ez a szám 1947-ben már – csak Budapesten – 78-ra emelkedett.

Anyagi téren a főváros tanítónői fizetésnek megfelelő összegben részesítette őket. A fakultatív hitoktatás bevezetésével a Ward-kollégisták áldásos működése csökkent.” (vö. Magyar Katolikus Almanach).

Emlékszel? – Emlékszel? kérdezték egymást. Az elbeszélések nyomán „történelmi események” kerültek napvilágra, hiszen a megjelentek már az „embert próbáló” időkben voltak hallgatók! „Mivel 1948-ban végeztem a Salvator Intézetben mint tanítónő, nem kaptam sehol állami alkalmazást. Akkor egyik tanárnóm elhelyezett hitoktatni. Így aztán becsületből jelentkeztem 1949-ben a Wardban. Komolyabb szakismeretet akartam szerezni” – mesélte Kovács Lászlóné. Ő már az utolsók között volt, mert a szerzetesrendek feloszlata után fejük felől eltűnt a ház! A Szerb u. 9. sz. házba költöztek át. – „Mintha mi sem történt volna, folyt tovább a munka” –, folytatta a történetet Czike Mária. „Dr. Király Ilona lett az igazgatónőnk. Összesen 12 tantárgyunk volt, naponta 15–20 óráig folytak az előadások. Januárban és júniusban vizsgáztunk. A színvonalból egy jótányit sem engedtek áldott emlékű tanáraink, de igazgatónőnk se, aki latint és retorikát tanított.

A hallgatók pedig akkor már 90%-ban délelőtti vagy éjszakai műszakban dolgoztak, hogy előteremtse a tanuláshoz szükséges létminimumot és éltek mostoha körülmények között.

„Bizony, nemcsak nagy tudású emberek voltak tanáraink” – vette át a szót Monostoriné Vince Éva – „hanem kiváló személyiségek. Az előadások stílusa komoly volt. Partnerként kezelték az előadók bennünket, noha ‘civiliek’, – sőt, nők voltunk! Igaz, mi, hallgatók is keményen dolgoztunk. Majdnem mindannyian foglalkoztunk már valamilyen körülmények között gyermekekkel. A tapasztalt hitoktató nők, nekünk fiataloknak –, ragyogó ötleteket adtak át egy-egy nehezebb téma magyarázatához. Úgy gondolom, a Wardban folyó munka a zsinatot messze megelőzően korszerű, lényegét érintő, egyáltalán egész légkörével, létével – napjainkra is iránymutató volt!”

Kik tanítottak és milyen tárgyakból készítettek fel? Most már szinte egymás szavába vágva idézték fel, a ma már legendás hírű tanárait. Meghatódva emlékeztek a kiemelkedő tanárookra: dr. Takács Ernőre, – az európai híru biblikusra, aki konok szelídséggel küldte utóvizgára a kevés tudását: „Kisasszony, a hithirdetőnek az elégséges tudás – elégtelen!”

Dr. Kosztolányi István emberi jóságával és az Újszövetség hiteles közlésével szinte igazi példakép volt.

„Na, és Sziklai Andor atya?” – kérdezte Csatóry Margit – „Ő valójában preambula fideit” az apologetikát tanította. Korunk történelmi, régészeti és természettudományos ismereteinek a birtokában bizonyította, hogy az istenhit nem ellenkezik a modern ember tudományával.”

Dr. Szappanyos Béla, a Székesfehérvári Papi Otthon jelenlegi igazgatója volt az egyik nagy látókörű tanára a „theologia dogmaticának”. Őt követte dr. Ikvay László. – Dr. Takács József dogmatikajegyzete már mint értékes szamizdát irat jár még most

is kézről kézre, és lett a hitre kiéhezett gyermekeink, unokáink szellemi-lelki tápláléka –, fűzték tovább a sort.

Mindvégig emlékezünk a köztünk élt *Szunyogh Xavér Ferenc OSB* liturgikus szellemére és méhetetlenül derűs humorára. *Dr. Naszály Emil O. Cist.* morális óráin magunkba szívott szentbernáti világosság mutatta számunkra a konkrétan járható utat, és nagyfokú emberszeretetének tovább sugárzása melegítette fel körülöttünk az egyre hidegülőbb valóságot.

Lenyűgözött mindannyiunkat *dr. Meszlényi Antal* hatalmas tudása az egyháztörténeti órákon. De felejthetetlen maradt számunkra *dr. Pantol Márton* is, aki szenvedélyes szeretettel és imponáló tudással tanította tárgyát, a liturgikát.

„*Dr. Király Ilona* angolkisasszony a latint tanította” – mondja *Szappanos Ilona*. „Elsősorban Ő vállalta az államosítások után a képző vezetését, működését. Ebben az időben Ward Mária példájának, lelkiességének kisugárzása döntő jelentőségű volt. Ez a kis csoport élte Szent Pál kérését: „Kérve-kérlek az Istenre és Krisztus Jézusra... hirdesd az evangéliumot, állj vele elő, akár alkalmas, akár alkalmatlan” (2Tim 4,1–2). **Ti csak teológiai tárgyakat tanultatok?** „Ő dehogya! Felkészítésünk kettős szálon folyt” – magyarázta *dr. Bogyay Mária*. „A teológiai ismereteket gyakorlati szempontok szerint csoportosították. A tudományból is csak azt és annyit, ami háttérrel, mélységet és tartalmat nyújt a gyakorlati munkához. A cél volt: korszerű pedagógiai műveltséggel és gyakorlattal rendelkező katechéták képzése!”

A katekéta órákat *Németh Anna* tartotta. Sugárzott belőle az egész lényét összefogó fegyelem, és a kiegyensúlyozott ember derűje. Mintaszerű tanítási vázlatok, a tanulók sokirányú felkészítését segítő előadásai, a próbatanítások bírálatai szakmailag és emberileg is biztos eligazítást nyújtottak.”

Dr. Marcell Mihály atya gazdag érzelemvilága, sodró erejű retorikája élménnyé tette az elméleti, általános pedagógiai órákat.

„*Na, de ne hagyjuk ki a sorból Csorda Romána* nővért se” – szólt bele újból *Czike Mária* –, „akivel féltém összetalálkozni a Szerb utca sarkán, nehogy a 'laudetur'-ból szolmizálás legyen!” Ő, a drága Romána nővér! – rohantak meg engem is az emlékek. Neki köszönhetem zenei műveltségemet, a magyar népzene szeretetét, de azt is, hogy annyi év után nem vagyok néma az éneklők között.

Mindennek a csodálatos munkának hogyan lett vége? „Egyszerűen, mint ahogy akkor szokásban volt” – számolt be az eseményekről *Monostoriné, Vince Éva*. „1952 nyarán megjött a parancs: a kollégiumot be kell zárni! Nem oszlatták fel, nem szüntették meg, egyszerűen bezárták a kaput. Megpróbáltunk mindent, de hiába. Természetesen elhatároztuk, hogy tanulmányainkat folytatjuk egyénileg, kis csoportokban, házaknál. Előadások helyett konzultációkon számoltunk be a mellettünk kitaró, a veszélyt is vállaló tanárainknak. Még vizsgáztunk is! Hiszen nem a hivatalos bizonyítvány volt számunkra a fontos, hanem a munkánkhoz kellett a segítség: mert dolgoztunk, igyekeztünk menteni, ami, illetve aki menthető volt. Aztán 1955-ben letartóztatták máter Királyt, és néhány nappal később én következtem.”

„**Mi legyen tovább? Újra kezdhető mindez?**” – tette fel a kérdést a gyakorlatias, jó szervező Miklós atya. „Hiszen az ott végzett legutolsó évfjárt is már a hatvanas éveit tapossa! Közben megváltoztak a viszonyok, az emberek, a lehetőségek. Hogyan tudnánk előteremteni épületet? – felszerelést? – és mindazt, ami egy ilyen nagy hírű, magas színvonalú hitoktatóképző megindítására szükséges? Mert, hogy újjá kell éleszteni, és folytatni kellene ugyanúgy a munkát, az nem kétséges. Az elhangzottak alapján világos, hogy csak ilyen alapokra lehet felépítenünk korunk hitoktatásának emberi feltételeit.”

„**Igen!**” „az első lépéseket már megtettük” – adta meg a felvilágosítást *Bányay Mária* angolkisasszony. „Bejegyzésünk folyamatban van. Augusztus elején levelünkkel felkerestük a művelődésügyi minisztert és bejelentettük terveinket. Ezek között a Ward Kollégium is szerepel. Amint megkapjuk Intézetünk bejegyzését, azonnal az illetékes szervekhez fordulunk, akik jelenleg használják Váci utcai kolostorépületünket. Óvoda, néhány általános iskolai osztály, napközi otthon is terveinkhez tartozik. Így a Hitoktatóképző gyakorló területe megoldott lenne.”

Ha reményünk megvalósul, szerény kezdésre számíthatunk. Emlékezetünkben van, hogy a fent említett tanárok hosszú éveken keresztül egyetlen fillér fizetés nélkül, pusztán áldozatkészségből tanítottak. Arra gondoltunk, hogy beinduláskor talán számíthatunk hasonló önzetlen személyekre. Természetesen, amint módunkban lesz – a befolyó tandíjából – ezen változtatni szeretnénk.” „Intenzív tanuláshoz anyagi bázisra is szükség lenne” – veti fel a gondolatot Miklós atya. „Nem képzelhető el valamiféle alapítvány a végzett növendékektől, hogy ne esti vagy levelező formában keljen a főiskolai szintű felkészülést lehetővé tenni?” „Talán lehetséges egy **Ward-alapítvány megteremtése** külföldön élő volt növendékeinktől” – hangzott Bányay Mária válasza. „De ennek első feltétele, hogy lássák azt a helyet, ahol dolgozhatunk.” – Még egy gondolatot vetett fel *Szappanos Ilona*: „Nagyon jó volna egy középfokú tagozatot is létrehozunk azok részére, akik ugyan nem rendelkeznek érettségivel, de buzgóságuk, természetes intelligenciájuk és gyakorlati készségük van. Mivel nagy örömünkre nálunk – és a zsinat rendelkezése szerint talán a többi tanítói rendben is – a laikus nővérek tagozata megszűnt, világos, hogy őket is bevonjuk az intenzív apostoli munkába. Közülük, valamint az áldozatos világban élők, betegápolók stb. közül bizonyára szép számmal adódnának hallgatók. Nagyon fontos lenne, hogy pl. a gyermekkórházakban ilyen képzettséggel rendelkezők dolgozzanak, különösen olyan osztályokon, ahol hosszabb időt töltenek a gyermekek (haematológia, művese- és gyermek tbc-osztály, gyermekpszichiátria). Ezekben a középfokú tagozatokon végzett wardisták taníthatnának.”

Meggyőződésünk, hogy teológusaink, lekipásztoraink közül is vállalkoznak majd áldozatos lélekkel szakismeretük továbbadására. Azt hiszem, hallgatóban sem lesz hiány, hiszen a világiak között sokan megértették máris az idők sürgető szavát, és beállnak a sorba az egyházunkra váró feladatok megoldására. „Az istenszeretet hasonló a tűzhöz, amelyet elzárni nem lehet; mert lehetetlen az Istent szeretni anélkül, hogy ne fáradoznánk az Ő dicsőségét terjeszteni” (Ward Mária).

A felemelő példákön épülve, tettekre szíven vettünk egymástól búcsút. Úgy éreztük, a kis kerekasztal mellett felizzott a parázs.

Dr. Kőmivesné Bernolák Éva

FIATALOK KÖNYÖRGÉSE

Úristen, az egész szellemi és anyagi világ Ura –, eléd állunk. Az élet java, nehéz és produktív szakasza még előttünk áll –, kérünk, hogy további életünket tudatos keresztényként éljük meg.

Úristen, segítségedet kérjük!

Tudjuk, hogy életünk minden napján és halálunk óráján számadással tartozunk neked. A helyes lelkiismeret kialakításához

Úristen, segítségedet kérjük!

Az előttünk álló életben – talentumaink, adottságaink kamatoztatásával – meg kell állnunk helyünket: a hit megőrzésében, a családi életben, munkánkban, állampolgári kötelességeink erkölcsös teljesítésében. Mindehhez

Úristen, segítségedet kérjük!

A hit- és vallási ismeretek terén nem rekedhetünk meg az elemi iskolai hitoktatás szintjén. Tudatosodjék bennünk, hogyha vallási ismereteinket egyéb ismereteinkkel párhuzamosan nem bővítjük, nem mélyítjük el, akkor bűnben élünk. Ehhez a felismeréshez

Úristen, segítségedet kérjük!

Életünk egész folyamán feladatunk marad, hogy a Szentírás örök érvényű tanítását a napról napra változó világban, állandóan alakuló környezetünkben alkalmazni tudjuk.

Úristen, segítségedet kérjük!

Arra kérünk, hogy felismerjük – és ezt mások is tudatosítsák: az egyház nem „két részre oszlik”, hanem, hogy papok és világi hívek közösen jelentik az egyházat. Ezért kell részt vennünk feladataiban, szolgálatában az élet minden területén.

Úristen, segítségedet kérjük!

Adj erőt, hogy főparancsodat, vagyis az irántad és felebarátaink iránti szeretetet életünk folyamán kövessük, valóra váltsuk.

Úristen, segítségedet kérjük!

Add, hogy világosan lássuk: felebarátainkat csak akkor tudjuk helyesen szeretni, ha minden evilági feladatunk végzésében is lelkiismeretesen dolgozunk.

Úristen, segítségedet kérjük!

Engedd belátnunk, hogy akkor tudunk rólad hitelesen szólni, ha életünk tanúságtétele is rólad ad hírt: a családi életben, a szórakozásban –, az élet minden területén.

Úristen, segítségedet kérjük!

Add Uram, hogy a diákok és tanárok munkatársakká váljanak a tudomány átvételében és átadásában; hogy a gyermekek és szülők között meghitt kapcsolat alakuljon ki; hogy a munkahelyi vezetők és beosztottak között jó szellem uralkodjék; hogy a világi hívők és papok között igazi testvéri, közösségi szellem alakuljon ki.

Úristen, segítségedet kérjük!

Add Uram, hogy kivesszen közülünk a megszokás vallásossága és helyébe a tudatos és termékeny Isten- és emberszeretet lépjen.

Úristen, segítségedet kérjük!

Adj Uram kellő önismeretet és látókört, hogy egyéniségünknek megfelelő, testi-lelki erőforrásainkkal összhangban álló továbbtanulási irányt, munkát, szakmát válasszunk.

Úristen, segítségedet kérjük!

Lássuk be, hogy a jó házasságra nem elégséges az esküvő előtti 3–4 alkalommal meghallgatott papi vagy orvosi tanáccsal felkészülni.

Úristen, segítségedet kérjük!

Életfontosságú családapai és családayai hivatásunk. Erre tudatosan és folyamatosan készülnünk kell.

Úristen, segítségedet kérjük!

Adj uram kellő önismeretet, hogy egyéniségünknek, adottságainknak, rátermettségünknek megfelelő házastársat választhassunk.

Úristen, segítségedet kérjük!

Add Uram, hogy olyan ismeretanyaggal készüljek a házasságra, mely megfelel az evangéliumi tanításnak és a Krisztus utáni kétezredik év színvonalának.

Úristen, segítségedet kérjük!

Add Uram, hogy legyen erőm a gyermekek vállalására, a helyes családtervezésre, a megfelelő gyermeknevelésre és a jó családi légkör kialakítására.

Úristen, segítségedet kérjük!

Tudom Uram, hogy a házasság hitbeli, érzelmi, szexuális és gazdasági egység. Add, hogy segítségeddel úgy vállaljam a házasságot, hogy ezt az egységet egész életemen át őrizni és biztosítani tudjam.

Úristen, segítségedet kérjük!

A házasság nemcsak két szerető szívet köt egybe, hanem majd két idegen családot is. Add, hogy e két család jóbarátként és ne ellenfélként, riválisként éljen.

Úristen, segítségedet kérjük!

Add Uram, hogy az egyházban állandó fórumot létesítsenek, ahol kérdéseink, problémáink választ kaphassanak. Egyházunkban nemcsak ministrálással, perselyezéssel, gitáros misékkal szeretnénk jelen lenni.

Úristen, segítségedet kérjük!

Napjainkban, ha valamit fontosnak tartanak, akkor annak megbeszélésére, a gondolat ébren tartására, kibontására egy-egy évet szentelnek. Így sor kerül pl. geofizikai évre, takarékosági évre, a gyermekek évére. Egyházunkban is ünnepeltünk Mária-évet, Szent István-évet. – Vajon mikor lesz egyházunkban a helyes, eszményi szerelemnek, a keresztény házasságnak, a gyermeknevelésnek, a jó pályaválasztásnak, az erkölcsös családtervezésnek év szentelve? Hogy ilyenre és hasonlókra sor kerüljön

Úristen, segítségedet kérjük!

Add Uram, hogy egyházi vezetőink és szakembereink elgondolkodjanak az évszázados, sőt évezredek jelképek hatékonyságán, érthetőségén, hatásfokán, mozgósító erején. Ha azt tapasztalják – és azt látniuk kell –, hogy mindezekből számos ma már érthetetlen, alig, vagy semmit sem mond az embereknek, akkor értelmezzék, magyarázzák meg azokat –, vagy alkalmazzanak új, érthető szimbólumokat.

Úristen, segítségedet kérjük!

Egy évben 52 vasárnapon és néhány ünnepen veszünk részt szentmisén. A mintegy 52 órából 26 órát énekléssel, további 10 órát ugyanazon imádságok elmondásával töltjük. Valódi keresztény tanításra alig marad idő. Nem lehetne az időt hatékonyabban kihasználni? Különösen azért, mivel a hívők vallási ismerettartalma fokozatosan csökken. Arról csak egészen halkán szólunk, hogy a 10–15 percnyi „tanítás” vajon valóban az-e, aminek Krisztus akarata szerint lennie kellene? Hogy ezek a problémák mielőbb jó megoldást nyerjenek, ehhez

Úristen, segítségedet kérjük!

A kétezredik év fordulója körül egy papnak legalább olyan jól kellene vezetnie a rábízottakat, mint – bár profán a hasonlat –, a világi életben a jó menedzsernek a rábízott vállalatot. A Krisztus ügyéért fakadó buzgóság kiegészítésére megfelelő szakértelemre, hivatástudatra, tudásanyagra is szükség van. Hogy minél több ilyen pap járjon köztünk Krisztus küldetésében, ehhez

Úristen, segítségedet kérjük!

Küldj, Uram, olyan világi munkatársakat, vezetőket közénk, akik nemcsak segítőknek, nemcsak az egyházközösségi pénzügyeket adminisztrálják, hanem nap mint nap családi életükben és munkahelyükön példát adnak a krisztusi tanítás gyakorlati alkalmazására, követésére

Úristen, segítségedet kérjük!

Úristen, aki az egész anyagi és szellemi világ létrehozója és fenntartója vagy, add, hogy helyesen gondolkodó, Téged és embertestvéreinket helyesen, őszintén szerető gyermekeid lehessünk. – Add, hogy a tőled kapott ajándékokat kellőképp kamatoztassuk és majdan országodba juthassunk. Ehhez

Úristen, segítségedet kérjük!

Olgyay Bálint

SUSCIPE. Vedd és fogadd, Uram, egész szabadságomat, fogadd emlékezetemet, értelmemet és teljes akaratomat. Minden, amim van, a Te ajándékom, és én visszaadom Neked. Főládozom és egészen szent akaratra és rendelkezésedre bocsátom önmagammal együtt. Egyedül szeretetedet add nekem szent kegyelmeddel, s ezzel elég gazdag leszek, egyebet nem is kívánok. Amen.

Loyolai Szent Ignác főljajnlása

A megszentelt életet vállalók imája.

Számunk írói: *Bárczi Ella*, a Jézus Szíve Társaság tagja, Budapest – *Bánhegyi B. Miksa OSB* főiskolai tanár, Pannonhalma – *Brückner Ákos Előd O. Cist.* plébános, az Országos Lelkipásztori Intézet igazgatója, Budapest – *Cabra, Pier Giordano FN*, a Názáreti Szent Család Kongregáció ált. rendfőnöke, Brescia (Olaszország) – *Cselényi István Gábor* főiskolai tanár, Nyíregyháza – *Erdő Péter*, a Pázmány Péter Hittudományi Akadémia professzora, Budapest – *Gáspár Piroska M. Edit* szatmári irgalmas nővér, h. tart. főnöknő, Budapest – *Kamarás István* szociológus, Budapest – *Kállay Emil* lelkész, Budapest – *Kerekes Károly O. Cist.* prézes apát, Zirc – *Dr. Kőmivesné Bernolák Éva* tanár, Budapest – *Olgay Bálint*, Farnos – *Széll Margit* tanár, szerkesztő, Budapest – *Sztrilich Ágnes*, a Szociális Testvérek Társaságának tagja, Budapest – *Takács Nándor OCD* püspök, Székesfehérvár – *Várszegi Asztrik OSB* püspök, a Központi Szeminárium rektora, Budapest

INHALT

AUFSÄTZE

WEIHBISCHOF ASZTRIK VÁRSZEGI: Der Dienst der Ordensleute

KÁROLY KERESKES O. Cist.: Ordensleben – heute?

PIER GIORDANO CABRA F.: Die Herausforderung des Glücklichseins – die Antwort des Ordenslebens (übersetzt: *Miksa M. Bánhegyi*)

PÉTER ERDŐ: Die Formen des gottgeweihten Lebens im Kirchenrecht

TEOLÓGIA–GESPRÄCH MIT WEIHBISCHOF NÁNDOR TAKÁCS

Erstehen die Orden in Ungarn wieder?

UMSCHAU

Im Bannkreis Jesu (*Margit Széll*)

Allerlei Orden... (*István Kamarás*)

„Vor der heiligenden Liebe gesandt“ (*Ágnes Sztrilich*)

Dei Sendung der Bettelorden heute (Die Reportagen sind gemacht: *Margit Széll*)

„Damit wir die Welt heiligen“ (*Ella Bárczi*)

„Mit Christus leben wir der Welt zugewandt“ (*Piroska M. Edit Gáspár*)

THEOLOGISCHE–SEELSORGLICHE FRAGEN

Vom „Tag der alten Leute“ bis zur „Gemeinde der Senioren“ (*Ákos Előd Brückner O. Cist.*)

Jugendtreffen in Nagymaros (*Emil Kállay*)

Christliche Volkshochschule in Nyíregyháza (*István Gábor Cselényi*)

Ob es wieder ein Ward Kollegium geben wird? (*Éva Bernolák*)

Fürbitten der Jugend (*Bálint Olgay*)

Ára: 60 Ft

SOMMAIRE

ETUDES

EVEQUE ASZTRIK VÁRSZEGI: La service des religieux

KÁROLY KERÉKES O. CIST.: L'état religieux

PIER GIORDANO CABRA F. N.: Le défi du bonheur – la réponse du monachisme
(trad. Miksa Bánhegyi)

PÉTER ERDŐ: Les formes de vie consacrée à Dieu dans le droit canon

ENTRETIEN DE „TEOLÓGIA” AVEC MGR. NÁNDOR TAKÁCS EVEQUE DE SZÉKESFEHÉRVÁR

Les ordres religieux vont-ils reprendre vie en Hongrie?

TOUR D'HORIZON

Attirés par Jésus (*Margit Széll*)

Verra-t-on des fraternités de toutes sortes... (*István Kamarás*)

„Consacrée à Dieu poussée par la charité” (*Ágnes Sztrilich*)

La mission actuelle des ordres mendiants (Reportages faits par *Margit Széll*)

„Pour sanctifier le monde” (*Ella Bárczi*)

„Nous vivons avec le Christ, tournées vers le monde” (*Piroska M. Edit Gáspár*)

QUESTIONS THÉOLOGICO-PASTORALES

De la Journée des personnes âgées à la Communauté des Seniors (*Ákos Előd*
Brückner O. Cist)

Rencontre des jeunes à Nagymaros (*Emil Kállay*)

Ecole Supérieure Populaire Chrétienne à Nyíregyháza (*István Gábor Cselényi*)

La Collège Mary Ward rouvrira-t-il ses portes à Budapest? (*Éva Bernolák*)

Prière des jeunes (*Bálint Olgyay*)

TEOLÓGIA negyedévi folyóirat. – Felelős szerkesztő: Szennay András.

Főmunkatárs: Gál Ferenc. – Felelős kiadó: Lukács László

Kiadja a TEOLÓGIA kiadóhivatala, 1053 Budapest, Kossuth L. u. 1. I. em. 1.

Szerkesztőség: 1053 Budapest, Károlyi M. u. 4–8. III. lép. II. em. 9.

(Kézirat leadása kizárólag a szerkesztőség címére.) – Megjelenik egyházi jóváhagyással: február, május, augusztus és november közepén.

Ára: 60 Ft

Előfizetési díj 1 évre 240 Ft, fél évre 120 Ft

Csekk számszám: 324–VII–1.

Előfizetés és templomi terjesztés a kiadóhivatalban. Utcai árusítás a Hírlap és Postaszállítási

Igazgatóságnál. – Külföldön előfizethető a Kultúra Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat útján

(P. O. B. 149. – Budapest, 1389). – Külföldi előfizetési díj: 1 évre 10,50 USA dollár, vagy ennek megfelelő

összegű más pénznem. Átutalható a Magyar Nemzeti Bankhoz (Budapest 54.) a Kultúra 024/2 számú

számlájára az összeg rendeltetésének (Teológia előfizetés) a feltüntetésével.

Terjeszti a Magyar Posta. – Minden jog fenntartva. –

Készült: 89 92450 Pannon Nyomda, Veszprém – Felelős vezető: Danóczy Balázs

Index szám

25 821

HU-ISSN 0133–1779